

**T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
GELİŞİM PSİKOLOJİSİ BİLİM DALI**

**ANNENİN BAĞLANMA DÜZEYİ
VE
ÇOCUK YETİŞTİRME SÜRECİNİN ÇOCUĞUN
BAĞLANMA DÜZEYİNE ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Cansu ÇAMURLU KESER

BURSA 2006

**ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
GELİŞİM PSİKOLOJİSİ BİLİM DALI**

**ANNENİN BAĞLANMA DÜZEYİ
ve
ÇOCUK YETİŞTİRME SÜRECİNİN ÇOCUĞUN BAĞLANMA
DÜZEYİNE ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Cansu ÇAMURLU KESER

Danışman

Prof. Dr. H. Gürkan TEKMAN

BURSA 2006

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Psikoloji Anabilim, Bilim Dalı'nda U2004571 numaralı Cansu Çamurlu Keser' in hazırladığı "Annenin bağlanma düzeyi ve çocuk yetiştirme sürecinin çocuğun bağlanma düzeyine etkisi" konulu Yüksek Lisans ile ilgili tez savunma sınavı, 27/10/ 2006 günü 11-12 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

Sınav Komisyonu Başkanı
Yrd. Doç. Dr. M. Ersin KUŞDİL
Uludağ Üniversitesi

Üye (Tez Danışmanı)
Prof. Dr. H. Gürkan TEKMAN
Uludağ Üniversitesi

Üye
Yrd. Doç. Dr. Berrin EYLEN ÖZYURT
Uludağ Üniversitesi

Ana Bilim Dalı Başkanı
Prof. Dr. H. Gürkan TEKMAN
Uludağ Üniversitesi

27/10/ 2006

Yazar : Cansu ÇAMURLU KESER
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Anabilim Dalı : Psikoloji
Bilim Dalı : Gelişim Psikolojisi
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : X + 102
Mezuniyet Tarihi : /.... / 2006
Tez Danışman(lar)ı : Prof. Dr. H. Gürkan TEKMAN

ANNENİN BAĞLANMA DÜZEYİ VE ÇOCUK YETİŞTİRME SÜRECİNİN ÇOCUĞUN BAĞLANMA DÜZEYİNE ETKİSİ

Bu araştırmanın amacı çocuk yetiştirme süreci içerisinde bağlanma ve anababalık stillerinin rolünü incelemektir. Örneklemimiz 6-11 yaş arası 180 çocuk ve bu çocukların annelerinden oluşmaktadır. Araştırmamızda annelerin güvenli bağlanmasının; kabul/ilginin yüksek, sıkı kontrolün düşük olduğu annelik boyutunu belirlediği; annenin güvensiz bağlanma stillerinden birine sahip olmasının; kabul/ilginin düşük, sıkı kontrolün yüksek olduğu annelik boyutunu belirlediği varsayılmıştır. Buna ek olarak kabul/ilginin yüksek, sıkı kontrolün düşük olduğu annelik boyutunun, çocuğun güvenli bağlanmasını belirlediği varsayılmıştır.

Sonuçlarda güvenli bağlanma stiline annelik boyutlarına etkisi olduğu görülmektedir. Güvenli bağlanan anneler, çocuk yetiştirme sürecinde kabul/ilginin yüksek, sıkı kontrolün düşük olduğu annelik boyutunu uygulamışlardır. Güvensiz bağlanma stillerinin ise kabul/ilgi boyutunda farklılaştığı görülmektedir. Fakat sıkı kontrol boyutunda, üç güvensiz bağlanma stilinde de sıkı kontrolün yüksek olduğu annelik boyutunun uygulandığı bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına genel olarak baktığımızda, annenin bağlanma stiline özellikle kontrol boyutunda etkili olduğu görülmüştür. Bununla birlikte araştırmada annelik boyutunun çocuğun güvenli bağlanma stili üzerinde etkisi görülmektedir. Güvenli bağlanan çocukların annelerinin, kabul/ilginin yüksek olduğu çocuk yetiştirme stili uyguladıkları bulunmuştur. Çocuğun güvenli bağlanmasıyla sıkı kontrol içeren anababalık stili arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Fakat Anababa Tutum Ölçeği'nin gözlem altında tutma boyutuyla anlamlı bir pozitif ilişki olduğu görülmüştür. Genel olarak sonuçlar, çocuğun güvenli bağlanmasının özellikle annenin kabul/ilgi boyutundan etkilendiğini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: bağlanma- anababalık stilleri- anne-çocuk bağlanması- anababalık boyutları

Author : Cansu ÇAMURLU KESER
Universty : Uludağ Universty
Department : Psychology
Branch : Developmental Psychology
Type of Thesis : Master Thesis
Number of Pages : X + 102
Date of Graduation : /.... / 2006
Thesis Supervisor : Prof. Dr. H. Gürkan TEKMAN

THE STYLE OF MOTHER'S ATTACHMENT AND EFFECT OF CHILD REARING PROCESS ON THE STYLE OF CHILD'S ATTACHMENT

The purpose of the study was to explore the role of both the attachment and the parenting styles in child rearing process. The sample consisted of 180 children whose ages ranged from 6 to 11 and the children's mothers. It was hypothesized that the secure attachment of the mothers would predict the dimension of high levels of maternal acceptance/involvement and low levels of strict control; and in return insecure attachment of mothers would predict the dimension of low levels of maternal acceptance/involvement and high levels of strict control. In addition, it was hypothesized that the dimension of high levels of maternal acceptance/involvement and low levels of strict control would predict the secure attachment of the child.

The result of this study indicated that the secure attachment styles seemed to influence the maternal dimension. As expected securely attached mothers applied the dimension of high levels of maternal acceptance/involvement and low levels of strict control in child rearing process. Insecure attachment styles were found to differ at the dimension of acceptance/involvement. But at the dimension of strict control, high levels of maternal strict control were applied in all of the three insecure attachment styles. When the results of the study are generally considered, the attachment styles of mothers seemed to influence especially the dimension of strict control. However, in our study it was indicated that the maternal dimension seemed to influence the child's secure attachment. As expected the mothers of securely attached children were found out to apply the dimension of high levels of maternal acceptance/involvement in child rearing process. There was no significant relationship between secure attachment of the child and the strictly controlling parenting style. But there seemed to be a positive significant relationship between the secure attachment of the child and the control/supervision dimensions of Parenting Attitude Scale. Findings generally demonstrated that the child's secure attachment seemed to be influenced especially by the dimension of maternal acceptance/involvement.

Key Words: attachment-parenting styles-mother-child attachment-parenting dimensions

“Annenin bağlanma düzeyi ve çocuk yetiştirme sürecinin çocuğun bağlanma düzeyine etkisi” adlı tezi hazırlamamda, her aşamada yaptığı katkılarından dolayı tez danışmanım sayın Prof. Dr. H. Gürkan TEKMAN’a, her zaman bana olan güveninden dolayı eşim İbrahim KESER’e, benden desteğini ve sevgisini esirgemeyen annem Bilgi ÇAMURLU’ya, babam Vecdi ÇAMURLU’ya, ağabeyim Cem ÇAMURLU’ya, kayınvalidem Nuriye KESER’e, kayınpederim Şaban KESER’e ve kızım Janset KESER başta olmak üzere bütün diğer aile üyelerine, Güvenli Bağlanma Ölçeği’ni Türkçeye uyarlama aşamasında katkılarından dolayı, Uludağ Üniversitesinde İngilizce Okutmanı olarak görev yapan Sedef TETİK’e ve Atatürk Anadolu Lisesinde İngilizce öğretmeni olarak görev yapan Arzu ALPER’e teşekkür ederim.

Ayrıca araştırma faaliyetlerini yürüttüğüm, Uludağ Üniversitesi Yaz Okulu, Atatürk Yüzme Havuzu, Çekirge Spor Salonu, Osmangazi Gençlik Merkezi ve Havuzlupark bünyesinde çalışan tüm personele teşekkür ederim.

Cansu ÇAMURLU KESER

Bursa, 2006

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	II
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER	VI- VIII
TABLolar VE ŞEKİLLER	VIII- XI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1 Bağlanma Kuramı	5
1.2 Bebeklikte ve Çocuklukta Bağlanma Stilleri	8
1.3 Yetişkin Bağlanma Stilleri	10
1.4 Duyarlılık ve Bağlanma İlişkisi	13
1.5 Farklı Bağlanma Stiline Sahip Annelerin Çocuklarıyla İlişkileri	14
1.6 Çocuk ve Yetişkin Bağlanma Stilleri ile İlgili Gelişimsel Araştırmalar	18
1.7 Çocuk Yetiştirme Stilleri	22
1.8 Anababalık Stilleri ile İlgili Gelişimsel Araştırmalar	27
1.9 Bağlanma Konusunda Ülkemizde Yapılan Çalışmalar	29
1.10 Anababalık Stilleri Konusunda Ülkemizde Yapılan Çalışmalar	30
1.11 Araştırmanın Hipotezleri	32

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM	38
2.1 Örneklem	38
2.2 Veri Toplama Araçları	40
2.2.1 Demografik Bilgi Formu	40
2.2.2 İlişki Ölçekleri Anketi	40
2.2.3 Anababalık Stilleri Ölçeği	42
2.2.4 Anababalık Tutumları Ölçeği	43
2.2.5 Güvenli Bağlanma Ölçeği	46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR	48
3.1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Betimleyici İstatistikleri	48
3.1.1 Annelerin Bağlanma Stillerine İlişkin Bulgular	48
3.1.2 İlişki Ölçekleri Anketinin Demografik Değişkenlerle İlişkileri	50
3.1.3 Anababalık Stillerine İlişkin Bulgular	54
3.1.4 Anababalık Stilleri Ölçeğinin Demografik Değişkenlerle İlişkileri	55
3.1.5 Anababalık Tutumlarına İlişkin Bulgular	57
3.1.6 Anababalık Tutumları Ölçeğinin Demografik Değişkenlerle İlişkileri	59
3.1.7 Güvenli Bağlanma Ölçeğine İlişkin Bulgular	62
3.1.8 Güvenli Bağlanma Ölçeğinin Demografik Değişkenlerle ilişkileri	62
3.2. Araştırmanın Hipotezlerinin Test Edilmesine Yönelik İstatistikler	63
3.2.1 Anababalık Stilleri Ölçeğinin İlişki Ölçekleri Anketiyle İlişkileri	65

3.2.2 Anababalık Tutumları Ölçeği İle İlişki Ölçekleri Anketinin Birbirleriyle İlişkileri	69
3.2.3 Anababalık Tutumları Ölçeğinin Anababalık Stilleri Ölçeği ile İlişkileri	72
3.2.4 Güvenli Bağlanma Ölçeğinin; İlişki Ölçekleri Anketini, Anababalık Stilleri Ölçeği ve Anababalık Tutumları Ölçeği İle İlişkileri	72

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TARTIŞMA	76
4.1 Annelerin Bağlanma Stillerine ve Anababalık Stillerine Göre Dağılım	76
4.2 Annenin Bağlanma Stilinin Anababalık Boyutları Üzerinde Rolü	78
4.3 Anababalık Boyutlarının Çocukların Güvenli Bağlanması Üzerinde Rolü	83
4.4 Bağlanma Stillerinin Aktarımı	84
4.5 Sonuç	85
4.6 Araştırmanın Katkısı, Sınırlılıkları ve Öneriler	86
KAYNAKLAR	88
EKLER	96
ÖZGEÇMİŞ	102

TABLolar VE ŞEKİLLER

Şekil 1.1	Yetişkin Bağlanma Modeli Bartholomew ve Horowitz (1991). (sayfa, 12)
Şekil1.2	Çocukların sahip olduğu bağlanma stilleriyle ilişkili olarak yapılan diğer araştırma sonuçları. (20)
Şekil 1.3	Maccoby ve Martin'in (1983) iki boyutun kombinasyonundan elde ettiği dörtlü anababalık stili modeli (25)
Tablo 2.1	Annelerin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı (39)
Tablo 2.2	Annelerin Gelir Düzeyine Göre Dağılımı (40)
Tablo 2.3	Anababalık Tutumu Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları (44)
Tablo 2.4	Faktör Analizinde Maddelerin Faktör Yükleri (45)
Tablo 3.1	İlişki Ölçekleri Anketi'nin 4 Bağlanma Stili Puanlarına ait Betimleyici İstatistikler (48)
Tablo 3.2	Annelerin Bağlanma Altölçeklerinden Aldıkları Puanların Kendi Aralarında Korelasyonları (49)
Tablo 3.3	İlişki Ölçekleri Anketine Göre Annelerin Dört Bağlanma Stiline Dağılımı (50)
Tablo 3.4	Annelerin Bağlanma Stillерinin Sürekli Demografik Değişkenlerle Korelasyonları (50)
Tablo 3.5	Eğitim Düzeylerine göre Annelerin Korkulu ve Güvenli Bağlanma Puanları (51)
Tablo 3.6	Gelir Düzeylerine göre Annelerin Güvenli Bağlanma Puanları Ortalamaları (52)
Tablo 3.7	Annelerin İlişki Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Çocukların Cinsiyetine, Sayısına ve Annelerin Çalışma Durumuna Göre T Değerleri (53)
Tablo 3.8	Anababalık Stilleri Ölçeğinin Kabul/ilgi ve Sıkı denetim/kontrol Altında Tutma Boyutları Puanlarına ait Betimleyici İstatistikler (54)

Tablo 3.9	Anababa Stilleri Ölçeği'ne Göre 4 Anababalık Stilinin Dağılımı (55)
Tablo 3.10	Anababalık Stilleri Ölçeğinin Sürekli Demografik Değişkenlerle Korelasyonları (55)
Tablo 3.11	Eğitim Düzeyi göre Annelerin Sıkı denetim/kontrol Puanları Ortalamaları (56)
Tablo 3.12	Annelerin Anababalık Stilleri Ölçeğinden Aldıkları Puanların Aldıkları Puanların Çocukların Cinsiyetine, Tek Çocuk Olup Olmadığına ve Annelerin Çalışma Durumuna Göre T Değerleri (57)
Tablo 3.13	Anababalık Tutumları Ölçeğinin Kabul/ilgi ve Sıkı denetim/kontrol Altında Tutma Boyutları Puanlarına ait Betimleyici İstatistikler (58)
Tablo 3.14	Anababalık Tutumları Ölçeğinin Kabul/ilgi ve Sıkı denetim/kontrol Altında Tutma Altölçeklerinden Alınan Puanların Kendi Aralarında Korelasyonları (58)
Tablo 3.15	Anababalık Tutumları Ölçeğinin Sürekli Demografik Değişkenlerle Korelasyonları (59)
Tablo 3.16	Eğitim Düzeylerine göre Annelerin Psikolojik Özerklik Puanları Ortalamaları (60)
Tablo 3.17	Annelerin Anababalık Tutumları Ölçeğinden Aldıkları Puanların Çocukların Cinsiyetine, Tek Çocuk Olup Olmadığına ve Annelerin Çalışma Durumuna Göre T Değerleri (61)
Tablo 3.18	Anababalık Stilleri Ölçeği'nin Kabul/ilgi ve Sıkı denetim/kontrol altölçeği ile İlişki Ölçekleri Anket'inin Altölçekleri arasındaki korelasyonlar (65)
Tablo 3.19	Bağlanma stilleri ve Anababalık Stillerine Göre Dağılım (66)
Tablo 3.20	Bağlanma Stillerine göre Kabul/ilgi ve Sıkı Denetim/kontrol Puanları Ortalamaları (68)
Tablo 3.21	Kabul/ilgi, denetim/gözlem altında tutma ve psikolojik özerklik altölçekleri ile İlişki Ölçekleri Anketi'nin Dört Bağlanma Stili Arasındaki Korelasyonlar (69)
Tablo 3.22	Bağlanma Stillerine göre Psikolojik Özerklik İçeren Çocuk Yetiştirme Puanları Ortalamaları (71)

Tablo 3.23 Anababalık Tutum Ölçeği ile Anababalık Stilleri Ölçeği arasındaki Korelasyonlar (72)

Tablo 3.24 Annelerin Bağlanma Stilleri ile Çocuk Bağlanma Stillerinin birbirleriyle Korelasyonları (73)

Author : Cansu ÇAMURLU KESER
Universty : Uludağ Universty
Department : Psychology
Branch : Developmental Psychology
Type of Thesis : Master Thesis
Number of Pages : X + 102
Date of Graduation : /.... / 2006
Thesis Supervisor : Prof. Dr. H. Gürkan TEKMAN

THE STYLE OF MOTHER'S ATTACHMENT AND EFFECT OF CHILD REARING PROCESS ON THE STYLE OF CHILD'S ATTACHMENT

The purpose of the study was to explore the role of both the attachment and the parenting styles in child rearing process. The sample consisted of 180 children whose ages ranged from 6 to 11 and the children's mothers. It was hypothesized that the secure attachment of the mothers would predict the dimension of high levels of maternal acceptance/involvement and low levels of strict control; and in return insecure attachment of mothers would predict the dimension of low levels of maternal acceptance/involvement and high levels of strict control. In addition, it was hypothesized that the dimension of high levels of maternal acceptance/involvement and low levels of strict control would predict the secure attachment of the child.

The result of this study indicated that the secure attachment styles seemed to influence the maternal dimension. As expected securely attached mothers applied the dimension of high levels of maternal acceptance/involvement and low levels of strict control in child rearing process. Insecure attachment styles were found to differ at the dimension of acceptance/involvement. But at the dimension of strict control, high levels of maternal strict control were applied in all of the three insecure attachment styles. When the results of the study are generally considered, the attachment styles of mothers seemed to influence especially the dimension of strict control. However, in our study it was indicated that the maternal dimension seemed to influence the child's secure attachment. As expected the mothers of securely attached children were found out to apply the dimension of high levels of maternal acceptance/involvement in child rearing process. There was no significant relationship between secure attachment of the child and the strictly controlling parenting style. But there seemed to be a positive significant relationship between the secure attachment of the child and the control/supervision dimensions of Parenting Attitude Scale. Findings generally demonstrated that the child's secure attachment seemed to be influenced especially by the dimension of maternal acceptance/involvement.

Key Words: attachment-parenting styles-mother-child attachment-parenting dimensions

Yazar : Cansu ÇAMURLU KESER
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Anabilim Dalı : Psikoloji
Bilim Dalı : Gelişim Psikolojisi
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : X + 102
Mezuniyet Tarihi : /.... / 2006
Tez Danışman(lar)ı : Prof. Dr. H. Gürkan TEKMAN

ANNENİN BAĞLANMA DÜZEYİ VE ÇOCUK YETİŞTİRME SÜRECİNİN ÇOCUĞUN BAĞLANMA DÜZEYİNE ETKİSİ

Bu araştırmanın amacı çocuk yetiştirme süreci içerisinde bağlanma ve anababalık stillerinin rolünü incelemektir. Örneklemimiz 6-11 yaş arası 180 çocuk ve bu çocukların annelerinden oluşmaktadır. Araştırmamızda annelerin güvenli bağlanmasının; kabul/ilginin yüksek, sıkı kontrolün düşük olduğu annelik boyutunu belirlediği; annenin güvensiz bağlanma stillerinden birine sahip olmasının; kabul/ilginin düşük, sıkı kontrolün yüksek olduğu annelik boyutunu belirlediği varsayılmıştır. Buna ek olarak kabul/ilginin yüksek, sıkı kontrolün düşük olduğu annelik boyutunun, çocuğun güvenli bağlanmasını belirlediği varsayılmıştır.

Sonuçlarda güvenli bağlanma stilinin annelik boyutlarına etkisi olduğu görülmektedir. Güvenli bağlanan anneler, çocuk yetiştirme sürecinde kabul/ilginin yüksek, sıkı kontrolün düşük olduğu annelik boyutunu uygulamışlardır. Güvensiz bağlanma stillerinin ise kabul/ilgi boyutunda farklılaştığı görülmektedir. Fakat sıkı kontrol boyutunda, üç güvensiz bağlanma stilinde de sıkı kontrolün yüksek olduğu annelik boyutunun uygulandığı bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına genel olarak baktığımızda, annenin bağlanma stilinin özellikle kontrol boyutunda etkili olduğu görülmüştür. Bununla birlikte araştırmada annelik boyutunun çocuğun güvenli bağlanma stili üzerinde etkisi görülmektedir. Güvenli bağlanan çocukların annelerinin, kabul/ilginin yüksek olduğu çocuk yetiştirme stili uyguladıkları bulunmuştur. Çocuğun güvenli bağlanmasıyla sıkı kontrol içeren anababalık stili arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Fakat Anababa Tutum Ölçeği'nin gözlem altında tutma boyutuyla anlamlı bir pozitif ilişki olduğu görülmüştür. Genel olarak sonuçlar, çocuğun güvenli bağlanmasının özellikle annenin kabul/ilgi boyutundan etkilendiğini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: bağlanma- anababalık stilleri- anne-çocuk bağlanması- anababalık boyutları

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Çocukluktaki ve yetişkinlikteki yakın ilişkileri anlamayı amaçlayan kuramlardan biri olan bağlanma kuramı, son yıllarda gelişim psikolojisinde kuramsal ve ampirik çalışmalara yol gösterici olmaktadır. John Bowlby bağlanma kuramının merkezine anne çocuk bağına yerleştirmiş ve çocuğun fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı birey olarak yetişmesinde, anne çocuk ilişkisinin kalitesinin önemini vurgulamıştır (Weber, 2003). John Bowlby klinikçilere psikanalitik nesne ilişkisinin gelişmiş versiyonunu, etoloji ve evrim teorisiyle uygun olarak sağlamaya çalışmıştır (Ainsworth ve Bowlby, 1991). Fakat Bowlby'nin yeni bağlanma teorisini ilk kullanan gelişimsel psikologlar olmuştur (Weber, 2003).

Bağlanma sisteminin kavramsal çerçevesi yakınlık aramak, güvenli sığınak ve güvenli üs olmak üzere üç temel işleviyle tanımlanabilir (Bowlby, 1982). Bebek çevreden tehdit algıladığında ya da gerçekten tehdit ve tehlike durumlarında bakıcısına yakın olmak ister. Bu yakınlığı sağlamak bebeğe güvenlik ve rahatlık duygusu verir. Bağlanma figürünün elverişliliği hakkında güvene sahip olan bebek, çevreyi araştırmak gibi davranışlara girebilir çünkü ne zaman isterse ve ihtiyaç duyarsa, rahatlık ve güvenlik için dönülebilecek güvenli üs olduğunun farkındadır. Bebeğin bakımını üstlenen kişinin çoğunlukla anne olmasından dolayı bağlanma figürünün anne olması beklenmektedir.

Bebeklikte biçimlenen bağlanma stilleri, bireyin yaşamında sürekli önemli rol oynamaktadır. Bağlanma ile ilgili yapılan çalışmalar ilk başta bebeklik üzerine odaklanırken, daha sonra çocukluk ve yetişkinliği de kapsayarak bağlanmanın tüm

yaşam sürecine yansıdığı görüşü kabul edilmiştir. Bowlby (1980) çocuğun bebeklikte ve erken çocuklukta bakıcıyla karşılıklı etkileşim deneyimleriyle, içsel çalışma modellerini yapılandırdığını, bağlanma organizasyonlarının yaşam boyu devamlılığının, yaşamın ilk yıllarında elde edilen bu zihinsel temsillerle sağlandığını savunur. İçsel çalışma modelleri, bebeğin bağlanma figürüyle tekrar eden aktiviteler yoluyla oluşturduğu bilişsel ve duyuşsal yapıdır. İçsel çalışma modelleri, duyguları, davranışları, ilişkiler hakkında dikkati, bilişi ve belleği yönetmektedir (Weinfield, Ogawa, ve Sroufe, 1997; akt. Weber, 2003).

Bağlanma teorisi; anne ve bebek ilişkisinin, çocuğun erken psikolojik örgütlenmesini ve sonraki yetişkinliğe doğru gelişimini nasıl etkilediği hakkında açıklamalar sunar (Jeager, Hahn, ve Weinraub, 2000). Anne ve çocuk arasındaki ilişki ağında temellenen bağlanma stilleri, annenin çocuğa davranışı ve çocuğun anneye verdiği tepkiyi yansıtır. Bağlanma teorisine göre bebeğin sağlıklı gelişimini sürdürebilmesi için, bağlanma figürünün bağlılığına ve bakımına ihtiyacı vardır (Bretherton, 1992). Anne duyarlı ve besleyici olduğunda, çocuk bakıma değer benlik modeli ile uygun bağlanma figürünün içsel modelini geliştirecektir. Bağlanma organizasyonlarının bu tipi güvenli olarak tanımlanır. Alternatif olarak çocuk annesel tepki olmadığında veya geçici olduğunda, kendini değersiz hisseder ve uygun olmayan aile modeli geliştirir. Bu bağlanma modellerinin örgütlenmesi güvensiz olarak tanımlanır (Jeager, Hahn, ve Weinraub, 1999).

Bağlanma teorisine en önemli katkılardan bir diğeri Uganda'lı bebeklerle yaptığı deneysel çalışmalarla Mary Satler Ainsworth tarafından gelmiştir (Page, 1999). Ainsworth Uganda çalışmasında geliştirdiği Yabancı Durum Sınıflaması ile Uganda'lı bebeklerde üç tip davranış örüntüsü gözlemlemiştir. Bunlardan biri güvenli, diğerleri kaçınan ve kararsız olmak üzere iki bağlanma stili de güvenli olmayan bağlanma örüntüsüdür.

Bebeklikte biçimlenen bağlanma bağlarının yaşam boyunca önemli rolleri olduğu ve değişmez olduğu anlayışından hareketle bağlanma teorisyenleri, yetişkin bağlanma stilleri üzerine eğilmişlerdir. Hazan ve Shaver (1987) Bowlby'nin bağlanma teorisi üzerine yazılarından ve Ainsworth'un bebeklikteki üç temel bağlanma tipini

keşfinden yararlanarak, aynı üç tip bağlanma stiline –güvenli- kararsız- kaçınan – yetişkinlikte de var olduğunu ve yetişkinlerin romantik ilişkilerinde buna göre davrandığını ortaya koymuştur. Yetişkin bağlanma stilleri üzerine diğer bir teori Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından geliştirilmiştir. Hazan ve Shaver, yetişkin bağlanmasını üçe ayırırken Bartholomew ve Horowitz (1991) yetişkin bağlanma stillerini Bowlby'nin (1973) zihinsel temsiller kavramı temelinde dörde ayırmıştır. Bartholomew ve Horowitz (1991) yetişkin bağlanma stillerini, benlik modeli ve başkaları modeli olmak üzere iki boyut üzerinde tanımlamış, benlik ve başkaları boyutları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kutup halinde ele almıştır.

Anne çocuk ilişkisi bağlamında çocuğun gelecekteki ilişkilerinin sonuçlarını öngörmeyi amaçlayan Baumrind'in (1968; 1971b; 1972) anababalık stilleri sınıflaması; anne ve babaların anababalık stilleri yoluyla çocuğun davranışını şekillendirdiği görüşüne dayanır. Çocuk yetiştirme stilleri çocuğun karakteristiğiyle etkileşim içerisinde olarak çocuğun davranışlarına direkt veya dolaylı etki edebilmektedir. Baumrind (1971b), anababalar ile çocuklar arasındaki ilişkileri gözlemlediği çalışmalar sonucunda, anababaların çocuklarına üç farklı anababalık stili sergilediklerini görmüştür. Bunlar; otoriter, demokratik ve izin verici anababalık stilleridir.

Baumrind'i izleyen Maccoby ve Martin (1983; akt. Yılmaz, 1999) Baumrind'den farklı olarak anababalık stilini duyarlılık (kabul, ilgi) ve talepkarlık (kontrol) olmak üzere iki boyut açısından ele almışlardır. Bu boyutlardan kabul/ilgi boyutu; anababanın çocuğa karşı gösterdiği yakınlık, sıcaklık ve çocuğunu kabul etme düzeyi ile ilişkilidir. Sıkı denetim/gözlem altında tutma boyutu; çocuğa uygulanan sıkı denetim ve gözetme ile ilişkilidir. Maccoby ve Martin'in (1983) bu iki boyutun kombinasyonundan dört tür anababalık stili elde etmiştir. Bu anababalık stilleri şunlardır; yüksek düzeyde kontrol/talep ve yüksek düzeyde kabul/ilginin olduğu demokratik stil, yüksek düzeyde kontrol/talep ve düşük düzeyde kabul/ilginin olduğu otoriter stil, düşük düzeyde kontrol/talep ve yüksek düzeyde kabul/ilginin olduğu izin verici/şımartıcı ve düşük düzeyde kontrol/talep ve düşük düzeyde kabul/ilginin olduğu izin verici/ihmkar stildir. Maccoby ve Martin (1983; akt. Yılmaz, 1999)

Baumrind'in (1971b) üçlü ayrımını genişletmiş ve Baumrind'in üçlü sınıflamasında yer alan izin verici anababalık stilini, izin verici/şımartıcı ve izin verici/ihmalkar anababalık stili şeklinde ikiye ayırmışlardır.

Psikoloji literatüründeki çalışmalarda, genellikle bebeğin ya da çocuğun bağlanma stili, sahip oldukları duygusal (Kestenbaum, Farber, ve Sroufe, 1989; LaFreniere ve Sroufe, 1985; Sroufe, Schork, Motti, Lawroski, ve LaFreniere, 1984) ve davranışsal sorunlar ile (Weinfield, Sroufe, Egeland, ve Carlson, 1999; Crittenden, 1988) ilişkilendirilmiştir. Yetişkinler üzerine odaklanan bağlanma çalışmaları yetişkin bağlanma düzeylerinin, yakın ilişkilere (Lopez, 1995; Colin ve Read, 1990; Bartholomew ve ark., 1997) ve benlik algısına (Brennan ve Morris, 1997; Brennan ve Bosson, 1998; Hojat, 1998) ruh sağlığına (Shaver ve Clark 1994; Rosenstein ve Horowitz, 1996) etkisi üzerine yoğunlaşmıştır. Bununla birlikte anababalık stilleri ile ilgili yapılan araştırmalar, ergenin akademik başarısı, benlik saygısı, psikolojik uyumu ve ruh sağlığı (Baumrind, 1968; Maccoby ve Martin, 1983; Ketssetsiz ve ark., 1998; Chen ve ark., 1997a) ile ilişkilidir. Ülkemizde yapılan çalışmalarda çocuğun bağlanması üzerine eğilen araştırmalar sayılı olmasıyla birlikte (Hortaçsu ve Cesur, 1993; Alp ve Orhan, 1999) annelerin bağlanma stiline, çocuk yetiştirme stiline etkisi üzerine araştırmaya rastlanmamıştır. Aynı zamanda anababalık stillerinin çocuğun bağlanmasına etkisi üzerine araştırmaya da rastlanmamıştır.

Bu çalışmanın başlıca amacı, anne ve çocuk bağlanma stilleri arasındaki karşılıklı çocuk yetiştirme sürecinin etkilerini görmektir. Bağlanma figürünün sahip olduğu içsel çalışma modellerinin, çocuk yetiştirme stilini belirlediği ve çocuk yetiştirme stiline, çocuğun güvenli bağlanmasına belirlediğini varsaymaktayız. Araştırmada annelerin bağlanma stilleri ve çocuk yetiştirme stilleri ile çocukların bağlanma stilleri arasında güçlü ilişkiler beklenmektedir. Araştırmada anababalık stilleri, Maccoby ve Martin'in (1983) önerdiği kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol boyutu temelinde ele alınacaktır. Bağlanma stilleri ise Bartholomew ve Horowitz (1991)'in önerdiği benlik modeli ve başkaları modeli, olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kutup halinde ele alınan dörtlü bağlanma modeli çerçevesinde incelenecektir.

1.1. Bağlanma Kuramı

Bowlby'nin bağlanma teorisi ilk yayınlandığından beri gelişim psikolojisi alanında merkezi bir rol oynamayı sürdürmektedir. Etoloji, bilişsel psikoloji ve psikanalitik yaklaşım gibi başka alanlardan ödünç alınan kavramlarla bağlanma teorisi, biyolojik veya davranışsal bileşen, duygusal veya psiko dinamik bileşen ve sosyal veya sistemik bileşenleri içeren; insanlar arası etkileşim ve iletişim konularına işaret eden birçok konuyu kapsamaktadır (Pickover, 2002). Biyolojik perspektiften bir bebek, yakınlık arama davranışlarıyla hayatta kalma şansını yükseltir. Hayatta kalmayı sürdürmek için bir bebek, içinde yaşadığı çevreyi öğrenir, çevreye tepki verir ve ona bağlanır (Lewis ve Volkmar, 1990; akt. Pickover, 2002). Tehlike, yabancılık, açlık, hastalık, sıkıntı, korku vb. bağlanma sistemini harekete geçirir ve insanların bağlanma davranışını sergilemesiyle sonuçlanır (Bowlby, 1969, 1982). Çocuk olgunlaştıkça anneye olan fiziksel ve psikolojik yakınlığını korumak ve güvenliğini en iyi derecede sürdürmek için davranışsal ve zihinsel korunma stratejileri geliştirir (Ainsworth, Blehar, Waters, ve Wall, 1978; Bowlby, 1969, 1982; Crittenden, 1999a; akt. Kozłowska ve Hanney, 2002).

Psiko dinamik bileşen, çocuk istediğı uygunluk ile o anki durumlar arasındaki farklılığı fark ettiğinde devreye girer. Bebeklerin çevrelerinde onlarla iletişim halinde bulunan insanlar ve nesnelere ilgili kalıcı şemalar oluşturabilmesi için nesne sürekliliğı kavramını kazanması gerekmektedir. Tanıdık yüzleri ve yabancı yüzleri birbirinden ayırması gerekir. Çocuk temel bakıcının imgesini içselleştirerek, bakıcısıyla kendi arasındaki mesafeyi azaltmaya çalışır (Kobak ve Cole, 1994; akt. Pickover, 2002). Bağlanma daha sonra bir çocuğun aileyi ve çevreyi nasıl algıladığını etkiler; böylece içsel bağlanma modeli çocuğun çevrenin çeşitli görünüşlerine uyum sağlamasına yardımcı olur (van Ijzendoorn ve Zwart-Woudstra, 1995; akt. Pickover, 2002). Bağlanmanın duygusal temeli, kişinin diğerini ayırt edici bağ ve duygular

üzerine temellenmiştir (Lewis ve Volkmar, 1990; akt. Pickover, 2002). Hayatta kalmak için çocuk, ulaşılabileceği bir yetişkine bağlanır. Bebeğin temel bakıcısıyla ilişki kurmaya başlaması, onun biyolojik bağlanma ihtiyacını karşılayarak yabancı birini bağlanma figürü olarak seçmesine olanak verir (Kobak ve Cole, 1994).

Bağlanmanın doğal sistematiği veya sosyal içeriği, çocuğun insanlar arası ilişkiler sonucu geliştirdiği iletişim örüntülerini kapsar. Bowlby'e (1973) göre çocuklar, bakıcılarıyla erken dönemde ve devam eden etkileşimleri temelinde, kendilerinin ve bağlanma modelinin zihinsel temsillerini oluştururlar. Bu içsel çalışma modelleri, sadece çocuğun bağlanma düşüncelerini ve hislerini nasıl işlemlediğini değil, aynı zamanda temel bakıcısının kim olduğu, ihtiyacı olduğunda nerede olduğu hakkında bilgiyi ve farklı durumlarda bakıcının nasıl tepkiler vereceği hakkında beklentileri içerir (Zigenhain ve Jacobsen, 1999). İçsel çalışma modelleri erken çocuklukta bir kez biçimlendiğinde, hem benzer hem de yeni bağlanmalarda çocuğun bağlanma davranışı için rehber görevi görür ve bağlanma figürünün davranışını tahmin etmek için bir temel oluşturur (Cassidy ve Kobak, 1988; akt. Jeager, Hahn, ve Weinraub, 1999). İnsanlar, yakın ilişkiler üzerine çalışma modellerini, ilk başta erken çocuklukta bir veya birkaç bakıcıyla deneyimleyerek, daha sonra geniş bir aile içerisinde, daha sonra da diğer bağlantılarla yapılandırır. Bu yapılanan içsel çalışma modelleri, çocuğun kendi ve diğeri hakkında bireysel dünya görüşünü belirtir. Bu etkileşim örüntülerinin gelişimi hem belirli yakın ilişkilerle sahip olunan deneyimle hem de bu ilişkilere bağlı duygularla yapılır (Fischer, Shaver, ve Carnochan, 1990a, Frijda, 1988, Lazarus, 1991; akt. Ayoub, Fischer, ve O'Conner, 2003). Bu modellerin örgütlenmesinde bireysel farklılıklar, çocukluğa doğru gelişim için ve yetişkinliğe uyum sağlamak için önemli olduğu düşünülmektedir (Bowlby, 1973).

Ainsworth'a göre (1989) bağlanma olabilmesi için kurulan ilişkilerdeki bağın duygusal olması, sürekli olması, ayrılmadan sonra stres yaşanması, tekrar bir araya geldiğinde memnuniyet duyulması ve kayıpta yas yaşanması gerekmektedir. Anne ve bebek arasında gelişen bağlanma ilişkisinde karşılıklılık vardır (Goulet, Bell, St-Cyr Tribble, Paul, ve Lang, 1998). Bu davranışsal süreç bebeğin gönderdiği mesajlar üzerine temellenir. İki tarafda birbirlerine uyum sağlayarak, karşılıklı olarak tatmin

yaşarlar. Bebeğin sunduğu ipuçlarına tepkili ve duyarlı olan aileler, bebeklerin gelişmelerini ve ilerlemelerini arttırmaktadırlar. Bebekler bu süreçte aktif bir üyelerdir ve ailelerinin bakım çabalarını güçlendirirler. Aileler bebekleriyle iletişimlerinde dokunma ve görsel temas kullanarak aralarındaki duygusal bağın gelişmesini teşvik ederler. Anneler bebeğin beslenmesi, sallanması gibi çeşitli ihtiyaçlarını karşılayarak bebekle doğar doğmaz yoğun temas içine girerler. Aynı zamanda anneler uygun bir şekilde tanıyabilmek ve tepki verebilmek için bebeklerin gereksinimlerinin, kendi gereksinimlerinden farklılaştığının farkındadırlar. Onlar bebeklerinin gelişimini, büyümesini ve güvenliğini artırma ayrıca bebeklerini koruma sorumluluğuna sahiptir. Bu nedenle aileler, bebeklerini yaşamlarının ve ailelerinin merkezine koyarlar (Goulet, Bell, St-Cyr Tribble, Paul, ve Lang, 1998).

Bebekler doğumlarından itibaren insanlara çeşitli tepkiler verirler. Fakat bağlanma yaşamın altı ayından sonra görülmeye başlanır. Kagan ve meslektaşları (1978; Akt. Gardiner, Mutter, ve Kosmitzki, 1997, ss.164) yaptıkları bir çalışmada bebeklerin yedi aylık oluncaya kadar bağlanma davranışlarını sergilemediklerini görmüşlerdir. Bebeğin bağlanma hedefi çoğu zaman anne ya da ulaşılabilir diğer insanlardır. Bağlanma figürü, çocuğun güvenlik ve rahatlık ihtiyacını karşılamak için psikolojik olarak çocukla uyum halinde olmalı ve çocuğun yakınlık ve temas ihtiyacını karşılamalıdır (Vondra ve Barnett, 1999). Bowlby (1969, 1973, 1980) üç çeşit uyarının tehlike olarak algılandığını ve bağlanma davranışını tetiklediğini söyler. Bunlar; bebeğin içsel durumu (acı gibi); bakıcı davranışı (ret edilme algılanması gibi) ve çevresel durumlardır (korkutucu olaylar gibi) (Alexandler, Fee, Hohaus, ve Noller, 2001).

Birçok düşünür bağlanma davranışının doğal seçimden türediğini düşünmektedir. Çünkü bebek yakınlık arama davranışlarıyla hayatta kalma şansını yükseltir. Bağlanma farklı biçimlerde de olsa diğer türlerin yavrularında da görülür. Yavru maymunlar anneleri hareket ederken onların göğsüne sarılırlar, yavru köpekler birbirlerinin üzerine tırmanarak annelerin sıcak karnına ulaşırlar (Atkinson, Atkinson, ve Hilgard 1995, ss. 99-101). Lorenz (1958; akt. Benes, 2004) yumurtadan yeni çıkan civcivin içgüdüsel olarak ilk hareket eden nesneyi izledikten sonra yürüyebildiğini

bulmuştur. Yaklaşık olarak 10 dakika bu nesneyi takip etme şansı bulurlarsa, ona bağlandıklarını ve ayrıldıklarında sıkıntı yaşadıklarını gözlemlemiştir. Lorenz civcivlerin bağlanmalarından yola çıkarak kritik dönem fikrini ortaya atmıştır. Daha sonra kritik dönem fikri insan bebeklerine uyarlanmış ve bebeğin ilk birkaç ayında annesiyle etkileşiminin ayrıca anne ile bebeğin bir birlerine verdikleri tepkilerin aralarındaki bağın kalitesini oluşturduğu savunulmuştur. Harlow (1962; Akt. Onur, 1993, s.197) rhesus maymunlarıyla yaptığı çalışmasında, maymunları belirli dönemlerinde yalnız yetiştirmiştir. Anneleriyle ya da akranlarıyla yaşamlarının ilk yıllarında etkileşime girmemiş olan maymunların, aileleriyle ve akrabalarıyla bir arada yaşayan maymunların arasına katıldıklarında, bu maymunlarla birlikte olmaktan rahatsız olduklarını görmüştür. Yalnız yetişen maymunlar, normal maymunların katıldığı aktif oyuna katılmamış ve sürü halinde toplanarak geri çekilmişlerdir. Harlow (1962)'ın yalnız yetiştirdiği maymunlar olgunlaştıklarında, eşleşmede yetersiz davranmış ve yapay olarak döllendirildiklerinde iyi bir aile olamamışlardır. Bu maymunlar kendi annelerinden ilgi göremedikleri için çocuklarına ilgi göstermemişler ve çocuklarını şiddetle istismar etmişlerdir. Maymunlarla yapılan deneylerde anne yavru bağlanmasının beslenmenin ötesinde başka ihtiyaçlardan dolayı da oluştuğunu görülmüştür. Örneğin sıcaklık, temasın verdiği rahatlık, yumuşak bir şeye asılma ve sürtünme ihtiyacı maymunlar için önemli görülmektedir.

1.2. Bebeklikte ve Çocuklukta Bağlanma Stilleri

Bağlanma teorisine en önemli katkı sağlayanlardan biri Mary Satler Ainsworth'dur. Ainsworth'un en önemli çalışması; Uganda'lı bebekler ve annelerini gözlemleyerek, bağlanma davranışındaki bireysel farklılıkları ortaya koyduğu Yabancı Durum'dur. Ainsworth'un geliştirdiği Yabancı Durum Testi bebeğin yeni girdiği ortamı yalnızken, annesiyle birlikteyken, yabancı birisiyle tek başına iken ne ölçüde araştırdığı ve annenin dönmesine ne tür tepkiler verdiğinin kaydedildiği üçer dakikalık yedi bölümden oluşan bir çalışmadır. Ainsworth Uganda'lı bebeklerle yaptığı bu çalışmanın sonucunda üç tip davranış örüntüsü gözlemlemiştir: güvenli-dirençli/kararsız-kaçınan (Page, 1999; Searle ve Meara, 1999; Akt. Weber, 2003).

Yabancı Durum Testinde güvenli bağlanan Uganda'lı bebeklerin, anneleriyle beraberken annelerini güvenli bir üs olarak kullanarak çevreyi keşfetmeye yöneldikleri, annelerinden ayrıldıklarında stres belirtisi gösterdikleri bulunmuştur. Annenin gidişine tepki, annelerin gelişine kadar sürmüştür. Anneleriyle bir araya geldiklerinde anneleriyle temas kurduktan sonra çevreyi keşfetmeye geri dönmüşlerdir.

Dirençli/kararsız bağlanan bebekler, anneleriyle ayrıldıklarında yoğun stres yaşamışlardır. Anneyle bir araya geldiklerinde ayrılığa tepki vermiş, rahat ettirilmeye direnç göstermişlerdir. Annenin yokluğunda çok az keşfetme davranışı göstermişlerdir.

Kaçınan bağlanan bebekler, annelerinden ayrıldıklarında çok az stres belirtisi göstermişlerdir. Anneleriyle bir araya geldiklerinde yakınlık arama davranışını ortaya koymaktan kaçınmışlar fakat rahatlayıp keşfetme davranışına dönmemişlerdir.

Orijinal Yabancı Durum ilk başta Main ve Solomon (1990; akt, van Ijzeendoorn ve Bakermans-Kranenburg, 2003) tarafından genişletilmiş, Ainsworth'un üç bağlanma stiline uymayan organize olamamış bağlanma stili eklenmiştir. Main ve Solomon (1990) organize olmamış bağlanma gösteren çocukların, Yabancı Durumda ayrılma stresiyle baş etmede uygun stratejilerden yoksun olduklarını belirtmiştir. Özellikle ailenin dönüşünde bu çocuklar yönelim bozukluğu davranışları göstermişlerdir.

Main, Kaplan ve Cassidy (1985, p. 77; akt. Lewis, Feiring, ve Rosenthal, 2000) Yabancı Durum Testinde bir yaşındaki bebeklerin bireysel farklılıklar göstermelerinin, aileleriyle ilişkileri sonucunda yapılandıkları içsel çalışma modellerindeki bireysel farklılıklardan kaynaklandığını savunurlar. Yabancı Durum Testinde bebeğin içsel çalışma modelini yansıtan, açık davranışların yakalandığına inanılır (Lewis, Feiring, Rosenthal, 2000). Nörolojik olgunlaşma tamamlanmadığı için küçük yaştaki çocuklar deneyimlerini sözlü olarak ifade edemezler. Onların çalışma modelleri veya bağlanma stilleri, bakıcıyla olan davranışları gözlemlenerek çıkarılabilir (Kozłowska ve Hanney, 2002). Yabancı Durum prosedüründe bakıcıyla bebek tekrar bir araya geldiklerinde bebeğin bakıcıya yakınlığı ve tepkileri, bağlanma

ilişkinin çeşidini kategorize etmede kullanılır (Ainsworth ve ark., 1978). Buna karşın yetişkinlerin çalışma modelleri gözlenebilir ve sözel olarak keşfedilebilir.

Bağlanma stilleri ilk defa Ainsworth ve arkadaşları (1978; Kozłowska ve Hanney, 2002) tarafından gözlenmiş ve sınıflandırılmış, diğer düşünürler de okul öncesi ve yetişkinlikte bağlanma ilişkilerini keşfetmek için orijinal ölçümü genişletmişlerdir. Okul yaşındaki çocuklar için bağlanma stili ölçümleri (Priddis, 2001; Solomon ve George, 1999), okul öncesi çocukları için Cassidy ve Marvin'nin sistemi (Cassidy ve Marvin, 1987, 1990, 1991, 1992), 6 yaşındaki çocuklar için Main Cassidy sistemi (1988) ve Main ve Goldwyn (1985-1993) arasında yetişkin bağlanma görüşmesi geliştirilmiştir (akt. Kozłowska, Hanney, 2002).

Bağlanma kuramcılarını çocuklukta ve yetişkinlikteki bağlanma stilleri arasında karşılıklılık olduğunu, araştırmalarla destekleyerek bağlanma kuramını ile ilgili çalışmalara yeni bir görüş kazandırmışlardır. Çocuğun veya bebeğin ailesinde önemli değişiklikler olmadıkça bağlanma stillerinin süreklilik gösterdiği üzerine araştırmalar vardır. Main (1995; akt. Swanberg, 1998) çocukluk döneminde bağlanma stillerinin %85 oranında istikrar gösterdiğini bulmuştur. Sroufe ve meslektaşları (1991; Swanberg, 1998) Yabancı Durum Sınıflamasında 12 aylık bebeklerin bağlanma stillerinin 17 yaşındaki bağlanma stillerini %70 oranında yordayabildiğini ortaya koymuştur. Bununla birlikte Crittenden (1995b akt. Svanberg, 1998) çocukların sosyal çevrelerindeki değişikliklere bağlı olarak algıladıkları güvenlik ve tehlikenin düzeyine göre bağlanma davranışlarını tekrar organize ettiklerini veya edebildiklerini belirtmiştir.

1.3. Yetişkin Bağlanma Stilleri

Hazan ve Shaver (1987) Bowlby'nin bağlanma teorisi üzerine yazılarını ve Ainsworth'un bebeklikte üç temel bağlanma tipini keşfini derleyerek, aynı üç tip bağlanma stilinin (güvenli, kararsız ve kaçınan) yetişkinlikte de var olduğunu ve yetişkinlerin romantik ilişkilerinde daha önceden elde ettikleri bağlanma stillerine göre davrandıklarını ortaya koymuştur. Hazan ve Shaver (1987) yetişkin romantik aşkı, bağlanma süreci olarak, anne-bebek ilişkisine paralel olarak

kavramsallaştırmışlar ve yetişkin bağlanma stilini ölçen basit bir kendini anlatma ölçeği geliştirmişlerdir. Bu ölçeği kullandıklarında farklı bağlanma stiline sahip insanların, romantik aşk hakkında farklı inançlara sahip olduklarını, yalnızlık düzeylerinin farklı olduğunu ve aileleriyle ilişkilerinde farklı örüntü sergilediklerini görmüşlerdir.

Yetişkinlerin bağlanma düzeyini ölçmek amacıyla ölçek oluşturan bir diğer ekip Bartholomew ve Horowitz (1991)'dir. Hazan ve Shaver'in yetişkin bağlanmasındaki 3'lü tipoloji yerine 4'lü bir tipoloji önermişlerdir. Bartholomew ve Horowitz (1991) yetişkin bağlanma stillerini benlik modeli ve başkaları modeli olmak üzere iki boyut üzerinde tanımlamış ve bu boyutları, olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kutup halinde ele almışlardır. Benlik modeli, bireyin kendilik değeri için başkalarına olan duygusal bağımlılığı ile ilişkiliyken, başkaları modeli başkalarının gereksinim duyulduğunda ulaşılır olup olmadığı ile ilişkilidir.

Olumlu benlik modeli, başkalarının onayından bağımsız olarak sahip olunan içselleştirilmiş öz saygı ve sevebilirlik duygusunu, olumsuz benlik modeli ise düşük öz saygı ve başkalarından onay alma gereksinimi içermektedir. Olumlu başkaları modeli, kişi açısından önemli olan başkalarının ulaşılabilirlik ve güvenilebilirliğine ilişkin beklentilerini içerir ve başkalarından yakınlık ve destek aramak gibi davranışları yönlendirir. Olumsuz başkaları modeli ise yakınlık kurmaktan kaçınmayı, sosyal destek almak konusunda kayıtsızlık ve ilişkilerde olumsuz beklentilere sahip olmayı kapsamaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Güvenli bağlanma stiline sahip olan kimse, kendisi ve diğerleri hakkında olumlu modele sahiptir. Kararsız bağlanma stilini Bartholomew saplantılı olarak tekrar adlandırmıştır. Saplantılı bağlanan kişiler, diğerleri hakkında olumlu modele kendi hakkında olumsuz modele sahiptir. Bartholomew kaçınan bağlanma stilini ikiye ayırmıştır. Korkulu kaçınanlar; Hazan ve Shaver'in kaçınan tipine benzerdir, hem kendileri hem de diğerleri hakkında olumsuz modele sahiptir, yakınlık kurmak için hem arzuludurlar hem de bu yakınlıktan korkarlar. Kayıtsız kaçınanlar, kendileri hakkında olumlu modele, diğerleri hakkında olumsuz modele sahiptir. Kayıtsız bireylerin benlik saygıları yüksektir fakat genel olarak kendilerini beğenme yerine, belirli yetenekleri hakkında

olumlu değerlendirme yaparlar (West ve George, 2002). Şekil 1.1’de görülebileceği gibi dört yetişkin bağlanma stili, benlik ve başkaları modellerinin olumlu ya da olumsuz olması şeklinde iki kutup halinde ele incelenmiştir.

		Benlik Modeli (Bağımlılık/Kaygı)	
		Olumlu (Düşük)	Olumsuz (Yüksek)
Başkaları Modeli (Kaçınma)	Olumlu (Düşük)	Güvenli	Saplantılı
	Olumsuz (Yüksek)	Kayıtsız	Korkulu

Şekil 1.1. Dörtlü Bağlanma Modeli (Bartholomew ve Horowitz’dan, (1991) uyarlanmıştır.

Hazan ve Shaver’ın (1987) yetişkin bağlanma modellerini çift ilişkilerine aktardığı üç temel bağlanma stilini tanımlamalarına göre; güvenli bireyler kendine güvene sahiptir, ilişkilerinde mutludur ve eşlerinin hatalarını kolayca kabullenirler. Kaçınan bağlananlar, yakın olmaktan korktukları için yakınlıktan kaçınırlar. Kararsız bireyler, çok çabuk âşık olurlar ve eşlerinden karşılık bekleme eğilimindedirler. Feeney’e (1999; akt. Weber, 2003) göre bağlanma teorisi, romantik veya çift bağlarında çatışmayı, endişeyi, üzüntüyü ve yalnızlığı anlamak için temel oluşturur. Birçok araştırma, ilişkilerdeki çatışmaların çoğunun, terk edilme, aşk ve kaybetme konuları üzerine güvensizlikten kaynaklandığını ortaya koymuştur.

1.4. Duyarlılık ve Bağlanma İlişkisi

Bağlanma teorisyenleri ve araştırmacılar bağlanma organizasyonlarının anneden çocuğa geçtiğini ve bunun anne bakım kalitesiyle gerçekleştiğini savunur. Özellikle güvenli bağlanan ailelerin çocuklarına karşı duyarlı bir bakım sergileyerek, çocuğun güvenli bağlanma stiline sahip olmasını sağladığı bulunmuştur (Ainsworth ve ark., 1978; akt, Clarke-Stewart, Goossens, ve Allhusen, 2001). Bağlanma ve anne duyarlılığı arasındaki bu bağ ilk başta Ainsworth ve arkadaşlarına, Yabancı Durum Testi'nin önemli bir şeyi yansıttığına inandırmıştır. Ainsworth ve arkadaşları duyarlılık ve bağlanma üzerine yaptıkları çalışmalarında anne duyarlılığı ve bebek bağlanması arasında .78 korelasyon elde etmişlerdir. Daha sonra yapılan çalışmalar Ainsworth ve arkadaşlarının bulgularıyla uygunluk içerisindedir fakat bağlanma ve duyarlılık arasındaki korelasyon (.16) önemli derecede daha az bulunmuştur (Clarke-Stewart, Goossens, ve Allhusen, 2001).

Smith ve Pederson (1988) bebek ve anne arasında duyarlılık ve bağlanma stili arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, güvenli bağlanan bebeklerin annelerinin, bebeklerinin sıkıntı durumlarında ulaşılabilir oldukları hakkında uygun mesajlar verdiklerini ve duruma uygun yatıştırma sağladıklarını belirtmişlerdir. Buna karşın dirençli bebeklerin annelerinin, bebeklerini yatıştırmak için çaba göstermediklerini bulmuşlardır. Kaçınan bebeklerin annelerinin ise bebeklerin sıkıntı durumlarında yakınlık davranışları sergilemelerine rağmen, bebeklerden aldıkları ipuçlarını takip etmediklerini görmüşlerdir. Vondra, Shaw ve Kevenides (1995) annenin bakım ölçümlerinden, bebeğin bağlanma stiline yordanabileceğini varsaydıkları çalışmalarında, kaçınan grup annelerinin araya girme, zorlayıcılık, öfke ve kontrol davranışları sergilemede en yüksek puanı aldıklarını bulmuşlardır. Dirençli grubun annelerinin duyarsızlıkta en yüksek puanı aldıklarını ve güvenli grubun annelerinin duyarlılık ve işbirliğinde en yüksek puanları aldıklarını bulmuşlardır.

De Wolff ve van Ijzendoorn (1997) duyarlılık ve bağlanma ilişkisini araştırdıkları çalışmalarının sonucunda duyarlılığın önemli fakat güvenli bağlanma için yeterli koşul olmadığını belirtmişlerdir. Meins (1997; akt. Repocholli ve Trapolini, 2004) bağlanmanın aktarımına köprü olan yapıyı zihin-zihinsellik olarak

ifade eder. Anne ile çocuk arasında konuşmaları inceleyen Meins, annenin çocuğun davranışlarının altında yatanı doğru bir şekilde sözel olarak yorumlamasının annenin duyarlılığından daha çok güvenli bağlanma için belirleyici olduğunu bulmuştur. Bu yüzden Mein ve arkadaşlarına (2002; akt. Repocholli ve Trapolini, 2004) göre çok erken yaştan itibaren güvenli bağlanan çocukların anneleri, çocuklarının zihin durumlarını ya da içsel durumlarını anlama çabası içindedirler.

1.5. Farklı Bağlanma Stiline Sahip Annelerin Çocuklarıyla İlişkileri

Anne, çocuğun sıkıntısına üç şekilde tepki verebilir: sıkıntısını rahatlığa çevirebilir, sıkıntısını arttırabilir ya da tutarlı olmayan tepkiler verebilir. Güvenli bağlanma örüntüsünde, bakıcı çocuğun ihtiyaçlarını en kısa sürede gerçekleştirir ve duyarlı ve ulaşılabilir olduğu hakkında çocuğun beklentilerini karşılar (Kozłowska ve Hanney, 2002). Güvenli bağlanan annelerin, bebeklerinin sıkıntılarını gözlemlemesi, diğer bağlanma stiline sahip annelerde olduğu gibi onların duyu düzenleme sistemlerine zarar vermez. Güvenli bireyler duyu düzenleme yeterliliğine sahiptirler (Cole ve ark., 1994; akt. Berlin ve Cassidy, 2003). Güvenli bağlanan anne, sıkıntılı olan bebeğin yüzüne bakarak sıkıntısının derecesini anlamaya çalışır. Bunu yaparken otomatik olarak yüz mimikleri duruma uygun hal alır. Anne psikolojik düzeyde bebeğin sıkıntısını hisseder ve uzatmamaya çalışır. Anne bebekten elde ettiği duygusal bilgiyi kullanarak duruma uygun eylemlerini kısa sürede gerçekleştirir (Peck, 2003).

Kaçınmacı bağlanma örüntüsü, bakıcının bebeğin sıkıntısına duyarsız kalması veya reddetmesi yüzünden, bebeğin sıkıntısının kestirilebilir bir şekilde artması olarak karakterize edilir. Bu durum; bakıcının depresyonda olduğunda, geri çekildiğinde veya olumsuz duygulara toleranssız olduğunda gerçekleşir. Kayıtsız kaçınanlar duygularının farkında olmada ve onları yapıcı olarak kullanmada, duygularını başkalarına anlatmada kısıtlıdır (Cassidy, 1994; Izard, Haynes, Chisholm ve Baak, 1991; Kobak ve Sceery, 1988; akt. Kozłowska, Hanney, 2002). Sıkıntılı biriyle karşılaştıklarında, birkaç şekilde, karşılarındaki kişilerin duygusunu anlamaktan kaçınmaya çalışırlar, sıkıntı durumu anlatıldığında, bu durumun arkasındaki duygusal

mesajı önemsemeyebilirler (Goldberg ve ark., 1994; Haft ve Slade, 1989; akt. Kozłowska, Hanney, 2002). Bu yüzden yeni doğanın ailesine verdiği işaretler başarısızdır ve bebekler tekrar tekrar ailesine sıkıntı mesajı göndermekten yorulur. 3-5 aylık olduklarında sıkıntıyı sergilemenin onları rahatsız olmaya sürüklediğini öğrenir ve olumsuz duyguları sergilemeyi kendine yasak ederler. 12 aylık olduklarında, ailelerini önemsemeyerek veya onlardan kaçınarak sıkıntılarını veya isteklerini göstermemeye çalışırlar (Kozłowska ve Hanney, 2002).

Kayıtsız kaçınan anneler, bebeğin deneyimlediği stresin düzeyine bakmazlar, bu yüzden kısıtlı olarak bebeğin ihtiyacını karşılarlar. Bebeğin sıkıntısını gözlemlediklerinde onların kişisel stresi artar ve anne bebeğin yüzüne dikkatle odaklanmayı sağlayamaz. Bebeğin ağlaması ve bebeğin yüzünden sağlanan ipucu, annenin duygusal uyarılmışlık durumunu artırır. Annenin bebeğin sıkıntısına odaklanmaktan çok kendi artan sıkıntısına odaklanması yüzünden annenin bebeği yatıştırma denemeleri daha az duyarlı ve daha zorlayıcıdır. Kayıtsız anne, bebeğin uyarılmışlığını azaltmak ve yatıştırmak için daha yumuşak bir tonda konuşmak yerine bebeğinle bir yetişkinle konuşuyormuş gibi konuşmaktadır (Peck, 2003).

Saplantılı bağlanma ilişkisi, ailenin önceden kestirilemezliği ve tutarsızlığıyla karakterize edilir. Bakıcı bazen duyarlı bazen duyarsızdır. Saplantılı bireyler, dikkatlerini olumsuz duygulara yöneltir ve bunu diğerlerine aktarmada abartırlar (Cassidy, 1994). Sıkıntılı biriyle karşılaştıklarında diğerinin olumsuz duygularına odaklanır, durumla ilişkili olarak yardım etmede başarısız olurlar (Goldberg ve ark., 1994; akt. Kozłowska ve Hanney, 2002). Saplantılı anne bebeğin sıkıntısına odaklandığında uygun yatıştırma sağlayamaz. Dikkatini, sıkıntılı bebeğin yüzüne odaklar. Bu eylem ile ilgili yüzsel ifadeyi takınır, fakat anne, bebeğin sıkıntısını sonlandırmak için uygun tepkileri çabuk bir biçimde gerçekleştirmez. Duruma uygun olmayan ya da duruma yeterli olmayan yatıştırma tekniklerini kullanmakta ısrar eder (Peck, 2003). Sıkıntısı olduğunda bebeğin bağlanma davranışlarında artma olur ve bebek, anneye duygusal olarak bağımlı hale gelir. Saplantılı bireyler gibi kayıtsız bireylerde sıkıntılı bir diğerinin ihtiyacı olan yatıştırma veya açıklama görevini yerine getiremezler.

Main ve Cassidy'e (1994; akt. Berlin ve Cassidy, 2003) göre ailelerin, çocuklarının duygularını ifade etmelerini arttırmaları ya da bastırmaları onların bağlanma stillerini yansıtır ve aileler yakın ilişkilerinde sahip oldukları zihinsel örüntülerle tutarlı olarak davranırlar ve düşünürler. Buna göre güvenli bağlanan çocukların anneleri, keşfetmek için güvenli bir temel (Ainsworth, 1963) sağlayarak çocukların duygularını sosyalize ederler. Çocukların olumlu ve olumsuz duygularını kabul ederler. Çocuklarının ifadelerini kontrol etmede ölçülüdürler. Kaçınan çocukların anneleri, bağımsızlığı vurgulayarak bağlanma davranışını en aza indirgeyerek çocukların duygularını sosyalize ederler. Bu anneler çocukların olumsuz duygularını eleştirir ve olumsuz ifadelerini bastırırlar. Olumsuz duyguları bastırmak çocuğun yakınlık ve rahatlık gereksinimini azaltır (Cassidy ve Kobak, 1988; Main, 1990; akt. Berlin ve Cassidy, 2003). Berlin ve Cassidy (2003) araştırmasında, kaçınan çocukların annelerinin, çocuklarının olumsuz ifadelerini, diğer annelere oranla daha fazla kontrol ettiklerini aynı zamanda bu annelerin, çocuklarının bütün ifadelerini ve olumlu ifadelerini de diğer annelere oranla daha fazla kontrol ettiklerini ortaya koymuşlardır.

Bir çalışmada kaçınan bebeklerin anneleri, çocukları sıkıntılarını ifade ettiklerinde dikkatlerini başka yöne çevirdikleri görülmüştür (Escher-Graub ve Grossmann, 1983, akt. Berlin ve Cassidy, 2003). Bastırılmış öfke kaçınan bebeklerin en önemli karakteristiğidir. Ailelerin, çocuklarının ifadelerini kabul etmesinin, çocuklarının sosyal becerileri ve akran ilişkileriyle olumlu yönde ilişkili olduğu, çocuklarının ifadelerini sınırlamalarının ya da çocuklarını, ifadeleri yüzünden cezalandırmalarının, çocuklarda endişe, kaçınma ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Eisenberg ve ark., 1988; Eisenberg ve ark., 1991; Eisenberg, Fabes, Carlo, ve Karbon, 1992a; Eisenberg, Fabes, Carlo, Troverr, ve ark., 1992b; Eisenberg, Fabes, ve Murphy, 1996; Fabes ve ark., 2001 akt. Berlin ve Cassidy, 2003).

Kararsız bağlanan çocukların anneleri, bağımlılığı vurgulayarak ve bağlanma davranışını arttırarak çocukların duygularını sosyalize ederler. Kararsız çocukların anneleri, diğer annelere oranla çocukların olumsuz ifadelerini daha az kontrol etmektedirler. Bu anneler çocuklarının ifadelerini, özellikle olumsuz ifadelerini

arttırmaya ve böylece çocuğun bağlanma davranışını ve bağımlılığını arttırmaya çalışırlar (Berlin ve Cassidy, 1994; Main, 1990; akt. Berlin ve Cassidy, 2003).

Hayatın ikinci yılından sonra, hızlı nörolojik olgunlaşma bağlamında çocuklar, konuşmada ve hareket etmede daha seri hale gelirler. Ayrıca çeşitli çekilme davranışlarını içeren yeni kapasiteler kazanırlar (Thatcher, Walker, ve Giudice, 1987; Kozłowska ve Hanney, 2002). Aileleri öfkeli olduğunda, ailenin saldırganlığını sonlandırması ve çocuğa bakımını sürdürmesi amacıyla sevimli bir şekilde bakarlar veya gülerler. (Kozłowska ve Hanney, 2002). Bütün çocuklar çekilme davranışları geliştirirler fakat tutarsız bakıcıya sahip çocuklar, bebeklik dönemleriyle karşılaştırıldığında okul öncesi çağlarının erken dönemlerinde bu davranışlarda artma olduğu görünür (Fagot ve Pears, 1996; Rauh ve ark., 2000; Teti ve ark., 1995; akt. Kozłowska ve Hanney, 2002).

Kayıtsız annelerin bebekleri, anneleriyle iletişimlerinde farklı çekilme davranışları denediklerinde bu davranış, aileleri tarafından cezacı tepkilere ve öfkeye neden olmaktadır. Çocuklar, ailelerinin cezalarından, memnuniyetsizliklerinden veya öfkelerinden kaçınmak için bütün duygularını belli etmezler ve böylece aileleriyle en üst düzeyde rahatlığı ve yakınlığı sağlamlaştırırlar (Kozłowska ve Hanney, 2002).

Annenin bağlanma stili bebeğe, yüz ifadeleri, ses tonu gibi davranışlarla ifade edilir. Araştırmalar bir yaşın altındaki bebeklerin annelerinin; yüz ifadelerini, bakışlarını, gözlerini kaçırmasını ve bu davranışlarının kombinasyonunu kayıt ettiği ortaya koymuştur (Bebe ve Gerstman, 1980; Brazelton, Kosłowski, ve Main, 1974; Cohn ve Tronick, 1987; Slee, 1984; Stern, 1974; akt. Peck, 2003). Pelaez-Nogueras, Field, Hossain, ve Pikens (1996; akt. Peck, 2003) göre depresyonlu anneler, çocuklarına dokunurken ifadesiz bir yüz şekliyle yaklaşırlar ve bu annelerin bebekleri, bu durumu depresyonlu olmayan annelerin bebeklerine nazaran daha olumlu karşılarlar. Anneleri depresyonda olmayan bebekler bu duruma alışık değildir. Çünkü bebekler, annenin çeşitli duygularını algılamakla kalmaz aynı zamanda duygularının nasıl devam edeceği hakkında beklentilere sahiptirler.

1.6. Çocuk ve Yetişkin Bağlanma Stilleri ile İlgili Gelişimsel

Araştırmalar

Güvenli bağlanma, çocuğun ihtiyaçları ve bakıcının bu ihtiyaçlara uygun ve zamanında tepkiler vermesiyle başarılı bir şekilde gerçekleşmektedir. Güvenli bağlanan çocuklar, bakıcıların gelecek olan tehlike durumlarında onları koruyacağına ve ihtiyaçları olduğunda uygun olacaklarına dair bir güven duygusu geliştirirler (Bowlby, 1969,1982). Güvenli bağlanan bireyler, sıkıntı hislerini hem kendilerine hem başkalarına cezalandırılma veya mahcup olma korkusu olmadan ifade ederler (Ainsworth ve ark., 1978; Simpson, Rholes, ve Nelligan, 1992, Akt. Peck, 2003). Böylece güvenli çocuklar, bakıcılarıyla doğrudan bir ilişki kurabilir, dileklerini, ilgilerini, öfkelerini, korkularını bakıcılarına ifade edebilir, hedeflerini ve planlarını müzakere edebilirler (Kozłowska ve Hanney, 2002). Araştırmalar, okul öncesi güvenli bağlanan çocukların daha empatik ve olumlu sosyal davranış sergilediğini (Kestenbaum, Farber, ve Sroufe, 1989; LaFreniere ve Sroufe, 1985) ayrıca güvensiz bağlanan akranlarından, duygusal olarak daha olumlu olduklarını ortaya koymuştur (Sroufe, Schork, Motti, Lawroski, ve LaFreniere, 1984; akt, Leibowitz, Ramos-Marcuse, ve Arsenio, 2002).

Güvenli çocuklar, ailelerinin taleplerini benimsemeye daha heveslidirler, aileleriyle işbirliği içerisindedirler. Ailelerinin taleplerini alır, onlara olan sevgilerinden önerilerini kabul ederler (Grusec ve Goodnow, 1994; Londerville ve Main, 1981; van Ijzendoorn, 1997; akt. Kochanska, Aksan, Knaack, ve Rhines, 2004). Güvenli çocuk, ailesiyle ilişkisinde kendini güvenli ve mutlu hisseder, ailesiyle etkileşimden hoşlanır (Thompson, 1998). Bu olumlu ruh hali, çocukları ailelerine doğru yönelmeye götürür ve sosyalizasyon sürecinin istekli birer üyesi haline gelirler (Maccoby, 1983; Parpal ve Maccoby, 1985; Lay ve ark., 1989; akt. Kochanska, Aksan, Knaack, ve Rhines, 2004). Güvenli ilişkilerde bakıcı, çocuk için güvenin, rahatlığın ve eğlencenin kaynağıdır. Çocuk bakıcısına ve onunla ilişkisine yönelir ve bakıcısına uyum sağlar. Güvensiz çocuk, ailesiyle etkileşiminde daha endişeli ve daha

az mutludur. Ailenin etkilerini kabullenmede daha az heveslidir (Kochanska, Aksan, Knaack, ve Rhines, 2004).

Kaçınan bağlanma, çocuk bağlanma figürüne güvenmediği ve reddedilme beklediğinde meydana gelir. Bu çocuklar akranlarından ve ailelerinden duygusal bakımdan uzaktırlar ve nadiren insanlar ile ilişkilerinde dengeli bir benlik kavramına sahip olurlar (Pickover, 2002). Kararsız bağlanan çocukların anneleri, çocuklarına karşı ya çok yumuşak ya da çok kontrollü davranırlar. Tutarsız ya da kestirilemez çevre ortamıyla ilişki kurmada terk edilme veya ayrılma korkusuyla kompulsif stratejiler geliştirirler (Crittenden, 1988; akt, Pickover, 2002). Organize olmamış bağlanma, çocuğa uygun model yokluğunda veya çocuğun, uygun olmayan bakıcı davranışlarına maruz kaldığında meydana gelir. Organize olmamış çocuklar, tamamıyla tutarlı stratejiden yoksundurlar ve stresli ya da ters giden hayat olayları karşısında kolayca yaralabilirler (Main ve Hesse, 1990, akt. van Ijzendoorn ve Bakermans-Kranenburg, 2003). Main ve Solomon'a (1990; akt. van Ijzendoorn ve Bakermans-Kranenburg, 2003) göre organize olmamış bağlanmanın davranış özellikleri; çocuğun kendiliğinden çelişik davranışlar sergilemesi, stereotip davranışlar ve anormal tavırlar göstermesi, önemli zaman periyodunda kalakalması veya donması, ailesi hakkında direkt endişe duyması şeklindedir.

Araştırmalar annenin davranışları ile zevkin ertelenmesi arasında ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Jacobsen, (1998) yaptıkları bir çalışmada, 6 yaşındaki çocukların zevki ertelemelerinin uzunluklarının, bağlanma kalitesiyle yordanabildiğini bulmuştur. Buna göre güvenli bağlanan çocukların, diğer çocuklara nazaran daha uzun süre zevki erteledikleri, organize olmamış şekilde bağlanan çocukların, annenin düşmanca ve zorla davranışlar sergilemesinden dolayı, diğer bağlanma stiline sahip olan çocuklara nazaran, önemli derecede bekleme sürelerinde kısalma olduğu görülmüştür. Çocuklarda bağlanma ile ilgili yapılan diğer gelişimsel araştırmalar Şekil 1.2.'de sunulmuştur (Akt. Svanberg, 1998).

Şekil 1.2. Çocukların sahip olduğu bağlanma stilleriyle ilişkili olarak yapılan diğer araştırma sonuçları

Güvenli çocuklar sınıflaması	
7 yaşında testleri başarmada daha iyi performans Genel olarak okula uyumda daha iyi olma Daha iyi çatışma çözümü becerileri Daha iyi dil becerileri Daha iyi sosyal yeterlilik Benliği daha olumlu algılama Daha olumlu duygular Oyunda daha fazla konsantre olma Üç yaşındayken acıyı ifade edebilme	Fagot ve ark., 1996 Finnegan ve ark., 1996; Teo ve ark., 1996 Cassidy ve ark., 1996 Van IJzendoorn ve ark., 1995 Sroufe, 1985; Rose-Krasnor ve ark., 1996 Verschueren ve ark., 1996 Sroufe, 1985 Belsky ve Isabella, 1988 Fish ve Belsky, 1991
Kaçınan çocuk sınıflaması	
Daha düşük düzeyde açığa vurulan davranış, Sosyal olarak daha az yeterlilik Öğretmenler tarafından daha fazla reddedilme olasılığı Okulda diğerlerini daha fazla kurban etme olasılığı	Moss ve ark., 1996 Greenberg ve ark., 1990 Greenberg ve ark., 1990
Kararsız çocuk sınıflaması	
Daha yüksek düzeyde açığa vurulan davranış Okulda daha fazla kurban olma olasılığı	
Organize olmamış çocuk sınıflaması	
Okulda önemli problemler Saldırganlık sergileme	Moss ve ark., 1996 Solomon ve ark., 1995

Yetişkin bağlanması üzerine eğilen araştırmacılar, bağlanma stillerinin; yakın ilişkilere, kişiliğe, ruh sağlığı, problem çözme davranışları üzerine etkilerine yoğunlaşmışlardır.

Bağlanma stilleri problem çözme davranışlarıyla ilişkili olarak ele alındığında, Mikulincer ve Florian'a (1998; akt. Alexander, Feeney, Hohaus, Noller, 2001) göre güvenli bağlanma yapıcı baş etme stratejilerine ve olumlu değerlendirmeye götüren temel koruyucu faktör olarak görülebilir. Buna karşın güvenli olmayan bağlanma stilleri olumsuz değerlendirmeye ve daha az yapıcı baş etme mekanizmalarına götüren temel risk faktörü olarak görülebilir. Güvenli bağlanan bireyler, problem durumunda kendi olanaklarını, bu görevleri başarmak için yeterli görürler. Diğerlerinin tavsiyesine ve desteğine önem verirler. Buna karşın kaçınan bağlananlar, problem durumunda mesafeli davranışlar gösterirler (Kobak ve Sceery, 1988). Kaçınan bağlananlara göre diğerlerinin desteğini kabul etmek genellikle bağımlılığı ve yakınlığı kabul etmek demektir (Bartholomew ve ark., 1997). Kararsız bağlananlar, duygu yüklü, kendini suçlama 'keşke' li düşünme şeklinde stratejiler sergilerler. Aynı zamanda duygu odaklı baş etmeyi daha çok kullanmaktadırlar. Kararsız bağlananlar olumsuz duyguyu deneyimleme eğilimindedirler ve olayların olumsuz ipuçlarını yansıtırlar (Kobak ve Sceery, 1988). Bu eğilimler, bireyleri daha çok endişelendirir özellikle zor durumlarla karşılaştıklarında, problem çözme aktivitelerine odaklanmak yerine, sıkıntıyı yönetmede saplantılı hale gelirler. Güvenli bağlanma örüntüsüne sahip olmayanlarda özellikle kararsız bağlananlarda duygu odaklı baş etme dolayısıyla daha fazla gerilme değerlendirilmektedir (Kobak ve Sceery, 1988).

Güvensiz bağlanma örüntüsü; düşük benlik saygısı, güven yoksunluğu veya duygu düzenleme problemlerine neden olur. Güvensiz bağlanma psiko sosyal bozukluk olabilir. Yetişkinlikte özellikle stresli ve travmatik durumlarda yetişkin, kendini uygun olarak ifade edemez, durumu düşünemez ve buna uygun olarak plan yapamaz. Rosenstein ve Horowitz (1996; akt. Svanberg, 1998) psikiyatride yatırılan 60 ergenin %98'inin güvensiz bağlanma örüntüsü sergilediğini bulmuştur.

Lopez (1995) güvensiz bağlanan genç yetişkinlerin, ilişkilerini duygusal olarak destekten yoksun olarak ifade ettiklerini, diğer taraftan güvenli bağlananların, ilişkilerinde yüksek düzeyde destek algıladıklarını bulmuştur. Feeney ve Noller'a (1990) göre kaçınan ve endişeli kararsız bireylerin, düşük benlik saygısı ve kendine

güvene sahip olduklarını bildirdiklerini bulmuştur. Güvenli bağlanmayan bireyler, sağlıklı bir şekilde diğer insanlarla ilişki kurmada ve sürdürmede zorluk yaşarlar. Buna karşın, güvenli bağlanan bireylerin, bağımlı olma hakkında endişelere bağlı olarak iletişim problemleri yaşamadıkları ve ilişkilerine güven duydukları bulunmuştur (Colin ve Read, 1990).

1.7.Çocuk Yetiştirme Stilleri

İnsan gelişimi biyolojik olgunlaşmayı ve sosyalleşmeyi içermektedir. Sosyalleşme insan yavrusunun toplumun bir üyesi haline gelmesidir. Büyümekte olan çocuk, etrafındakilerle etkileşim sonucu, onlarınine benzer davranışlar geliştirecektir. Diğer insanlarla benzer davranışlar sergilemesi, büyük oranda ebeveynlerin çocuklarına kültürel değerleri ve kuralları aktarmasından kaynaklanmaktadır. Ancak ebeveynlerin, çocuklarının nasıl hareket etmeleri gerektiği ya da çocuklarının nasıl olmaları gerektiği gibi konulardaki tutumu birbirlerinden farklılaşır (Yılmaz, 1999). Maccoby (1999; akt. Kochanska, Aksan, Knaack, Rhines, 2004) çocuk ve aile etkileşiminin sosyalizasyon bağlamında, her biri rol sahibi olan birçok ilişki tipini ve etkileşim sürecini birleştiren, kendine özel bir yapı olduğunu varsayar. Ailelerin birincil rolü çocuklarını etkilemek, öğretmek ve kontrol etmektir.

Ebeveyn ile çocuk etkileşimini ve bu aktarım sürecini inceleyen Baumrind (1968; 1971b; 1972) bu alanda yapılan çalışmalara kuramsal bir temel oluşturmuştur. Baumrind (1968; 1971b; akt. Yılmaz, 1999) çocuk yetiştirme konusunda ana baba stili ile ilişkili 4 boyut belirlemiştir. Bu boyutlardan birincisi ebeveyn kontrolü; çocukların konulan kurallara ne oranda uymak zorunda olduklarını gösterir. İkincisi açıklık boyutu; anne ve babaların verilecek kararlarda çocukların fikirlerine ve düşüncelerine saygı gösterme, çocuklarını açık fikirlilikte teşvik etmeleri derecesini ve eğer çocuklarının davranışlarına sınırlar getiriyorlarsa bunun nedenlerini ne derece açıkladıklarını gösterir. Üçüncüsü olgunluk beklentisi boyutu; anne ve babaların çocuklarının zihinsel sosyal ve duygusal alanda başarılı olmaları için teşvik etme derecesini gösterir. Dördüncüsü bakım-destek boyutu; anne babalar çocuklarıyla ilgilenirken onlara gösterdikleri olumlu yaklaşımın derecesini gösterir.

Baumrind (1971b) tanımladığı ana baba stili ile ilişkili dört boyuta bağlı olarak üç temel ana babalık stili ortaya atmıştır. Bunlar; otoriter, demokratik ve izin verici ana babalık stilleridir. Her bir aile stili, farklı ebeveyn değerini, uygulamasını ve davranışlarını yansıtır.

Bu sınıflamaya göre; kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında yüksek, açık iletişim ve bakım boyutlarında düşük olan ebeveynler, otoriter ebeveyn olarak adlandırılmaktadır. Tanımladığı 4 boyuta yüksek derecede sahip olan anne babalar, demokratik olarak adlandırılmaktadır. Kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında düşük açık iletişim ve bakım boyutlarında yüksek olan anne ve babalar, izin verici olarak adlandırılmaktadır (Baumrind, 1971b).

Otoriter ebeveynler, büyük oranda yönergeci, statü yönelimli, değer ve itaate önem veren ailelerdir (Baumrind, 1991). Çocuklarının davranışlarını kontrol etmeye çalışırlar. Otoriter ailelerin çocukları diğer insanlara bağımlıdır. Ebeveynin çocuğunu sıkı kontrol ettiği bu stil, çocuktan ziyade daha çok yetişkin merkezlidir (Maccoby ve Martin, 1983; akt. Yılmaz, 1999). Otoriter aileler demokratik ailelerle karşılaştırıldığında daha az bağıllık ilişkisi sergilerler. Bu ailelerde çocuklar kurallara uymadığında ceza uygulanır. Daha önceden başkalarından devir aldıkları düzeni devam ettirmeye çalışırlar. Ebeveynler çocuklarıyla pek fazla görüş alış verişinde bulunmazlar, daha çok çocuklarının sorgulamadan söyledikleri her şeyi kabul etmelerini beklerler (Baumrind, 1991).

Demokratik ebeveynler çocuk üzerinde kontrol ve disiplini sürdürürler bununla birlikte çocuklarına, kararlarının nedenlerini anlatırlar ve kararlarında esneklikler gösterebilirler (Baumrind, 1991). Demokratik aileler talepkardır, fakat aynı zamanda çocuk merkezlidir (Baumrind, 1989). Disiplinlerinde çocuğun sorumluluğunu, işbirliğini paylaşması ve kendini düzenlemesi önemlidir. Çocuklarının aktivitelerini akılcı bir şekilde, konu yönelimli olarak yönetme eğilimindedirler. Çocuklarına karşı sıcak ve ilgilidirler, çocuklarını dinlemeye özen gösterirler. Aile içinde verilecek olan kararlarda çocuklarının görüşlerini alırlar. Demokratik ailelerin disiplin metotları, cezacı olmaktan çok destekleyicidir (Baumrind, 1991).

İzin verici ebeveynler çocuklarına çok fazla özgürlük verirler, bu çocuklar her eylemlerini kendi istekleri doğrultusunda gerçekleştirirler. Çocuklarını hiçbir şekilde kontrol etmezler fakat çocuklarına karşı sıcak ve sevecendirler (Baumrind, 1991).

Baumrind (1971b) denetimin hemen hemen hiç kullanılmadığı fakat çocuğun bir şekilde anababasının ne istediğini ve ne yapması gerektiğini sezerek, bu doğrultuda davrandığı, uyumlu bir stilin varlığından bahseder. Bu aileler, çocuk yetiştirme stillerinde bireysellik ve bağımsızlığı vurgularlar. Çoğunlukla yüksek eğitim düzeyine sahip bu anneler, çocuklarının çevresini zenginleştirirler ve çocuklarına karşı otoriter ve reddedici değillerdir.

Baumrind (1989; akt. Güngör, 2000) dört stilin yanında geleneksel ana baba stilinden söz eder. Bu kategorideki anababalar, geleneksel cinsiyet rollerini benimsemiş olan kişilerdir. Anneler, koruyucu ve izin verici, babalar ise uzak ve otoriterdir. Baumrind (1989) anne ve babanın çocuk yetiştirme konusunda anlaştıkları tek konunun anlaşmamak olduğu geleneksel stilin, demokratik stil kadar olamasa da otoriter ve çocuğa karşı kayıtsız davranan anababa stilinden daha olumlu bir etkiye sahip olduğunu belirtmektedir.

Maccoby ve Martin (1983), ana baba stilini duyarlılık/kabul ve talepkarlık/kontrol olmak üzere iki boyut açısından ele almışlardır. Buna göre duyarlılık ve kabul boyutu; ailenin çocuğun belirli ihtiyaçlarına ve taleplerine duyarlı olması; ailenin bireyselliğini, kendini düzenleme yeterliliğini, ve kendine güveni çocuğuyla paylaşması ayrıca çocuğa sağlanan destek ve sıcaklık düzeyi ile ilişkilidir. Kontrol ve talepkarlık boyutu; ailenin çocuklarının ailenin bir parçası olması için taleplerde bulunması, olgun davranış sergilemeleri için, disiplin ve denetim sağlamalarını içerir.

Maccoby ve Martin (1983) iki boyutun kombinasyonundan dört tür ana baba stili elde etmişlerdir. Baumrind'in (1971b) üçlü ayrımını genişletmiş ve Baumrind'in üçlü sınıflamasında yer alan izin verici ana baba stilini izin verici/şımartıcı ve izin verici/ihmalkar ana baba stili şeklinde ikiye ayırmışlardır.

Maccoby ve Martin'in (1983) dördü sınıflamasına göre demokratik ebeveynler, yüksek düzeyde hem kontrol/denetim hem de kabul/ilgi gösterirler.

Otoriter ebeveynler ise yüksek düzeyde kontrol/denetime sahipken, düşük düzeyde kabul/ilgi gösterir. Otoriter ve demokratik, her iki ana baba stilinde kontrol/denetim boyutu yüksektir. Fakat kabul ilgi boyutu farklılaşmaktadır. İzin verici/şımartıcı ebeveynler, yüksek düzeyde kabul/ilgi ve düşük düzeyde kontrol/talep sergilerler. Bu aileler çocuklarına sıcak ve duyarlıdırlar. Aynı zamanda çocuklarını özgür bırakırlar. İzin verici/ihmkar ebeveynler ise düşük düzeyde kabul/ilgi ve düşük düzeyde kontrol/talep sergilerler. Bu aileler çocuklarına ilgili ve sıcak davranmaz ve çocuklarını sınırlamazlar. Sadece çocuklarının yiyecek ve giyecek gibi temel ihtiyaçlarını karşılarlar. Her iki izin verici ana baba stilinde kontrol boyutu düşükken, ilgi ve kabul, izin verici/şımartıcı ailelerde yüksek düzeydedir (Maccoby ve Martin,1983, Akt. Yılmaz, 1999). Maccoby ve Martin'in (1983) iki boyutun kombinasyonundan elde ettiği dört tür ana baba stili modeli Şekil 1.3.'de verilmektedir.

		Duyarlılık/Kabul-İlgi	
		Yüksek	Düşük
Talepkarlık/ Kontrol	Yüksek	Demokratik	Otoriter
	Düşük	İzin verici/ şımartıcı	İzin verici/ ihmkar

Şekil 1.3. Anababalık Stilleri

Çocuk yetiştirme sürecinde annenin eğitim durumu, geliri, çocuk sayısı, çocuğunun cinsiyeti gibi değişkenlerinde anababalık stiline etki ettiği üzerine araştırmalar vardır. Ailenin geliri (Kinnunen ve Pulkkinen, 1998), ailenin eğitim düzeyi (Fox ve ark., 1995; Zussman, 1978), sosyo ekonomik faktörler (Maccoby ve

Martin, 1983; Melson ve ark., 1993; Ogby, 1981) çeşitli anababalık stilleri için temel sağlamaktadır. Örneğin düşük sosyo ekonomik düzeye sahip annelerin yüksek sosyo ekonomik düzeye sahip annelere göre; çocuklarına daha az sıcak (Solis-Camara-R ve Fox, 1996) ve daha sert davrandıkları, otoriter çocuk yetiştirme disiplinini daha fazla kullandıkları (Conger ve ark., 1992; Dodge ve ark., 1994; Lempers ve ark., 1989; McLoyd, 1990), çocuklarıyla ilgili daha az gelişimsel beklentilere sahip oldukları (Solis-Camara-R ve Fox, 1996), daha az bilişsel uyaran sağladıkları (Dodge ve ark., 1994; Liang ve Sugawara, 1996) bulunmuştur. Ailelerin çocuklara karşı otoriter tutumları, kendi zihinsel örüntülerin yanında, sosyo kültürel inançlara ve değerlere bağlı olabilir. Örneğin eğitim düzeyi ile ilgili olarak, belirli sosyal sınıfın kültürel değerlerinde, inançlarında sosyalizasyon hedeflerinde farklılıklar olduğuna dair kanıtlar vardır. Örneğin uysallık ve itaat düşük eğitim düzeyine sahip insanlar arasında daha değerlidir (Goodnoow, 1988). Ebeveynlik hakkında ailelerin nasıl hissettiği çocuk yetiştirme stilleri ile ilişkili bulunmuştur (Akt. Aunola, Nurmi, Onatsu-Arvilommi, ve Pulkkinen, 1999). Bununla birlikte Japon toplumu üzerinde yapılan araştırmalarda hem cinsiyet hem doğum sırasının, ebeveynlerin duygusal sıcaklık sağlamasında önemli etkisi olduğu bulunmuştur. Doğum sırasıyla, annenin aşırı koruması arasında ilişki olduğu, tek çocukların daha fazla korunduğu, ebeveynlerin her ikisi tarafından da en çok korunan çocuğun, en son çocuk olduğu bulunmuştur (Someya, Uehara, Kadowaki, Tang ve Takahashi, 1999).

Japon aileler ve çocuklar üzerinde yapılan bir çalışmada büyük olan erkek kardeşin, ailelerinin anababalık stilini, daha ret edici olarak algıladığı bulunmuştur. Kız çocukların ise ebeveyn stilini daha sıcak, aynı zamanda daha bakıcı olarak algıladığı belirlenmiştir. Büyük kız kardeşler, büyük erkek kardeşlerden daha yüksek oranda hem anneden hem babadan duygusal sıcaklık bildirmişlerdir. Japon toplumu üzerinde yapılan araştırmalarda, çocukların cinsiyeti ve doğum sırasının Japon toplumunda ebeveynlik stilini etkilediği şeklinde farklı bir sonuca varılmıştır (Someya, Uehara, Kadowaki, Tang ve Takahashi, 2000).

Araştırmalarda annelerin erkeklerde ve kızlarda belirli mizaç karakteristiklerine farklı tepki verdikleri görülmüştür (Earls ve Jung, 1987; akt. Chen,

Chen, Wang, ve Liu, 2002). Aileler, kızlarının davranışlarını, erkeklerden daha fazla sınırlama eğilimindedirler (Buss, 1981; Block, 1983; Maccoby ve Jacklin, 1974). Hareket ve saldırganlık erkeklerde daha iyi tolere edilmektedir hatta erkeklerden beklenmektedir. Buna karşın kızların sosyal davranışları cesaretlendirilmektedir, saldırgan davranışları cezalandırılmaktadır (Buss, 1989). Bezirganian ve Cohen (1992), düşük baba-kız yakınlığının ve yüksek anne-oğul sınırlamasının zorlu çocukluğun gelişiminde artmaya neden olduğunu göstermişlerdir (Akt. Chen, Chen, Wang, ve Liu, 2002).

1.8. Anababalık Stilleriyle İlgili Gelişimsel Araştırmalar

Ailenin çocuk yetiştirme tutumları çocuğun kişiliğiyle aynı zamanda etkileşim içerisinde olarak çocuğun davranışlarına doğrudan etki edebilmektedir (Schaffer, 2000; akt. Chen, Chen, Wang, ve Liu, 2002). Demokratik ebeveynlerin çocukları, sorunlarla en iyi baş edebilen gruptur. Olgundurlarlar, dirençli ve başarı yönelimlidirler ve sorumluluk sahibidirler. Bağımsız olarak kendilerini iyi bir şekilde ifade edebilirler. Bu çocuklar bilişsel testlerde en yüksek puanı alırlar. Aynı zamanda arkadaşlarıyla iyi geçindikleri ve ebeveyn işbirliğine açık oldukları görülmektedir. (Baumrind, 1991).

Otoriter ebeveynlerin çocukları, daha az bireyselleşmiş, olumlu sosyal değerleri daha az içselleştirmiştir. Bu çocukların bilişsel testlerde daha zayıf performans sergilediği bulunmuştur. (Baumrind, 1991). Otoriter ebeveyni olan çocuklar okulda başarılı olma eğilimindedirler. Fakat bu çocuklar, kendilerine yeterlilik ve kendine saygı gibi konularda zayıftırlar (Steinberg ve ark, 1994). Aileleri tarafından yüksek düzeyde davranış kontrolü sağlandığı için bu çocuklar problemlerini dışsallaştırmazlar. Yüksek düzeyde depresyon, düşük düzeyde benlik saygısı ve sosyal beceriye sahiptirler (Baumrind, 1991). Bu çocukların arkadaş ilişkilerinde kaygılı, güvensiz utangaç ve çekingen davrandıkları görülmüştür. Aynı zamanda bu çocuklar mutsuz, isteksiz ve kendini iyi ifade edemeyen gruptur (Baumrind, 1968)

İzin verici/şımartıcı ailelerin çocukları saldırgandır, sorumluluk almaktan yoksundurlar. Bu çocuklar daha zeki; daha az başarı odaklı, daha az kendi dürtülerini kontrol etme yeterliliğine sahiptir. Daha az olgunluk beklentisi gösterirler (Baumrind, 1991). Okulda daha az başarılıdırlar fakat daha fazla sosyal beceriye, kendine güvene ve düşük düzeyde depresyona sahiptirler (Maccoby ve Martin, 1983).

İzin verici/ihmalkar aileler çocuklarına reddedebilir veya ihmal edebilirler. Bu aileler çocuklarını sınırlamaz ve denetlemezler. Bu ailelerin çocukları sosyal değildir. Ayrıca bu çocuklar kendilerini düzenlemekten yoksundurlar. Bilişsel testlerden düşük puan alırlar ve ailelerini rol modeli olarak kabul etmezler (Baumrind, 1991). Bu çocuklar saldırganlık eğilimi yüksek, okulda başarısız, içki içmeye ve sigara içmeye erken yaşlarda başlayan uzun süreli amaçları olmayan duygusal kontrolü zayıf çocuklar olduğu görülmektedir (Kurdek ve Fine, 1994; Steinberg ve ark., 1992; akt, Yılmaz, 1999). İzin verici aile stili çocuklarda olgunlaşmamaya neden olur (Maccoby ve Martin, 1983).

Araştırmalar ana babalık boyutlarından kabul ve kontrolün çocuğun sosyal yeterliliği, akademik başarısı ve benlik saygısıyla ilişkili olduğunu belirtmektedirler. (Baumrind, 1971b; Maccoby ve Martin, 1983). Buna göre sıcaklık ve ilgiden yoksun çocukların akademik başarısı, benlik saygısı ve sosyal yeterliliği düşük olmakta (Baumrind, 1968; Maccoby ve Martin, 1983; Ketsetsiz ve ark., 1998; akt. Yılmaz, 1999) ve bu çocukların ileriki yaşlarda sigara kullanma, uyuşturucu madde bağımlılığı ve suça yönelme gibi problem davranışları gösterme riski artmaktadır (Steinberg ve ark., 1989). Bu çalışmalarda ilkökul çocuklarının algıladığı anne-baba ilgisi ve desteği ile benlik saygısı arasında olumlu yönde ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca ebeveyni ilgi gösteren çocukların, ebeveynleri ilgi göstermeyen çocuklara göre kendilerini daha yeterli hissettikleri, özerk olmaya güdüledikleri ve bu durumda onların okul başarısını arttırdığı bulunmuştur (Grolnick, Ryan ve Deci, 1991, akt. Yılmaz, 1999).

1.9. Bağlanma Konusunda Türkiye’de Yapılan alışmalar

Dünyada psikoloji alanında bağlanma kuramı ile ilgili birçok araştırma yapılmasına karşın, ülkemizde bağlanma kuramı çok az sayıda araştırmacı tarafından ele alınmış ve çok az sayıda çalışma yapılmıştır. Ülkemizde bağlanma kuramı ile ilgili yapılan çalışmalardan birkaçı aşağıda sunulmuştur.

Hortaçsu ve Cesur (1993), ailesi yanında büyüyen ve yetiştirme yurdunda büyüyen ocuklara Beck Depresyon Envanterini (Beck Depression Inventory) kullanarak depresyonu ve Hazan ve Shaver’in bağlanma maddelerini (1987) kullanarak bağlanma stilleri ölçtükleri çalışmada, kaçınan bağlanma ile depresyon arasında önemli bir ilişki bulmuşlardır. Aynı zamanda yetiştirme yurdunda büyüyen çocukların, ailelerinin yanında büyüyen çocuklara nazaran daha fazla kaçınan ve kaygılı bağlanma örüntüsü, daha az güvenli bağlanma örüntüsü geliştirdikleri bulunmuştur. Aynı zamanda Hortaçsu ve Cesur (1993) Hazan ve Shaver’in bağlanma maddelerin Türk kültürüne uyarlanabileceğini kanıtlamışlardır.

Alp ve Orhan (1999; akt. Kayahan, 2002) anaokulu çocuklarıyla yaptıkları çalışmada annelerin bağlanma stillerini Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından geliştirilen ‘İlişki Anketi’ ile değerlendirmışlerdir. Saplantılı bağlanan ve olumsuz yaşam olayı deneyimi olan annelerin çocuklarının, daha çok ayrılık anksiyetesi yaşadıklarını bulmuşlardır.

Sümer ve Güngör (1999a) bağlanma stillerini dörtlü model temelinde ölçen İlişki Anketi (Bartholomew ve Horowitz, 1991) ve İlişki lekleri Anketinin (Griffin ve Bartholomew, 1994) güvenilirliği ve geçerliliğini incelemişler ve kültürler arası karşılaştırma yapmışlardır. İki leğin Türk kültüründe, dörtlü bağlanma modeli çerçevesinde tanımlanabileceğini ortaya koymuşlardır. İlişki lekleri Anketi’nin İlişki Anketi’ne göre daha tutarlı sonuçlar verdiğini saptamışlardır. Aynı zamanda Türkiye ve Amerika’daki niversite öğrencilerini karşılaştırdıkları çalışmalarında ölçeklerin benzer psikometrik özelliklere sahip olduklarını bulmuşlardır. Sümer ve

Güngör (1999b) üniversite öğrencilerinin, anne babalarından algıladıkları çocuk yetiştirme stillerini, bağlanma stillerini ve diğer değişkenleri de ele alarak bir çalışma yürütmüşlerdir. Bu çalışmada anne ve babadan algılanan kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol boyutlarından oluşan çocuk yetiştirme stillerinin; benlik özellikleri, bağlanma stilleri ve yakın ilişkilerden memnuniyet değişkenleri ile ilişkisi olduğu bulunmuştur.

Araştırmada ele alınan bağlanma, benlik saygısı, benlik kavramı belirginliği, onaylanmama kaygısı, ayrılık kaygısı, başkalarını memnun etme, kişisel başarı, özgürlük ve yalnızlıktan hoşlanma gibi hemen hemen bütün sonuç değişkenlerinde tutarlı olarak kabul/ilgi boyutu olumlu sonuçlarla, sıkı denetim/kontrol de olumsuz sonuçlarla ilişkili bulunmuştur. Sümer ve Güngör (1999b) çalışmasında babadan algılanan kabul/ilginin benlik değişkenleriyle (özsaygı, benlik belirginliği) daha yüksek düzeyde ilişkili olduğu, anneden algılanan kabul/ilgi ile ayrılık kaygısı arasında olumsuz ilişki gözlemiştir.

Görüldüğü gibi ülkemizde bağlanma kuramı ile ilgili yapılan çalışmalarda, bağlanma stilini ölçmek için farklı ölçekler kullanılmış, farklı değişkenler incelenmiş ve farklı sonuçlara varılmıştır. Yapılan bu çalışmalarda önemli sonuçlara ulaşılmasına rağmen, araştırmalar sınırlı sayıdadır.

1.10. Anababalık Stilleri Konusunda Ülkemizde Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde anababalık stillerinin, çocuklar üzerinde etkisini araştırmaya yönelik çalışmaya rastlanmamıştır. Bu yüzden anababalık stillerinin ergenler ve yetişkinler üzerinde etkilerini inceleyen çalışmalardan bahsedilecektir. Çalışmalarda anababalık tutumları kavramı anababalık stilleri yerine kullanılmıştır.

Kuzgun (1972; akt. Yılmaz, 1999), Anababa Tutum Envanterini geliştirmiş ve bu ölçekle üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmasında, demokratik anababa tutumlarının, bireyin kendini gerçekleştirme için elverişli ortam olduğunu, otoriter anababa tutumlarının ise kendini gerçekleştirme engelini ortaya koymuştur.

Bilal (1984; akt. Yılmaz, 1999) yaptığı doktora çalışmasında Kuzgun'un Anababa Tutum Envanterini geliştirmiş, algılanan anababa tutumlarının, lise

öğrencilerinin uyum düzeylerine olan etkisini incelemiştir. Sonuçta anne-babalarını demokratik olarak algılayan çocukların uyum düzeylerinin, otoriter olarak algılayanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Öztürk (1990; akt.Yılmaz, 1999), çalışmasında anababalarını demokratik olarak algılayan üniversite öğrencilerinin; bağımsızlık, duyguları anlama, yakınlık, başatlık düzeylerinin anababalarını otoriter olarak algılayanlardan daha yüksek, buna karşın kendini suçlama ve saldırganlık düzeylerinin ise düşük olduğunu bulmuştur.

Ülkemizde LeCompte ve arkadaşları'nın (1978; akt.Yılmaz, 1999) Aile Tutum Ölçeği'nin kullanarak yaptıkları çalışmada farklı sosyo-ekonomik düzeyler ile çocuk yetiştirme tutumu arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Üç farklı sosyo-ekonomik düzeyden gelen annelerin tutumları incelediğinde, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin aşırı kontrolü desteklerken, çocuğu ile arkadaşlığı desteklemediği, üst sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ise ev kadınlığı rolünü, baskı ve kontrolü benimsemezken, evlilikte geçimsizliğin çocuk yetiştirmeyi etkilediği fikrini destekledikleri görülmüştür. Orta SED'den gelen annelerin tutumları ise bu iki grubun tutumları arasında ortada bir yerde kalmıştır.

Karadayı (1994) Türk üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı bir çalışmada, üniversite öğrencilerinin algılanan anababa tutumları, anababayla ilişkileri ve bunların bazı kişilik özellikleri ile olan ilişkisini incelemiştir. Anababa tutumu; disiplin, şımartma, ilgi ve demokratiklik gibi boyutlarını kapsayan, araştırmacının çocuklara yönelttiği çeşitli sorularla ölçülmüştür. Araştırmanın sonucunda anne ve babayla iyi ve yakın ilişkiler ile iyimserlik neşelilik, mücadelecilik, rahatlık, kendine güven, özsaygı ve anne-babaya bağlılık arasında olumlu yönde ilişki bulunmuştur. Katı anne-baba disiplininin ise kötümserlik, utangaçlık ve arkadaşına bağımlılık ile ilişkili olduğu saptanmıştır.

Ülkemizde yapılan çalışmalarda anababalık stilleri otoriter, demokratik, izin verici olmak üzere Baumrind (1971b)'in önerdiği üçlü tipoloji ya da Maccoby ve Martin (1983)'in önerdiği dörtlü tipolojide değerlendirilmiştir.

1.11. Araştırmanın Hipotezleri:

Bartholomew ve Horowitz (1991) yetişkin bağlanma stillerini, benlik ve başkaları olarak iki boyut üzerinde tanımladıkları modele göre güvenli bağlanan bireyler, olumlu benlik ve başkaları modeline sahiptir. Güvenli bireyler, başkalarının onayından bağımsız olarak içselleştirilmiş öz saygı ve sevilebilirlik duygusuna ve çevrelerindeki önemli olan başkalarının ulaşılabilirliği ve güvenilebilirliğine ilişkin beklentilere sahiptir. Güvenli bağlanma stiline sahip bir kimse kendisinin sevmeye değer olduğunu, başkalarının da kabul edici ve destekleyici olduğunu düşünür. Bu çalışmada annelerin kendi içsel çalışma modelleriyle tutarlı anababalık stilleri sergilemeleri beklenmektedir. Anababanın kendisine, başkalarına ve ilişkilere ilişkin olarak geliştirmiş olduğu çalışma modellerinin, anababanın çocuğuyla ilişkisindeki beklentilerine ve davranışlarına yön vermekte olduğu (Steele ve Steele, 1994; akt. Güngör, 2000) araştırmalarla da desteklenen bir bulgudur.

Çocuk yetiştirme stillerinde kabul/ilgi boyutu; çocuğun belirli ihtiyaçlarına ve taleplerine uyum sağlama, ailenin bireyselliğini, kendini düzenleme yeterliliğini, ve kendine güveni paylaşması ve çocuğa sağlanan destek ve sıcaklık düzeyi ile ilişkilidir. Denetim/kontrol boyutu, ailenin talepkarlığı veya davranışsal kontrolü, çocuğun ailenin bir parçası olması için taleplerde bulunulmasını, kurallara uymayan çocuklarla karşı karşıya gelme istekliliği, disiplin çabaları, çocuğu denetleme ve çocuktan olgunluk beklentileriyle ilişkilidir (Baumrind, 1991). Güvenli bağlanma örüntüsünde bakıcı, en kısa sürede çocuğun sıkıntısını gidermeye çalışır, duyarlı ve ulaşılabilir olduğu hakkında çocuğun beklentilerini karşılar ve böylece çocuk güvenli ve uygun bir bağlamda gelişmektedir (Kozłowska ve Hanney, 2002). Annelerin, kendine güveni ve öz saygıyı içeren olumlu benlik ve başkalarının güvenilirliğine ve destekleyici olduğuna dair olumlu diğerleri içsel çalışma modelleri ile çocuklarına sıcak, kabul edici anababalık sergilemeleri beklenmektedir. Aynı zamanda etkili idare ve sevgi içerisinde çocuğuna nedenler sunan (Neal ve Frick Horbury, 2001), çocukların olumlu ve olumsuz duygularının ifadelerini kabul eden (Cassidy, 1994; akt. Neal ve Frick Horbury, 2001) annelerin, kabul/ilgi boyutunun yüksek, sıkı denetim kontrol

boyutunun düşük olduğu çocuk yetiştirme stilini benimsemeleri beklenmektedir. Güngör (2000) Yakın İlişkilerde Yaşantı Envanterini kullanarak ergenlerin ve anababaların bağlanma stillerini kaygı ve kaçınma boyutu temelinde, anababalık stilleriyle ilişkili olarak ele aldığı doktora çalışmasında en düşük düzeyde sıkı denetim/kontrolün, yüksek düzeyde kabul/ilginin, güvenli bağlanan anneler tarafından uygulandığını bulmuştur. Bu bulguyla da tutarlı olarak araştırmada güvenli bağlanan annelerin, çocuk yetiştirme uygulamalarında kabul/ilgi boyutlarında daha yüksek puana, sıkı denetim/kontrol boyutunda düşük puana sahip olmaları beklenmektedir

Güvensiz bağlanma stilleri içerisinde olumsuz başkaları modeline sahip, kaçınma boyutu yüksek olan, korkulu ve kayıtsız bağlanma stillerini benimseyen bireylerin, çocuklarına karşı daha az yakın ve destekleyici davrandıkları, çocuklarıyla en düşük düzeyde iletişim kurdukları ve onların yakınlık çabalarına karşılık vermede en isteksiz grup oldukları görülmüştür (Ainsworth ve ark., 1978; Main ve ark., 1985; Rholes ve ark., 1995; akt. Güngör, 2000). Kayıtsız bireyler olumlu bir benlik modeline sahiptir. Bu stile sahip bireyler kendilerine çok güvenirler; fakat başkalarına karşı olumsuz beklentilere sahiptirler. Bu yüzden yakın ilişkilere girmezler. İlişkilerinde sorunların nedenini birlikte oldukları insanlara yüklerler ve onlara ilişkin değerlendirmelerinde olumsuz davranırlar (Colins, 1996). Güngör (2000) doktora çalışmasında kaçınma düzeyi arttıka annelerin kabul ve ilgisinin azaldığını, kaygı düzeyi arttıka annelerin sıkı denetim/kontrol düzeylerinin arttığını bulmuştur. alışmasının sonucunda en düşük düzeyde kabul/ilgi sergileyen annelerin korkulu ve kayıtsız bağlanan anneler olduğunu, korkulu ve saplantılı bağlanan annelerin, en fazla sıkı denetim/kontrol uyguladıklarını bulmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda, olumsuz başkaları modeline sahip olan kayıtsız bağlanma stiline sahip annelerin, çocuklarıyla düşük bir düzeyde iletişim kurmaları, çocuklarına sıcak ve destekleyici bir ortam sağlamakta yetersizlikleri ve çocuklarının sıkıntı mesajlarına uygun tepkiyi gstermekteki başarısızlıkları yüzünden bu bağlanma stiline sahip annelerin, kabul ilginin düşük olduğu çocuk yetiştirme stilini benimsemeleri beklenmektedir. Araştırmalar kayıtsız stile sahip olanların başkaları tarafından aşırı kontrol edici olarak algılandığını göstermiştir (Kobak ve Sceery, 1988). Aynı zamanda

araştırmalar kayıtsız bağlanan annelerin çocuklarının olumsuz duygularını eleştirdiğini ve olumsuz ifadelerini bastırđını ortaya koymuştur (Cassidy ve Kobak, 1988; Main, 1999; akt. Berlin ve Cassidy, 2003). Araştırmada kayıtsız bağlanan annelerin, çocuklarını yetiştirme sūrecinde, çocuklarını topluma hazırlamak adına denetim ve kontrol içeren bir yaklaşım benimseyecekleri varsayılmaktadır. Būylece kayıtsız bağlanma stiline sahip annelerin, ana babalık boyutları açısından kabul/ilginin dūřuk, sıkı denetim/kontrolūn yūsek olduğu ocuk yetiştirme stili sergilemeleri beklenmektedir.

Korkulu kaçınan bireyler hem kendileri hem de diğerleri hakkında olumsuz modele sahiptir. Korkulu bağlanma stiline sahip bireyler yakınlık kurmaktan kaçınırlar ve sosyal ilişkilerinde olumsuz beklentiler içersindedirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Kayıtsız bağlanan bireylerden farklı olarak yakınlık kurmaktan korktukları için kaçınırlar (Bartholomew ve Horowitz 1991). Dūřuk Őz saygıya sahiptirler ve başkalarından onay alma gereksinimi duyarlar. Kabul edilme ihtiyaını karşılamak için başkalarına bağımlıdırlar. Başkalarına bağımlı olan korkulu ve saplantılı bağlanma stillerin her ikisinde de bireyler yakınlığı korumak ve karşısındakilerden onay ve destek gōrebilmek çabasıyla daha mūdahaleci, kontrol edici bir davranış eğilimi sergilediği, ilişkilerinde yaşadığı stresle bu yolla bař etmeye çalıştığı Őne sūrūlmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Kobak ve Sceery, 1988). Korkulu bağlanma stiline sahip annelerin, kayıtsız bağlanma stiline sahip anneler gibi olumsuz başkaları modeline sahip olarak çocuklarıyla dūřuk bir dūzeyde iletişim kurmaları, çocuklarına sıcak ve destekleyici bir ortam sağlamada yetersizlikleri ve çocuklarının sıkıntı mesajlarına uygun tepkiyi gōstermede başarısızlıkları yūzünden anababalık boyutları açısından kabul/ilgi boyutunun dūřuk olduğu ocuk yetiştirme stili sergilemeleri beklenmektedir. Diđer insanlarla veya çocuklarıyla ilişkilerinde olumsuz benlik algılarından dolayı oluşan kendine gūven eksikliğiyle, kendine yakın kişileri denetimle yakınında tutmaya çalışan korkulu bağlanan annelerin, sıkı denetim/kontrol boyutunun yūsek olduğu ocuk yetiştirme stilini benimsemeleri beklenmektedir.

Saplantılı bağlanma stili, olumsuz benlik ve olumlu başkaları modelinin birleşiminden oluşmaktadır. Bu tür bağlanma stiline sahip bireyler, kendini değersiz hissetme veya sevmeye değer görmeme şeklinde duygular beslerler. Buna karşın diğerlerine karşı olumlu duygular beslerler (Bartholomew ve Horowitz 1991). Sıkıntılı diğerleriyle karşılaştıklarında onların olumsuz duygularına odaklanır, durumla ilişkili olarak kişiye yapıcı olarak yardım etmede başarısız olurlar (Goldberg ve ark., 1994). Bartholomew ve Horowitz (1991) saplantılı bireylerin arkadaşları tarafından dominant olarak algılandığını ifade etmiştir. Diğerlerinin kendilerinden duygusal olarak bağımsız olmalarını engellerler. Saplantılı bireylerin duygu düzenleme sistemleri aşırı kontrolcü olarak tanımlanabilir (Peck, 2003). Kendilerine güven eksikliğinden dolayı hem reddedilmekten hem de terk edilmekten korkarlar (Kart 2002). İlişkilerine takıntılı hale gelirler ve ilişkileri ile ilgili gerçekçi olmayan beklentilere sahiptirler (Sümer ve Güngör 1999b). Böylece saplantılı bağlanma stiline sahip annelerin, çocuklarıyla ilişkilerinde dominant tavırlarıyla, müdahaleci yaklaşımlarıyla, sıkı denetimin yüksek olduğu çocuk yetiştirme stili sergilemeleri beklenmektedir. Ayrıca saplantılı bireylerin diğer insanlarla aralarındaki sınırları koruyamamasından dolayı, saplantılı bağlanan annelerin çocuğun bireyselliğine duyarlı olmaması, bununla birlikte düşük düzeyde benlik saygısı ve kendini düzenleme yeterliliği nedeniyle ilişkilerinde müdahaleci ve çocuğuna karşı düşük düzeyde kabul/ilgili anababalık tutumu sergilemesi beklenmektedir. Bu yüzden saplantılı bağlanan annelerin ana babalık stillerinde kabul/ilginin düşük olduğu, sıkı denetim/kontrolün yüksek olduğu çocuk yetiştirme stili benimsemeleri beklenmektedir.

Araştırmada yukarıda bahsedildiği gibi annelerin bağlanma stilinin anababalık stilini belirlemesi beklenmektedir. Diğer taraftan araştırmamızın diğer bir amacı; kabul/ilgi yüksek, sıkı denetim/kontrolün düşük olduğu anababalık stilinin, çocukların güvenli bağlanma stiline sahip olmasını belirlemesi beklenmektedir. Çocuk yetiştirme stilinde kabul edici ve ilgili bir yaklaşım benimseyen, düşük denetim ve kontrol uygulayan annelerin çocuklarının, güvenli bağlanması beklenmektedir. Araştırmalarda anababalarına ilişkin anı ve algılarında onları sıcak ve ilgili olarak

değerlendiren çocukların güvenli bağlanma stiline, reddedici ve soğuk algılayanların ise güvensiz bağlanma stiline sahip oldukları belirtilmiştir (Hazan ve Shaver, 1987; Levy ve ark., 1998; Sümer ve Güngör, 1999b; akt. Güngör, 2000). Ergenlerle yapılan çalışmalarda, anababadan algılanan kabul ilginin yüksek, sıkı denetimin ise düşük olduğu ailelerden gelen ergenlerin psikolojik uyum açısından en avantajlı grup oldukları bulunmuştur (Sümer ve Güngör, 1999b; Yılmaz, 2000). Aile çocuğun ihtiyaçlarına ve yeteneklerine duyarlı olduğunda, çocuğun gelişimin düzeyine uygun stratejiler kullandığında, çocuklar kendilerini kabul edilmiş ve güvenli hissetmektedir. Aynı zamanda ailelerinin tavsiyesini ve rehberliği kabul etmektedir (Chen, 2000; Lau ve Cheung, 1987; Rohner, 1986; akt. Chen, Chen, Wang, ve Liu, 2002).

Bu çalışmada annelerin çocuklarına yüksek düzeyde kabul ve düşük düzeyde sıkı denetim uygulamasının, annelerin bağlanma kuramının temeli olan çocuklarına keşfetmek için 'güvenli bir üs' (Ainsworth, 1963) olma rolünü gerçekleştirip çocukların güvenli bağlanma stiline sahip olmasını belirlemesi beklenmektedir. Çünkü Cassidy'ye (1994; Berlin ve Cassidy, 2003) göre güvenli bağlanan çocukların anneleri, keşfetmek için güvenli bir temel sağlayarak çocukların duygularını sosyalize ederler. Araştırmalar güvenli bağlanan çocukların annelerinin, daha hassas, kabul edici, işbirlikçi ve duygusal bakımdan ulaşılabilir (Ainsworth, 1967; Ainsworth ve Bell, 1970; Karen, 1998; akt. Neal ve Frick Horbury, 2001) kişiler olduğunu ortaya koymuştur. Kabul/ilginin yüksek, sıkı denetim/kontrolün düşük olduğu ailelerden gelen çocukların, sahip oldukları olumlu benlik algısıyla aynı zamanda diğerlerinin ulaşılabilir ve destekleyici olduklarına dair olumlu başkaları algısıyla güvenli bağlanma örüntüsü sergilemesi beklenmektedir.

Araştırmada annelerin; eğitim düzeyini, gelir düzeyini, çalışıp çalışmadığını, anket verdiğimiz çocuğun cinsiyetini, kardeşi olup olmadığını, eğer varsa, kaç kardeşi olduğunu öğrenmek için anketimizin ilk sayfasında yer alan demografik bilgi formunun anneler tarafından cevaplanması istenmiştir. Psikoloji literatüründe annenin ya da çocuğun bağlanma stiline ailenin eğitimi, geliri, çalışıp çalışmadığı, çocuklarının cinsiyeti ve sayısına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat çocuk yetiştirme sürecinde bu değişkenlerin

anababalık davranışlarının biçimlenmesinde rolü olduğunu gösteren araştırmalar vardır (Kinnunen ve Pulkkinen, 1998; Fox ve ark., 1995; Zussman, 1978; Maccoby ve Martin, 1983; Melson ve ark., 1993; Ogby, 1981; Someya, Uehara, Kadowaki, Tang ve Takahashi, 1999; Earls ve Jung, 1987; Chen, Chen, Wang, ve Liu, 2002). Analizler sırasında, annenin eğitimi, geliri, çalışıp çalışmadığı, çocuklarının cinsiyeti ve sayısı değişkenlerinin, annenin bağlanma stiline göre, annelik davranışına göre, çocuğun güvenli bağlanmasına göre fark gösterip göstermeyeceği araştırılacaktır.

Hipotezler

1. Annenin güvenli bağlanma stilinin, ocuk yetiştirmede kabul/ilginin yüksek, sıkı denetim/kontrolün düşük olduğu annelik stilini belirlemesi beklenmektedir.
2. Annenin kayıtsız, korkulu veya saplantılı bağlanma stilinin, ocuk yetiştirmede kabul/ilginin düşük, sıkı denetim/kontrolün yüksek olduğu annelik stilini belirlemesi beklenmektedir.
3. ocuk yetiştirmede kabul/ilginin yüksek, sıkı denetim/kontrolün düşük olduğu annelik stilinin, çocuğun güvenli bağlanma stiline sahip olmasını belirlemesi beklenmektedir.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

2.1. Örneklem

Bu araştırma okulların kapanmasının ardından çocukların gönderildiği spor ya da eğitici aktivitelerin yer aldığı çeşitli kurumlarda gerçekleştirilmiştir. Bu kurumlar şunlardır: Uludağ Üniversitesi Yaz okulu; Gençlik İl Spor Müdürlüğüne bünyesinde, Devlet Su İşlerinin, Yol Spor'un ve Tofaş Spor'un yüzme faaliyetlerini yürüttüğü Atatürk Yüzme Havuzu; basketbol, voleybol ve tenis kurslarının verildiği Çekirge Spor Salonu; gitar, bilgisayar, İngilizce kurslarının verildiği Osmangazi Gençlik Merkezi ve Gençlik İl Spor Müdürlüğü'nün Yaz Okulu faaliyetlerini yürüttüğü Burpaş Müdürlüğüne bağlı Havuzluparktır. Çeşitli kurumların kendi bünyesinde gerçekleşen bu kurslar, yaklaşık üç hafta ya da bir ay sürmektedir. Anket çalışması 24 Haziran ile 14 Temmuz arasında bu etkinliklerden birine devam eden 6-11 yaş arası çocuklarla yapılmıştır.

İngilizce, bilgisayar ve gitar kurslarındaki öğretmenler tarafından, diğer spor faaliyetlerindeki antrenörler tarafından anketler dağıtılmıştır. Öğretmenler veya antrenörle birlikte kurslara devam eden çocuklara, araştırmanın amacı ve anketin ilk altı sayfasında yer alan demografik bilgi formunun, İlişki Ölçekleri Anketi'nin, Anababalık Stilleri ve Tutumları Ölçeklerinin anneleri tarafından, son sayfada bulunan Güvenli Bağlanma Ölçeğinin nasıl doldurulacağı izah edilmiştir. Bir gün sonra öğrencilere verilen anketler, antrenörle veya öğretmenlerle birlikte toplanmıştır. Anketler tek tek incelenmiş, büyük ölçüde boş bırakılan ya da babalar tarafından doldurulduğu anlaşılan 60 çocuğun verileri araştırmada kullanılmamıştır.

Araştırmamızın örneklemini 77 erkek (%42.5), 104 kız (%57.5) toplam 181 6-11 yaş arasındaki çocuklar ve anneleri oluşturmaktadır. Çocuklara verilen anketin son

sayfasındaki sorular, okuma yazma bilmeyen 6 yaşından küçük çocuklar tarafından cevaplanamayacağından daha küçük çocuklar örnekleme alınmamıştır. 11-12 yaş çocuklarının ergenliğe girebileceği ihtimali düşünülerek örneklem 6-11 yaş arası çocuklardan oluşturulmuştur. Araştırmamıza katılan çocukların 56 sı (%30.9) tek çocuk, 125 i (%69.1) bir veya daha fazla kardeşe sahiptir. Ortalama kardeş sayısı 0.98 (SS=0.93) kardeş olarak bulunmuştur. Annelerin ankete katılan çocuğa sahip olma yaşı ortalama 26.23'tür (SS=4.78)

Örnekleme oluşturan annelerin eğitim düzeyine göre dağılımı Tablo 2.1'de görüldüğü gibidir.

Tablo 2.1 Annelerin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

<i>Eğitim Düzeyi</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
Okuryazar değil	1	.6
İlkokul	48	26.5
Ortaokul	30	16.6
Lise	57	31.5
Üniversite	34	18.8
Lisans Üstü	11	6.1

Okuryazar olmayan tek bir anne olduğundan, analizlerde bu kişi ilkokul mezunu grubuyla birlikte ele alınmıştır.

Demografik bilgi formunda annelere mesleki bilgileri sorulduğunda 181 anneden 107'sinin (%59.1)'nin ev hanımı 73'nün (%40.3)'nün çalışmakta ya da emekli olduğu görülmektedir. Annelerin gelir düzeyine göre dağılımı Tablo 2.2'de görüldüğü gibidir.

Tablo 2.2. Annelerin gelir düzeyine göre dağılımı

<i>Gelir Düzeyi</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
Ortalamanın çok altında	6	3.3
Ortalamanın altında	10	5.5
Ortalama	131	72.4
Ortalamanın üstünde	33	18.2
Ortalamanın çok üstünde	1	.6

Gelir düzeyi değişkenine ait “ortalamanın çok üstünde” cevap seçeneği sadece bir kişi tarafından işaretlenmesi nedeniyle analizler sırasında “ortalamanın üstünde” cevap seçeneğiyle birleştirilmiştir.

Kurslara katılan çocukların kurslara ödedikleri ücretler ve kursun yeri temel alınırca örneklememizi oluşturan katılımcıların farklı sosyo ekonomik düzeyden gelmeleri beklenen sonuç olmaktadır. Zafer mahallesindeki Osmangazi Gençlik Merkezin'e bağlı kurslara, etraf semtlerde oturan çocuklar, ücretsiz veya 10 YTL karşılığında katılmaktadır. Üst sosyo ekonomik düzeye sahip grubu; Uludağ Üniversitesi yaz okuluna giden çocuklar oluşturmaktadır. Ücretler, üniversite mensuplarına 180 YTL, kamu çalışanlarına, 200 YTL, üniversite ile ilişkisi olmayan diğer çalışanlara 250 YTL' dir. Orta sosyo ekonomik düzeyi, yazın bir ay süresince farklı spor kulüpleri tarafından ortalama 30 YTL karşılığında Atatürk Yüzme Havuzu'nda ve Çekirge Havuzlu Parkta yüzme aktivitelerine katılan çocuklar ve Çekirge Spor Salonu'nda basketbol 20 YTL, tenis 30 YTL voleybol 20 YTL karşılığında kurslarına devam eden çocuklar oluşmaktadır. Eğitim ve gelir düzeylerini ölçen ölçekler temele alındığında, araştırmamızın temel örneklemini oluşturan annelerin alt, orta ve üst sosyo ekonomik düzeyden geldikleri söylenebilir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmamızda veri toplamak amacıyla annelere; demografik özelliklerine ilişkin bilgi formu, İlişki Ölçekleri Anketi, Anababa Tutum Ölçeği, Anababalık Stilleri Ölçeği uygulanmıştır. Çocuklara Güvenli Bağlanma Ölçeği uygulanmıştır.

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Çocuklara verilen ankette annelerin demografik özelliklere ilişkin bilgileri vermeleri istenmiştir. Demografik formda çocuklarının cinsiyeti, sayısı, anket verilen çocuğun devam ettiği okul, ailenin gelir düzeyi, annenin eğitim durumu ve mesleğine ilişkin sorular vardır (Demografik bilgi formu Ek 1’de verilmiştir).

2.2.2. İlişki Ölçekleri Anketi

İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) yetişkin bağlanma stillerini ölçmek amacıyla Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilmiştir. Dörtlü Bağlanma Modeli çerçevesinde oluşturulan ölçek 17 maddesi bağlanma stillerini ölçen 30 maddeden oluşmaktadır. İlişki Ölçeği Anketi, bireylerin sahip oldukları bağlanma stillerinin, benlik ve diğerleri çalışan modellerindeki farklılarla belirlendiğini varsayar. Katılımcılara her bir maddenin yakın ilişkilerini (arkadaşlık, romantik ilişki ve vs.) ve kendilerini ne derece tanımladığını ‘hiç katılmıyorum’ dan ‘tamamen katılıyorum’ a doğru sıralanan 7 basamaklı ölçek üzerinde işaretlemeleri istenir. Kayıtsız bağlanma stili 5 madde ile ölçülmektedir. Saplantılı, güvenli ve korkulu bağlanma stilleri 4’er maddeyle ölçülmektedir. Bireyin sahip olduğu bağlanma stili, en yüksek puan aldığı altölçeğe göre belirlenmektedir.

Sümer ve Güngör (1999a) tarafından İlişki Ölçeği Anketi Türkçeye standart çeviri-tekrar çeviri yöntemiyle çevrilmiştir. 92 üniversite öğrencisine dört hafta ara ile iki kez uygulanmasıyla sınınan test tekrar test güvenilirliğinin .54 ile .78 arasında değiştiği belirtilmiştir. Ölçeğin altölçeklere ait iç tutarlılık katsayılarının .27 ile .61 arasında değiştiği belirtilmektedir. (Sümer ve Güngör, 1999a).

Araştırmada güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma altölçeklerinin iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .12, .50, -.01, .37 bulunmuştur. Bu katsayıların üçü oldukça düşüktür. Dahası saplantılı bağlanma boyutu çok düşük ve olumsuz bir alfa değerine sahiptir. Eğer güvenli bağlanma alt boyutundan 9. soruyu çıkarırsak iç tutarlılık katsayısı .29 olmaktadır. Saplantılı bağlanma boyutundan 18. soruyu çıkarırsak iç tutarlılık katsayısı .38 olmaktadır. Bu değerlendirme sonucunda İlişki Ölçekleri Anketinin annelerin bağlanma stillerini ölçmede düşük güvenilirliğe sahip olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. (İlişki Ölçekleri Anketi Ek 2’de verilmiştir).

2.2.3. Anababalık Stilleri Ölçeği

Anketimizde annelerin cevapladığı anababa stilleri ölçeği Steinberg, Mounts, Lamborn ve Dornbusch (1991) çalışmaları, örnek alınarak Sümer ve Güngör (1999b) tarafından geliştirilmiştir. Kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol boyutlarını içeren ana babalık boyutlarını ölçmeyi amaçlayan anababalık stilleri ölçeği, 4 noktalı ölçek üzerinde (1=hiç doğru değil, 2=doğru değil, 3=doğru, 4=çok doğru) annelerin çocuk yetiştirme stillerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Kabul/ilgi altölçeği, annelerin çocuklarını yetiştirirken çocuklarına olan sevgi, ilgi ve kabul hissini derecesini ölçmeyi amaçlanmaktadır. Sıkıdenetim/kontrol altölçeği, annelerin çocuklarına yönelik uyguladığı sıkı denetim ve kontrol etme miktarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol boyutlarını ölçtüğü varsayılan 34 madde Sümer ve Güngör (1999b) tarafından güvenilirlik analizleri sonucunda her iki boyutta madde-toplam korelasyonu en yüksek maddeler seçilerek ve ek maddeler konularak son biçimini almıştır. Bu şekilde kabul/ilgi ve sıkı denetim kontrol boyutları için alfa katsayıları sırasıyla .86 ve .88 bulunmuştur.

11’er maddelik kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol boyutunu içeren toplam 22 maddelik Anababalık Stilleri Ölçeği araştırmamızda sadece anneler tarafından cevaplanmıştır. Annelere uygulanan Anababalık Stilleri Ölçeği’nde iç tutarlık katsayıları kabul/ilgi için .79, sıkı denetim/kontrol için .60 bulunmuştur.

Anababalık Stilleri Ölçeği’yle annelerin kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol boyutlarını ölçmenin yanında, dört anababalık stilinin ölçümünü de elde etmekteyiz.

Dört anababalık stili kabul/ilgi sıkı denetim/kontrol boyutlarının çaprazlanmasından elde edilmektedir. Her iki boyutta medyanın üstünde puan alanlar demokratik; her iki boyutta medyanın altında puan alanlar izin verici/ihmalkar; anababalar olarak adlandırılmaktadırlar. Kabul/ilgi boyutunda medyanın üstünde sıkı denetim/kontrol boyutunda medyanın altında puan alanlar izin verici/şımartıcı; kabul ilgi boyutunda medyanın altında sıkı denetim/kontrol boyutunda medyanın üzerinde puan alanlar; otoriter; anababa olarak adlandırılmaktadır. (Anababalık Stilleri Ölçeği Ek 3'te verilmiştir).

2.2.4. Anababalık Tutum Ölçeği

Yılmaz (2000) tarafından Türk Örneklemeine uyarlanan Anababa Tutum Ölçeği Maccoby ve Martin'nin (1983) öne sürdüğü çocuğa tepki vermede duyarlılık ve talepkarlık boyutlarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Lamborn ve arkadaşları (1991) tarafından geliştirilen ölçek; denetim/gözlem altında tutma, kabul/ilgi ve psikolojik özerklik düzeyini ölçen 3 boyuttan oluşmaktadır. Anababa Tutum Ölçeğinde maddelerin cevap seçenekleri, birbirinden farklı üç grup halinde sınıflandırılabilir. Birinci gruptaki maddelerin cevap seçenekleri 4 noktalı ölçek üzerinde 1'den (hiç doğru değil) 4'e (çok doğru) şeklinde sıralanmaktadır. İkinci gruptaki maddeler annelerin, çocuklarının boş zamanlarda ve okuldan çıktıktan sonra ne yaptıkları hakkında bilgi edinme çabasını ölçmeyi amaçlamaktadır. Maddelerin cevap seçenekleri 3 noktalı ölçek üzerinde 1=Hiç çaba göstermem, 2=Çok az çaba gösteririm, 3=Çok çaba gösteririm şeklinde sıralanmaktadır. Üçüncü gruptaki maddeler annelerin, çocuklarının boş zamanlarda ve okuldan çıktıktan sonra ne yaptıkları hakkında bilgilerinin olup olmadığı 3 noktalı ölçek üzerinde değerlendirmeyi çalışmaktadır. Seçenekler 1=Bilgim yoktur, 2=Çok az bilgim vardır, 3=Bilgim vardır şeklinde sıralanmamıştır.

Orijinal Anababa Tutum Ölçeğinden 4 madde, örneklemin 6-11 yaş arası çocuklar ve annelerinden oluşması ve bu maddelerin 6-11 yaş çocuğunun sahip olduğu niteliklere uymaması nedeniyle çıkartılmıştır. Çıkartılan 2 maddenin ilki, anne babanın çocuklarının gece dışarı çıktıklarında ne yaptıkları hakkında bilgilerinin olup

olmadığı, ölçmeyi amaçlamış ve cevap seçenekleri 3 noktalı ölçek üzerinde 1=Bilgim yoktur, 2=Çok az bilgim vardır, 3=Bilgim vardır şeklinde sıralanmıştır. Çıkarılan 2 maddenin ikincisi, anne babanın çocuklarının gece dışarı çıktıklarında ne yaptıklarını bilmek için gösterdikleri çabanın derecesini ölçmeyi amaçlamış ve cevap seçenekleri 3 noktalı ölçek üzerinde 1=Hiç çaba göstermem, 2=Çok az çaba gösteririm, 3=Çok çaba gösteririm şeklinde sıralanmıştır.

Diğer iki madde anne babaların çocuklarının hafta içinde ya da hafta sonunda gece dışarı çıkmalarına izin verip vermedikleri, eğer anne ve babalar çocuklarının hafta içinde ya da hafta sonunda gece dışarı çıkmalarına izin veriyorlarsa saat kaç kadar müsaade ettiklerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu iki maddenin cevap seçenekleri, hafta içinde ve hafta sonunda kaç kadar müsaade ettiklerini 1=20.00'ye kadar, 2=21.00'a kadar, 3=22.00'a kadar, 4=23.00'a kadar, 5=24.00'a kadar ve 6=istediğim saate kadar şeklinde sıralanmıştır. Anababa Tutum Ölçeğinin faktör yapıları incelemek amacıyla üç faktörlü çözümün denendiği varimax dönüşümlü bir faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Uyguladığımız faktör analizi sonuçları Tablo 2.3 ve Tablo 2.4'te verilmiştir.

Tablo3 Faktör Analizi Sonuçları

Toplam Açıklanan Varyans		
<i>Faktör</i>	<i>Öz değer</i>	<i>Varyans</i> <i>Yüzdesi</i>
1	3,760	17,090
2	2,811	12,778
3	1,720	7,818

Tablo 4 Faktör Analizinde Maddelerin Faktör Yükleri

Soru	Faktör		
	1	2	3
15. Onunla konuşmak için zaman ayırırım.	.776	-.208	-.079
9. Bir şey yapmasını isteğimde bunu neden yapması gerektiğini de açıklarım.	.753	-.133	.019
8. Kendi görüşlerimi onunla paylaşmak isterim.	.713	-.032	-.034
17. Çocuğumla birlikte hoşça vakit geçiririz.	.703	-.125	-.033
7. Çocuğum ders çalışırken bildiğim konularda gerektiğinde ona yardım ederim.	.611	.099	.040
13. Arkadaşlarını tanırım	.608	-.046	.199
11. Düşük not aldığımda daha çok çalışabilmesi için onu desteklerim.	.581	-.022	-.051
21. Boş zamanlarda ne yaptığı hakkında	.405	.033	-.039
1. Bir sorunu olduğunda ona yardım edeceğimden emindir.	.314	.024	.116
16. Düşük not aldığımda ona olan davranışlarım yüzünden suçluluk duyar, utanır.	.039	.682	-.127
18. Beni kızdıracak bir şey yaptığında daha önce birlikte yaptığımız şeyleri pek yapmak istemem.	.017	.633	-.074
10. Tartışmalarımız sırasında sıklıkla çocuğuma ‘büyüdüğünde anlarsın’ derim.	.002	.621	.060
4. Çocuğuma, bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmaması için susması gerektiğini söylerim.	.057	.588	-.057
6. Çocuğum düşük not aldığımda ona kızarım.	-.222	.578	.120
3. Yaptığı her işin en iyisini yapması için onu zorlarım.	-.164	.572	.089
14. İstemediğim bir şey yaptığında ona karşı soğuk davranır ya da küserim.	-.146	.499	-.048
2. Çocuğuma büyüklerle tartışmaması gerektiğini söylerim.	.066	.417	.089
19. Boş zamanlarda ne yaptığımı bilmek için çaba gösteririm.	.234	.008	.851
20. Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığını bilmek için çaba gösteririm.	.213	.016	.792
22. Okuldan çıktıktan sonra nereye gittiği hakkında	.015	-.149	.348
12. İsteddiği konularda tek başına karar vermesine izin veririm.	.139	-.090	-.308
5. Bazı konularda kararı ona bırakırım.	.134	-.089	-.157

Anababa Tutum Ölçeği bu araştırmada annelerin çocuk yetiştime stillerini belirlemede ikinci değişken olarak kullanılmıştır. Dokuz maddeden oluşan kabul/ilgi altölçeği, annenin çocuk yetiştirmede çocuğa olan duyarlılık ve ilgi derecesini ölçmeyi amaçlamaktadır. Denetim/gözlem altında tutma altölçeği toplam 5 madde içermekte, annenin çocuğu izleme ve gözlem altında tutma derecesini ölçmeyi amaçlamaktadır. Psikolojik özerklik sağlama altölçeği 8 madde içermektedir. Bu altölçek, annelerin çocuklarına ne derece demokratik bir ortam sunduğunu ve çocuklarının özerk olmalarına, ne kadar olanak tanıdıklarını ölçmeyi amaçlamaktadır.

Çalışmada anne tutum ölçeğin altölçekleri için iç tutarlılık katsayıları, kabul/ilgi için .80, psikolojik özerklik .71 ve denetim/gözlem altında tutma için .43 bulunmuştur. Bu üç faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları toplam varyans %37.686'dır. Buna göre analizde önemli faktör olarak ortaya çıkan üç faktörün birlikte maddelerdeki toplam varyansın ve ölçeğe ilişkin varyansın çoğunluğunu açıkladıkları görölmektedir. (Anababalık Tutumları Ölçeği Ek 4'te verilmiştir).

2.2.5. Güvenli Bağlanma Ölçeği

Güvenli Bağlanma Maddeleri, Atkinson ve Bell tarafından (1986) yılında geliştirilmiştir. Bağlanmayı ölçen 14 madde Bowlby'nin (1969/1982, 1973) bağlanmanın işlevsel önem kavramının, merkezinde olan güvenli-üs görünüşünü vurgulamak için oluşturulmuştur (Atkinson, 1986; Atkinson ve Bell, 1986). Lee ve Bell'in (2003) çalışmasından elde ettiğimiz Güvenli Bağlanma Ölçeğinin maddeleri hem anneye hem de babaya uyarlanabilecek şekilde tasarlanmıştır. Aynı soru ' Anneme ihtiyacım olduğunda geleceğine güvenebilirim' ya da 'babama ihtiyacım olduğunda geleceğine güvenebilirim' şeklinde sorulabilir. Ölçek puanları 3. 7. 8. 10. 14. sorular ters çevrilerek hesaplanmıştır. Cevap seçenekleri 5 noktalı ölçek üzerinde 'Asla doğru değil', 'Nadiren doğru', 'Bazen doğru', 'Sık sık Doğru' veya 'her zaman doğru' şeklinde sıralanmaktadır.

Ölçeğin Türkçe'ye çevirisinde standart çeviri-tekrar çeviri yöntemi kullanılmıştır. Ölçeğin İngilizceden Türkçeye çevirisi, Uludağ Üniversitesinde İngilizce okutmanı olarak görev yapan Sedef Tetik tarafından, Türkçeden İngilizceye

evirisi, Atatürk Anadolu Lisesi'nde İngilizce ğretmeni olarak görev yapan Arzu Alper tarafından yapılmıştır. Güvenli Bağlanma leği'nin iç tutarlılığını değerlendirmek amacıyla hesaplanan Cronbach Alfa katsayısı .72 olarak bulunmuştur. Lee ve Bell'in (2003) alışmasında iç tutarlılık katsayısı anneler ve babalar için sırasıyla .90 ve .92 bulunmuştur. Türkçeye uyarlanan Güvenli Bağlanma leğinin güvenilirliğinin tatminkar düzeyde olduğu söylenbilir. (Güvenli Bağlanma leği Ek 5'te verilmiştir).

BÖLÜM 3

BULGULAR

3.1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Betimleyici İstatistikleri

Bu bölümde İlişki Ölçekleri Anketinin; güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma altölçeklerine, Anababalık Stilleri Ölçeğinin; sıkı denetim/kontrol ve kabul/ilgi altölçeklerine, Anababalık Tutumları Ölçeğinin; kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve denetim gözlem altına alma altölçeklerine ve Güvenli Bağlanma Ölçeğine ait ortalamalar ve bu ölçeklere ait altölçeklerin birbirleriyle korelasyonları verilmiştir. Bununla birlikte İlişki Ölçekleri Anketi'nin dört bağlanma stili ile Anababalık Stilleri Ölçeği'nin dört anababalık stiline ait frekans ve yüzdeler verilmiştir. Ayrıca bu bölümde araştırmada kullanılan ölçeklerin; annenin doğum yaşı, çocuk sayısı, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, çalışıp çalışmadığı, çocuğun cinsiyeti ve tek çocuk olup olmadığı gibi değişkenlerle ilişkileri sunulacaktır.

3.1.1. Annelerin Bağlanma Stillerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde annelere verilen İlişki Ölçekleri Anketinin, dört altölçeğinin; ortalamaları, birbiriyle korelasyonları ve annelerin dört bağlanma stiline göre dağılımları verilecektir.

Tablo 3.1. İlişki Ölçekleri Anketi'nin 4 Bağlanma Stili Puanlarına ait Betimleyici İstatistikler

<i>Bağlanma Stili</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maksimum</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>
Güvenli	1.00	6.75	3.8149	1.20687
Korkulu	1.00	7.00	4.5083	1.31970
Saplantılı	1.00	6.67	3.5414	1.42648
Kayıtsız	1.60	7.00	4.5481	1.14395

İlişki Ölçekleri Anketi'nin dört altölçeğine ait ortalamalar Tablo 3.1'de sunulmuştur. Annelerin bağlanma stillerini ölçen İlişki Ölçekleri Anketi'nin cevap seçenekleri, 'hiç katılmıyorum'dan 'tamamen katılıyorum'a doğru 7'li Likert tipi ölçek üzerinde sıralanmıştır.

Tablo 3.2. Annelerin Bağlanma Altölçeklerinden Aldıkları Puanların Kendi Aralarında Korelasyonları

<i>Bağlanma Stili</i>	<i>Güvenli</i>	<i>Korkulu</i>	<i>Saplantılı</i>	<i>Kayıtsız</i>
Güvenli		-.274**	.103	-.161*
Korkulu			.372**	.394**
Saplantılı				.286**

* p<.05

**p<.01

Annelerin bağlanma altölçeklerinden aldıkları puanların kendi aralarında korelasyonları Tablo 3.2'de verilmiştir. Bartholomew ve Horowitz'in (1991) bağlanma stilleri için önerdiği dörtlü bağlanma modeline göre, güvenli bağlanma puanlarının korkulu bağlanma puanlarıyla negatif ilişkili olması ve saplantılı bağlanma puanlarının kayıtsız bağlanma puanlarıyla negatif ilişkili olması beklenmektedir. Şimdiki verilere baktığımızda, bunun sadece kısmi olarak desteklendiği görülmektedir. Tablo 3.2'de bağlanma stillerinin birbirleriyle olan ilişkilerine baktığımızda, güvenli bağlanma puanları ile korkulu bağlanma puanları arasında anlamlı bir negatif ilişkili olduğu görülmektedir. Bununla birlikte beklenenin aksine saplantılı ve kayıtsız bağlanma puanları arasında anlamlı bir pozitif ilişki görülmektedir. Korkulu bağlanma puanları ile hem saplantılı hem de kayıtsız bağlanma puanları arasında anlamlı pozitif ilişkinin olduğu görülmektedir. Ayrıca güvenli bağlanma puanları ile kayıtsız bağlanma puanları arasında negatif bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 3.3. İlişki Ölçekleri Anketine Göre Annelerin Dört Bağlanma Stiline Dağılımı

<i>Bağlanma Stili</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
Güvenli	39	21.5
Korkulu	58	32.0
Saplantılı	16	8.8
Kayıtsız	58	32.0
Sınıflandırılmayan	10	5.5

Tablo 3.3’de görülebileceği gibi İlişki Ölçekleri Anketi’ne göre annelerin dört bağlanma stiline ait frekans ve yüzdeler verilmiştir. İlişki Ölçeklerinden elde edilen annelerin bağlanma stillerine ait frekanslara baktığımızda, en fazla korkulu ve kayıtsız bağlanma stili görülmektedir. Bu iki bağlanma stilini, güvenli ve saplantılı bağlanma stili izlemektedir.

3.1.2. İlişki Ölçekleri Anketi’nin Demografik Değişkenlerle İlişkileri

Bu bölümde ilk olarak annenin doğum yaşı ve çocuk sayısı gibi değişkenlere ait korelasyon analizi sonuçları verilmiştir. İkinci olarak annelerin eğitim ve gelir düzeyi gibi çok gruplu değişkenlere tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Son olarak annelerin çalıp çalışmadığı, çocukların bir ya da birden fazla olması ve çocukların cinsiyeti değişkenlerine t-testi uygulanmıştır.

Tablo 3.4. Annelerin Bağlanma Stillерinin Sürekli Demografik Değişkenlerle Korelasyonları

<i>Bağlanma Stili</i>	<i>Çocuk sayısı</i>	<i>Doğum Yaşı</i>
Güvenli	-.057	.006
Korkulu	.159*	-.035
Saplantılı	.115	-.003
Kayıtsız	.082	-.109

* p<.05

**p<.01

Annelerin bağlanma stilleri ile sürekli demografik değişkenleri arasındaki korelasyonlar Tablo 3.4’te sunulmuştur. Tablo 3.4’te görülebileceği gibi annelerin

sahip oldukları çocuk sayısıyla, korkulu bağlanma puanları arasında olumlu bir ilişki görülmektedir.

Annelerin bağlanma stillerinin, çok gruplu değişkenlerden biri olan eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini test etmek için uyguladığımız varyans analizleri sonucunda, farklı eğitim düzeyindeki annelerin bağlanma ortalamalarının, anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Annelerin güvenli bağlanması ($F_{4,175}=3.488$, $p<.01$) ile korkulu bağlanması ($F_{4,175}=5.469$, $p<.01$) eğitim düzeyine bağlı olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Diğer taraftan annelerin kayıtsız bağlanması ($F_{4,175}=1.585$, $p>.05$) ile saplantılı bağlanması ($F_{4,175}=1.901$, $p>.05$) eğitim düzeyine bağlı olarak anlamlı bir fark göstermemektedir.

Güvenli ve korkulu bağlanma stiline sahip annelerin eğitim düzeylerine ilişkin Tukey HSD sonuçları Tablo 3.5’de verilmiştir. Bulguları bakıldığında annelerin güvenli ve korkulu bağlanma altölçeklerinden aldıkları ortalamalar, sahip oldukları eğitim düzeyleri açısından incelediğimizde lisans üstünden mezun olan annelerde, ilkokul mezunu olan annelerden anlamlı bir şekilde daha fazla güvenli bağlanma görülmektedir. Diğer taraftan lisans üstünden ve üniversiteden mezun annelerde, ortaokul mezunu olan annelerden anlamlı bir şekilde daha az korkulu bağlanma görülmektedir.

Tablo 3.5. Eğitim Düzeylerine göre Annelerin Korkulu ve Güvenli Bağlanma Puanları Ortalamaları

<i>Eğitim Düzeyi</i>	<i>Bağlanma Stili</i>	
	<i>Güvenli Bağlanma</i>	<i>Korkulu Bağlanma</i>
İlkokul	3.3750 ¹	4.9010 ^{2 3}
Ortaokul	3.8417 ^{1 2}	4.9833 ³
Lise	3.8246 ^{1 2}	4.4386 ^{1 2 3}
Üniversite	4.2647 ^{1 2}	3.9485 ^{1 2}
Lisans Üstü	4.3409 ²	3.5682 ¹

* Her sütunda aynı rakamla işaretlenmemiş ortalamalar Tukey Testi sonuçlarına göre anlamlı olarak birbirinden farklıdır.

Annelerin bağlanma stillerinin çok gruplu değişkenlerden biri olan gelir düzeyine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini test etmek için uyguladığımız varyans analizleri sonucunda, farklı gelir düzeyindeki annelerin bağlanma ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Güvenli bağlanma stili ($F_{3,177} = 5.537$, $p < .01$), gelir düzeyine bağlı olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Diğer taraftan annelerin kayıtsız bağlanması ($F_{3,177} = .285$, $p > .05$), saplantılı bağlanması ($F_{3,177} = 1.253$, $p > .05$) ve korkulu bağlanması ($F_{3,177} = 1.443$, $p > .05$) gelir düzeyine bağlı olarak anlamlı bir fark göstermemektedir.

Güvenli bağlanma stiline sahip annelerin gelir düzeylerine ilişkin Tukey HSD sonuçları Tablo 3.6’da verilmiştir. Bulguları incelediğimizde gelir düzeyi ortalamanın çok altında veya ortalamanın altında olduğunu bildiren annelerde, gelir düzeyi ortalamanın üstünde yer alan annelerden daha az güvenli bağlanma stili görülmektedir.

Tablo 3.6. Gelir Düzeylerine göre Annelerin Güvenli Bağlanma Puanları Ortalamaları

<i>Gelir Düzeyi</i>	<i>Bağlanma Stili</i> <i>Güvenli Bağlanma</i>
Ortalamanın Çok Altında	2.8750 ¹
Ortalamanın Altında	3.2250 ¹
Orta	3.7424 ^{1 2}
Ortalamanın Üstünde	4.4338 ²

* Her sütunda aynı rakamla işaretlenmemiş ortalamalar Tukey Testi sonuçlarına göre anlamlı olarak birbirinden farklıdır.

Tablo 3.7. Annelerin İlişki Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Çocukların Cinsiyetine, Tek Çocuk Olup Olmadığına ve Annelerin Çalışıp Çalışmamalarına Göre T Değerleri

<i>Bağlanma Stili</i>	<i>Çocuğun Cinsiyeti</i>	<i>Tek Çocuk Olup Olmadığı</i>	<i>Annelerin Çalışıp Çalışmadığı</i>
Güvenli	1.059	0.281	1.996*
Korkulu	0.268	1.401	2.632* *
Saplantılı	1.234	1.278	1.857
Kayıtsız	1.105	0.377	0.487

* p<.05

**p<.01

Annelerin İlişki Ölçeklerinden aldıkları puanların, çocukların cinsiyetine, tek çocuk olup olmadığına ve annelerin çalışıp çalışmamalarına göre t-testi sonuçları Tablo 3.7’de verilmiştir. Yaptığımız t-testi analizi sonucunda annelerin bağlanma stilleri ile çocuklarının cinsiyeti ve tek çocuk olup olmadığı arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

Annelerin İlişki Ölçeklerinden aldıkları puanların çalışıp çalışmadıklarına göre t-testi analizi sonucunda, annelerin güvenli bağlanma stili ile çalışıp çalışmadığı arasında anlamlı bir ilişki görülmektedir. Çalışan annelerin (Ortalama=4.037, SS=1.239) güvenli bağlanma ortalaması, çalışmayan annelerden (Ortalama=3.675, SS=1.166) daha yüksektir. Ayrıca annelerin korkulu bağlanma stili ile çalışıp çalışmadığı arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür. Çalışmayan annelerin korkulu bağlanma ortalaması (Ortalama=4.722, SS=1.319) çalışan annelerden (Ortalama=4.202, SS=1.273) daha yüksektir.

3.1.3. Anababalık Stillere İlişkin Bulgular

Bu bölümde annelere verilen Anababalık Stilleri Ölçeğinin iki altölçeğinin ortalamaları, birbirleriyle korelasyonları ve en yüksek puana göre dört anababalık stilinin dağılımı verilmiştir.

Tablo 3.8. Anababalık Stilleri Ölçeğinin Kabul/ilgi ve Sıkı denetim/kontrol Altında Tutma Boyutları Puanlarına ait Betimleyici İstatistikler

<i>Anababalık Stili</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maksimum</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>
Kabul/ilgi	2.00	4.00	3.4355	0.37002
Sıkı denetim/kontrol	1.91	4.00	2.6876	0.37997

Anababalık Stilleri Ölçeğinin kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol boyutlarına ilişkin ortalamalar Tablo 3.8’de sunulmuştur. Anababalık stillerini ölçmeyi amaçlayan maddelere verilen cevaplar 4 basamaklı ölçek üzerinde işaretlenmektedir. Tablo 3.8’de kabul/ilgi boyutu ortalamasının sıkı denetim/kontrol ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Anababa Stilleri Ölçeğinin kabul/ilgi sıkı denetim/kontrol alt ölçeklerinin kendi aralarında ilişkilerine baktığımızda, Anababalık Stilleri ölçeğinin sıkı denetim puanları ile kabul/ilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemektedir ($r=-.017$, $p>.05$).

Tablo 3.9. Anababa Stilleri Ölçeği'ne Göre 4 Anababalık Stilinin Dağılımı

<i>Anababalık Stili</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
Demokratik	49	27.1
Şımartıcı	49	27.
Otoriter	41	22.7
İhmalkar	42	23.2

Tablo 3.9'da görülebileceği gibi annelerin çocuk yetiştirme stillerine ait frekans ve yüzdeler verilmiştir. Anababalık Stilleri Ölçeğine ait frekanslara baktığımızda, en fazla görülen çocuk yetiştirme stiline demokratik ve izin verici/şımartıcı anababalık stili olduğu görülmektedir. Bunu izin verici/ihmkar anababalık stili izlemektedir. Örnekleme en az görülen anababalık stili otoriter stildir.

3.1.4. Anababalık Stilleri Ölçeğinin Demografik Değişkenlerle İlişkileri

Bu bölümde annenin doğum yaşı, çocuk sayısı, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, çalışıp çalışmadığı, çocuğun cinsiyeti ve tek çocuk olup olmadığı değişkenlerine uyguladığımız t-testi, varyans analizi ve korelasyon analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 3.10. Anababalık Stilleri Ölçeğinin Sürekli Demografik Değişkenlerle Korelasyonları

<i>Anababalık Stili</i>	<i>Çocuk sayısı</i>	<i>Doğum Yaşı</i>
Kabul/ilgi	-.092	-.047
Sıkı denetim	.162*	-.164*

* p<.05

**p<.01

Anababalık Stilleri Ölçeğinin iki temel boyutu olan kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol altölçeklerinin, çocuk sayısı ve doğum yaşı değişkenleriyle arasındaki korelasyonlar Tablo 3.10'da görülmektedir. Annelerin sahip oldukları çocuk sayısı ile, sıkı denetim/kontrol içeren çocuk yetiştirme stili benimsemesi

arasında pozitif ilişki görülmektedir. Bunun yanı sıra annelerin çocuk sahibi olma yaşı ile sıkı denetim/kontrol içeren çocuk yetiştirme stili benimsemesi arasında negatif ilişki görülmektedir. Çocuk sayısı ve doğum yaşı değişkenleriyle, kabul/ilgi boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Anababalık Stilleri Ölçeğinin kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol altölçeklerinin eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini test etmek için uyguladığımız varyans analizleri sonucunda, farklı eğitim düzeyindeki annelerin sıkı denetim/kontrol ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F_{4,175}=4.209$, $p<.01$). Diğer taraftan annelerin kabul/ilgi içeren çocuk yetiştirme stili eğitim düzeyine bağlı olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($F_{4,175}=1.116$, $p>.05$).

Farklı eğitim düzeyine sahip annelerin Anababalık Stilleri Ölçeğinin sıkı denetim/kontrol altölçeğinden aldıkları ortalamaların Tukey Testi ile karşılaştırılmalarının sonuçları Tablo 3.11’de verilmiştir. Lisans üstü mezunu annelerin sıkı denetim/kontrol ortalamaları ilkokul mezunu olan annelerin sıkı denetim/kontrol ortalamalarından daha düşüktür. Lisans üstünden mezun olan annelerde ilkokul mezunu olan annelerden daha az sıkı denetim/kontrol görülmektedir.

Tablo 3.11. Eğitim Düzeylerine göre Sıkı denetim/Kontrol Puanları Ortalamaları

<i>Eğitim Düzeyi</i>	<i>Anababalık Stilleri</i> <i>Sıkı Denetim/</i> <i>Kontrol</i>
İlkokul	2.8542 ²
Ortaokul	2.6818 ^{1 2}
Lise	2.6587 ^{1 2}
Üniversite	2.5882 ^{1 2}
Lisans Üstü	2.4628 ¹

* Her sütunda aynı rakamla işaretlenmemiş ortalamalar Tukey Testi sonuçlarına göre anlamlı olarak birbirinden farklıdır.

Anababalık Stilleri Ölçeğinin kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol altölçeklerinin gelir düzeyine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini test etmek için uyguladığımız varyans analizleri sonuçlarına göre annelerin kabul/ilgi içeren çocuk yetiştirme stili ($F_{3,177} = .511$, $p > .05$) ve sıkı denetim/kontrol içeren çocuk yetiştirme stili ($F_{3,177} = 1.607$, $p > .05$) gelir düzeyine bağlı olarak anlamlı bir fark göstermemektedir.

Tablo 3.12. Annelerin Anababalık Stilleri Ölçeğinden Aldıkları Puanların Çocukların Cinsiyetine, Tek Çocuk Olup Olmadığına ve Annelerin Çalışıp Çalışmamalarına Göre T Değerleri

<i>Anababalık Stili</i>	<i>Çocuğun Cinsiyeti</i>	<i>Tek Çocuk Olup Olmadığı</i>	<i>Annenin Çalışıp Çalışmadığı</i>
Kabul/ilgi	0.252	1.497	1.403
Sıkı denetim/kontrol	0.517	0.367	1.286

* $p < .05$

** $p < .01$

Annelerin Anababalık Stilleri Ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyete, tek çocuk olup olmadıklarına ve annelerin çalışıp çalışmamalarına göre t-testi sonuçları Tablo 3.12’de verilmiştir. Yaptığımız t-testi analizi sonucunda, annelerin çocuk yetiştirme stilleri ile çocuklarının cinsiyeti, tek çocuk olup olmadıkları ve annelerin çalışıp çalışmaması arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

3.1.5. Anababalık Tutumlarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde annelere verilen Anababalık Tutumları Ölçeğinin üç altölçeğinin ortalamaları ve birbirleriyle korelasyonları verilmiştir.

Tablo 3.13. Anababalık Tutumları Ölçeğinin Kabul/ilgi ve Sıkı denetim/kontrol Altında Tutma Boyutları Puanlarına ait Betimleyici İstatistikler

<i>Anababalık Tutumu</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maksimum</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>
Kabul/ilgi	1.56	4.00	3.5829	0.36494
Psikolojik Özerklik	1.25	4.00	2.6133	0.54513
Denetim	1.60	3.80	2.9686	0.34623

Anababalık Tutumları Ölçeğinin kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve denetim/gözlem altında tutma boyutlarına ilişkin ortalamalar Tablo 3.13’de sunulmuştur. Anababalık tutumlarını ölçmeyi amaçlayan maddelere verilen cevaplar 4 basamaklı ölçek üzerinde işaretlenmektedir. Dört madde ise diğerlerinden farklı olarak 3 basamaklı ölçek üzerinde işaretlenmektedir. Analizler sırasında bu dört maddenin 3 basamaklı cevap seçenekleri, 4 basamaklı cevap seçeneği türünden değerlendirilmiştir. Tablo 3.13’de göze çarpan bulgu, kabul/ilgi boyutu ortalamasının, anababalık stilleri ölçeğinde olduğu gibi diğer boyutlar arasında en yüksek ortalamaya olduğu görülmektedir.

Tablo 3.14. Anababalık Tutumları Ölçeğinin Kabul/ilgi ve Sıkı denetim/kontrol Altında Tutma Altölçeklerinden Alınan Puanların Kendi Aralarında Korelasyonları

<i>Anababalık Tutumu</i>	<i>Kabul/ilgi</i>	<i>Psikolojik Özerklik</i>	<i>Denetim</i>
Kabul/ilgi		.156*	-.006
Psikolojik Özerklik			.040
Denetim			

*p<.05

**p<.01

Kabul/ilgi, denetim/gözlem altında tutma ve psikolojik özerklik alt ölçeklerinden elde edilen korelasyonlar Tablo 3.14’de verilmiştir. Anababalık tutumları ölçeğinin psikolojik özerklik puanları ile kabul/ilgi puanları arasında

pozitif bir ilişki görülmektedir. Beklenenin tersine kabul/ilgi altölçeği ile denetim gözlem altına alma altölçeği arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

3.1.6. Anababalık Tutumları Ölçeğinin Demografik Değişkenlerle İlişkileri

Bu bölümde annenin doğum yaşı, çocuk sayısı, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, çalışıp çalışmadığı, çocuğun cinsiyeti ve tek çocuk olup olmadığı değişkenlerine uyguladığımız t-testi, varyans analizi ve korelasyon analizi sonuçları verilmiştir

Tablo 3.15. Anababalık Tutumları Ölçeğinin Sürekli Demografik Değişkenlerle Korelasyonları

<i>Anababalık Tutumu</i>	<i>Çocuk sayısı</i>	<i>Doğum Yaşı</i>
Kabul/ilgi	-.081	-.170*
Psikolojik Özerklik	-.241**	.062
Denetim	.101	-.163*

*p<.05

**p<.01

Kabul/ilgi, denetim/gözlem altında tutma ve psikolojik özerklik altölçeklerinden alınan puanların çocuk sayısı ve doğum yaşı değişkenlerine ait ilişkiler Tablo 3.15’de görülmektedir. Annelerin sahip oldukları çocuk sayısı ile psikolojik özerklik içeren çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı bir negatif ilişki görülmektedir. Diğer taraftan annelerin doğum yaşı ile kabul/ilgi ve denetim/gözlem altında tutmayı içeren çocuk yetiştirme tutumları arasında negatif ilişki görülmektedir.

Anababalık Tutumları Ölçeğinin kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve denetim/gözlem altında tutma altölçeklerinin eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini test etmek için uyguladığımız varyans analizleri sonucunda, farklı eğitim düzeyindeki annelerin psikolojik özerklik ortalamalarının ($F_{4,175}=7.080$, $p<.01$) ve denetim ortalamalarının ($F_{4,175}=3.281$, $p<.05$) anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Diğer taraftan farklı eğitim düzeyindeki annelerin kabul/ilgi

ortalamları ($F_{4,175} = .736$, $p > .05$) anlamlı bir fark göstermemektedir. Psikolojik özerklik ve denetim içeren çocuk yetiştirme stilini benimseyen annelerin eğitim düzeylerine ilişkin Tukey HSD sonuçları Tablo 3.16'da verilmiştir. Lisans üstü mezunu ve üniversite mezunu olan annelerin psikolojik özerklik ortalamaları, lise ve daha az eğitilmiş olan annelerin psikolojik özerklik ortalamalarından daha yüksektir. İlkokul mezunu annelerin psikolojik özerklik puanları, bütün diğer eğitim düzeyindeki annelerden daha düşüktür. Denetim ortalamaları tek önlü Anova sonucunda $p < .05$ düzeyinde farklılaştığı bulunmuşsa da ortalamalar çiftler halinde karşılaştırıldığında hiçbir grup diğerinden anlamlı düzeyde farklı bulunmamıştır.

Tablo 3.16. Eğitim Düzeylerine göre Annelerin Psikolojik Özerklik Puanları Ortalamaları

<i>Eğitim Düzeyi</i>	<i>Anababalık</i>	<i>Tutumları</i>
	<i>Psikolojik Özerklik</i>	<i>Denetim</i>
İlkokul	2.2057 ³	3.0167 ¹
Ortaokul	2.3311 ^{2 3}	3.1375 ¹
Lise	2.3375 ^{2 3}	2.8895 ¹
Üniversite	2.6029 ^{1 2}	2.8971 ¹
Lisans Üstü	2.9886 ¹	2.9455 ¹

* Her sütunda aynı rakamla işaretlenmemiş ortalamalar Tukey Testi sonuçlarına göre anlamlı olarak birbirinden farklıdır.

Anababalık Tutumları Ölçeğinin kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve denetim/gözlem altında tutma altölçeklerinin gelir düzeyine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini test etmek için uyguladığımız varyans analizleri sonuçlarına göre annelerin kabul/ilgi içeren çocuk yetiştirme stili ($F_{3,177} = .282$, $p > .05$), psikolojik özerklik içeren çocuk yetiştirme stili ($F_{3,177} = .946$, $p > .05$) ve denetim/gözlem altında tutma içeren çocuk yetiştirme stili ($F_{3,177} = .740$, $p > .05$) gelir düzeyine bağlı olarak anlamlı bir fark göstermemektedir.

Tablo 3.17. Annelerin Anababalık Tutumları Ölçeğinden Aldıkları Puanların Çocukların Cinsiyetine, Tek Çocuk Olup Olmadığına ve Annelerin Çalışıp Çalışmamalarına Göre T Değerleri

<i>Anababalık Tutumu</i>	<i>Çocuğun Cinsiyeti</i>	<i>Tek Çocuk Olup Olmadığı</i>	<i>Annelerin Çalışıp Çalışmadığı</i>
Kabul/ilgi	0.179	2.418*	0.789
Psikolojik Özerklik	0.593	2.887*	2.119*
Denetim	2.278*	1.559	1.410

*p<.05

**p<.01

Annelerin Anababalık Tutumları Ölçeğinden aldıkları puanların çocukların cinsiyetine, tek çocuk olup olmadıklarına ve annelerin çalışıp çalışmamalarına göre t-testi sonuçları Tablo 3.17’de verilmiştir. Yaptığımız t-testi analizi sonucunda, annelerin çocuklarına denetim uygulamalarıyla çocuklarının cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki görülmektedir. Kız çocuklarının denetim/gözlem altında tutma altölçeğinden aldıkları ortalamalar (Ortalama=3.018, SS=0.315) erkek çocuklarından (Ortalama=2.901, SS=0.375) daha yüksektir.

Annelerin Anababalık Tutumları Ölçeğinden aldıkları puanların, bir ya da birden fazla çocuk sahibi olmalarına göre t-testi sonuçlarını incelediğimizde, annelerin sahip olduğu çocuk sayısı, kabul/ilgi içeren anababalık tutumu arasında anlamlı bir ilişki görülmektedir. Tek çocuğu olan annelerin kabul/ilgi ortalaması (Ortalama=3.679 SS=0.345) birden fazla çocuğu olan annelerin kabul/ilgi ortalamasından (Ortalama=3.539 SS=0.366) daha yüksektir. Bu bulguya göre, tek çocuğu olan anneler birden fazla çocuğu olan annelerden daha çok çocuklarına kabul/ilgi içeren anababalık tutumu sergilemektedir. Ayrıca annelerin sahip olduğu çocuk sayısı, psikolojik özerklik içeren anababalık tutumu yaklaşımları arasında anlamlı bir ilişki görülmektedir. Birden fazla çocuğu olan annelerin psikolojik özerklik ortalaması (Ortalama=2.690 SS=0.532) tek çocuğu olan annelerden (Ortalama=2.442 SS=0.538) daha yüksektir. Tek

çocuk sahibi anneler, birden fazla çocuğu olan annelerden daha az psikolojik özerklik içeren anababalık tutumu sergilemektedir. Annelerin Anababalık Tutumları Ölçeğinden aldıkları puanların annelerin çalışıp çalışmamalarına göre t-Testi sonuçlarını incelediğimizde, annelerin çalışması ile psikolojik özerklik içeren anababalık tutumu arasında anlamlı bir ilişki görülmektedir ($t_{(178)} = 2.119$, $p < .05$). Çalışmayan annelerin psikolojik özerklik ortalaması (Ortalama=2.677 SS=0.484) çalışan annelerden (Ortalama=2.505 SS=0.604) daha yüksektir. Bu bulguya göre, çalışan anneler, çalışmayan annelerden daha az çocuklarına psikolojik özerklik içeren anababalık tutumu sergilemektedir.

3.1.7. Güvenli Bağlanma Ölçeğine İlişkin Bulgular

Çocukların Güvenli Bağlanma Ölçeğinden aldıkları ortalamalar aşağıda sunulmuştur. Çocukların güvenli bağlanma stiline ait ortalamaları incelediğimizde çocukların güvenli bağlanma ortalamaların yüksek olduğu görülür (Ortalama= 4.2111 SS=0.53356) Çocukların güvenli bağlanma stilini ölçmeyi amaçlayan maddelere verilen cevaplar 5 basamaklı ölçek üzerinde işaretlenmektedir.

3.1.8. Güvenli Bağlanma Ölçeğinin Demografik Değişkenlerle İlişkileri

Bu bölümde Güvenli Bağlanma Ölçeği ile annenin doğum yaşı, çocuk sayısı, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, çalışıp çalışmadığı, çocuğun cinsiyeti ve tek çocuk olup olmadığı değişkenlerine uyguladığımız T-testi, varyans analizi ve korelasyon analizi sonuçları verilmiştir.

Güvenli Bağlanma Ölçeğinden alınan puanların çocuk sayısı ve doğum yaşı değişkeniyle korelasyonlarına baktığımızda, çocukların bağlanma stilleri ile kardeş sayısı ($r = -.030$, $p > .05$) ve annenin doğum yaşı ($r = .054$, $p > .05$) arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

Güvenli Bağlanma Ölçeğinin eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini test etmek için uyguladığımız varyans analizi sonucunda, farklı eğitim

düzeyindeki annelerin çocuğun güvenli bağlanmasında anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur ($F_{4,175}=0.946, p>.05$).

Güvenli Bağlanma Ölçeğinden alınan puanların gelir düzeyine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini test etmek için uyguladığımız varyans analizi sonucunda, farklı gelir düzeyindeki annelerin çocuğun güvenli bağlanmasında anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur ($F_{3,177}=1.067 p>.05$).

Yaptığımız T-testi analizi sonucunda çocukların güvenli bağlanması ile cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür ($t_{(179)}=2.167, p<.05$). Bu bulguya göre kız çocukların güvenli bağlanma ortalamaları (Ortalama=4.284, SS=0.509), erkek çocuklarından (Ortalama=4.112, SS=0.552) yüksektir.

Çocukların Güvenli Bağlanma Ölçeğinden aldıkları puanların tek çocuk olup olmamalarına göre t-testi sonuçlarını incelediğimizde, çocukların güvenli bağlanması ile tek çocuk olup olmaması arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($t_{(179)}=0.441 p>.05$). Çocukların Güvenli Bağlanma Ölçeğinden aldıkları puanların annelerin çalışıp çalışmamasına göre t-testi sonuçlarını incelediğimizde, çocukların güvenli bağlanması ile annelerin çalışması ya da çalışmaması arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($t_{(179)}=0.067, p>.05$).

3.2. Araştırmanın Hipotezlerinin Test Edilmesine Yönelik İstatistikler

Bu bölümde ilk olarak İlişki Ölçekleri Anketinin, Anababalık Stilleri Ölçeğinin, Anababalık Tutumları Ölçeğinin ve Güvenli Bağlanma Ölçeğinin birbirleriyle korelasyonları sunulmuştur. İkinci olarak annelerin, Anababalık Stilleri Ölçeğinin; kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol, Anababalık Tutumları Ölçeğinin; kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve denetim/gözlem altında tutma altölçeklerinin, çocukların cevapladığı Güvenli Bağlanma Ölçeğinin, annelerin 4 bağlanma stiline göre anlamlı bir farklılık gösterenlerin, Tukey HSD sonuçları sunulmuştur.

Araştırmanın birinci hipotezine göre güvenli bağlanan annelerin, çocuk yetiştirmede kabul/ilginin yüksek, sıkı denetim/kontrolün düşük olduğu annelik stilini

sergilemeleri beklenmektedir. Analizler sonucunda güvenli bağlanma stiline, annelik stillerinden kabul/ilgi ve annelik tutumlarından kabul/ilgi ve psikolojik özerklik altölçekleri ile pozitif korelasyon, sıkı denetim/kontrol ve denetim/gözlem altına alma altölçekleri ile negatif korelasyon göstermesi beklenmektedir. Dört anababalık stili açısından ele aldığımızda güvenli bağlanan anneler arasında en fazla izin verici/şımartıcı çocuk yetiştirme stili görülmesi beklenmektedir. Ayrıca annelerin Anababalık Stilleri ve Tutumları Ölçeklerinden aldıkları puanlara uyguladığımız varyans analizi sonucunda, güvenli bağlanan annelerin, güvensiz bağlanma stiline sahip annelere oranla daha fazla kabul/ilgi ve psikolojik özerklik, daha az sıkı denetim/kontrol ve denetim/gözlem altına alma içeren çocuk yetiştirme stili benimsemeleri beklenmektedir.

Araştırmanın ikinci hipotezine göre kayıtsız, korkulu ve saplantılı bağlanan annelerin, çocuk yetiştirmede kabul/ilginin düşük, sıkı denetim/kontrolün yüksek olduğu annelik stilini sergilemeleri beklenmektedir. Analizler sonucunda kayıtsız, korkulu ve saplantılı bağlanma stiline, annelik stillerinden kabul/ilgi ve annelik tutumlarından kabul/ilgi ve psikolojik özerklik altölçekleri ile negatif korelasyon, sıkı denetim/kontrol ve denetim/gözlem altına alma altölçekleri ile pozitif korelasyon göstermesi beklenmektedir. Dört anababalık stili açısından ele aldığımızda kayıtsız, korkulu ve saplantılı bağlanan anneler arasında en fazla otoriter çocuk yetiştirme stili görülmesi beklenmektedir. Ayrıca varyans analizi sonucunda, güvenli bağlanmayan annelerin, güvenli bağlanma stiline sahip annelere oranla daha fazla sıkı denetim/kontrol ve denetim/gözlem altına alma, daha az kabul/ilgi ve psikolojik özerklik içeren çocuk yetiştirme stili benimsemeleri beklenmektedir. Bu soruları cevaplamak için ilk başta İlişki Ölçekleri Anketi ile Anababalık Stilleri ve Anababalık Tutumları Ölçeklerinin arasındaki ilişkileri test etmeye yönelik istatistiksel analizler sunulacaktır.

3.2.1. Anababalık Stilleri Ölçeği'nin İlişki Ölçekleri Anketi'yle İlişkileri

Araştırmada annelerin bağlanma stilleri ile çocuk yetiştirme stilleri arasındaki ilişkiyi anlamak için Anababalık Stilleri Ölçeğinin iki temel boyutu olan kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol altölçeği ile İlişki Ölçekleri Anketi'nin dört altölçeği arasında korelasyon analizi, annelerin kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol içeren çocuk yetiştirme stili ile annelerin bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını öğrenmek için varyans analizi ve farklı bağlanma stiline sahip annelerin anababalık stillerine göre dağılımlarını incelemek için Ki-kare testi yapılmıştır.

Tablo 3.18. Anababalık Stilleri Ölçeği'nin Kabul/ilgi ve Sıkı Denetim/kontrol altölçeği ile İlişki Ölçekleri Anketi'nin Altölçekleri arasındaki Korelasyonlar

<i>Anababalık Stili</i>	<i>Güvenli</i>	<i>Korkulu</i>	<i>Saplantılı</i>	<i>Kayıtsız</i>
Kabul/ilgi	.010	-.069	-.227**	-.018
Sıkı denetim/kontrol	-.117	.217**	.233**	.157*

* p<.05

**p<.01

Anababalık Stilleri Ölçeğinin iki temel boyutu olan kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol altölçeğiyle İlişki Ölçekleri Anketi'nin dört altölçeğinin birbirleriyle korelasyonları Tablo 3.18'de görülmektedir. Anababalık stillerinin kabul/ilgi altölçeği ile annenin saplantılı bağlanması arasında anlamlı bir negatif ilişki görülmektedir. Annenin sıkı denetim/kontrol içeren çocuk yetiştirme stili benimsemesiyle korkulu ve saplantılı bağlanması arasında anlamlı bir pozitif ilişki, kayıtsız bağlanması ile de anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmanın birinci hipotezine göre annelerin güvenli bağlanması ile çocuk yetiştirme sürecinde kabul/ilgi içeren annelik stilini benimsemesi arasında pozitif, sıkı denetim/kontrol içeren annelik stilini benimsemesi arasında negatif bir ilişkinin görülmesi beklenmekteydi. Fakat Tablo 3.18'de

görüldüğü gibi annenin güvenli bağlanma stili ile kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol içerikli annelik stili arasında anlamlı bir ilişki görülmemektedir.

Araştırmanın ikinci hipotezinde annelerin kayıtsız, saplantılı ve korkulu bağlanma stili ile çocuk yetiştirme sürecinde kabul/ilgi içeren annelik stilini benimsemesi arasında negatif, sıkı denetim/kontrol içeren annelik stilini benimsemesi arasında pozitif bir ilişkinin görülmesi beklenmekteydi. Korelasyon hesaplamaları sonucunda annelerin saplantılı bağlanması ile kabul/ilgi içeren annelik stilini benimsemesi arasında negatif, sıkı denetim/kontrol içeren annelik stilini benimsemesi arasında pozitif bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Annenin korkulu ve kayıtsız bağlanması ile sıkı denetim/kontrol içeren çocuk yetiştirme stilini benimsemesi arasında anlamlı bir pozitif ilişki bulunmuş fakat kabul/ilgi içeren çocuk yetiştirme stilini benimsemesi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur.

Tablo 3.19. Bağlanma Stilleri ve Anababalık Stillere Göre Dağılım

<i>Bağlanma Stili</i>	<i>Anababalık Stili</i>				<i>Toplam</i>
	<i>Demokratik</i>	<i>Şımartıcı</i>	<i>Otoriter</i>	<i>İhmalkar</i>	
Güvenli	5	18	6	10	39
Korkulu	24	12	5	17	58
Saplantılı	2	3	9	2	16
Kayıtsız	14	14	17	13	58
Toplam	45	47	37	42	171

Annelerin bağlanma stilleri ile anababalık stilleri arasındaki ilişki için çapraz tablo sonuçları Tablo 3.19’da verilmiştir. Ki-kare testi sonucu, farklı bağlanma stiline sahip annelerin anababalık stillerinde anlamlı bir farkın olduğunu görmekteyiz ($X^2_{(9)}=32.857, p<.01$). Güvenli bağlanan anneler arasında en fazla anababalık stilleri ölçeğinin kabul/ilgi boyutunun yüksek, sıkı denetim/kontrol boyutunun düşük olduğu izin verici/şımartıcı çocuk yetiştirme

stili görülmektedir. Korkulu bağlanan anneler arasında en fazla anababalık stilleri ölçeğinin kabul/ilgi boyutunun yüksek, sıkı denetim/kontrol boyutunun da yüksek olduğu demokratik çocuk yetiştirme stili görülmektedir. Saplantılı bağlanan anneler arasında en fazla anababalık stilleri ölçeğinin kabul/ilgi boyutunun düşük, sıkı denetim/kontrol boyutunun yüksek olduğu otoriter çocuk yetiştirme stili görülmektedir. Son olarak kayıtsız bağlanan anneler arasında anababalık stillerinin dağılımı açısından büyük bir fark yoktur.

Annelerin bağlanma stillerinin, anababalık stillerine göre dağılımlarını incelediğimizde, güvenli bağlanan anneler arasında en fazla izin verici/şımartıcı çocuk yetiştirme stili görülmektedir. Bu bulgunun, birinci hipotezle uyumlu olduğu bulunmuştur. Çünkü araştırmada güvenli bağlanan annelerin sıkı denetim/kontrolün düşük olduğu, kabul/ilginin yüksek olduğu çocuk yetiştirme stilini benimsemeleri beklenmekteydi. Araştırmanın ikinci hipotezine göre kayıtsız, korkulu ve saplantılı bağlanan annelerin, sıkı denetim/kontrolün yüksek, kabul/ilginin düşük olduğu çocuk yetiştirme stilini sergilemeleri beklenmekteydi. Fakat araştırma bulguları; korkulu bağlanan annelerin en fazla demokratik çocuk yetiştirme stilini benimsediğini, saplantılı bağlanan annelerin otoriter çocuk yetiştirme stilini benimsediğini göstermiştir. Son olarak kayıtsız bağlanan anneler arasında anababalık stillerinin dağılımı açısından büyük bir fark görülmemiştir. Araştırmada saplantılı bağlanan anneler, diğer bulgularla tutarlı olarak kabul/ilginin düşük, sıkı denetim kontrolün yüksek olduğu otoriter stili benimsediği görülmüştür. Araştırmanın ikinci hipotezi, saplantılı bağlanan annelerin, anababalık stilleri dağılımı açısından ele alındığında doğrulanmıştır.

Annelerin kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol içeren çocuk yetiştirme stiline, annelerin bağlanma stiline göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini test etmek için uyguladığımız varyans analizlerine göre annelerin kabul/ilgi içeren çocuk yetiştirme stili ($F_{3,167} = 2.629, p = .05$) ve annelerin sıkı denetim/kontrol içeren çocuk yetiştirme stili ($F_{3,167} = 4.070, p < .01$) bağlanma stiline bağlı olarak anlamlı bir fark göstermektedir.

Annelerin kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol içeren çocuk yetiştirme stiline hangi bağlanma stiline sahip anneler arasında fark gösterdiğini bulmak amacıyla yaptığımız Tukey Testi sonuçları Tablo 3.20’de verilmiştir. Bulgulara göre saplantılı bağlanan annelerin kabul/ilgi ortalamaları güvenli ve korkulu bağlanan annelerin ortalamalarından daha düşüktür. Ayrıca güvenli annelerin sıkı denetim/kontrol ortalamaları, saplantılı annelerin sıkı denetim/kontrol ortalamalarından daha düşüktür.

Tablo 3.20. Bağlanma Stillere göre Kabul/ilgi ve Sıkı denetim/kontrol Puanları Ortalamaları

<i>Bağlanma Stili</i>	<i>Anababalık Stilleri</i>	
	<i>Kabul/ilgi</i>	<i>Sıkı Denetim/ Kontrol</i>
Güvenli	3.5035 ²	2.5152 ¹
Korkulu	3.4608 ²	2.724 ^{1 2}
Saplantılı	3.2045 ¹	2.8580 ²
Kayıtsız	3.4201 ^{1 2}	2.6708 ^{1 2}

***Her sütunda aynı rakamla işaretlenmemiş ortalamalar Tukey Testi sonuçlarına göre anlamlı olarak birbirinden farklıdır.**

Tablo 3.20 görüldüğü gibi araştırmanın birinci hipotezi, varyans analizi sonuçlarıyla uyumluluk gösterdiği, ikinci hipotezin ise kısmi olarak uyumluluk bulunmuştur. Karşılaştırmalar sonucunda güvenli ve korkulu bağlanan annelerin, saplantılı bağlanma stiline sahip annelere oranla daha fazla kabul/ilgi içeren annelik davranışı sergilediklerini aynı zamanda güvenli bağlanan annelerin, saplantılı bağlanan annelere oranla sıkı denetim/kontrol içeren annelik davranışını daha az sergiledikleri bulunmuştur. Fakat kayıtsız bağlanan annelerin kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol içeren çocuk yetiştirme stili açısından farklılaşmadığı görülmüştür. Olumsuz benlik ve başkaları modeline sahip olan korkulu bağlanan annelerin, güvenli bağlanan anneler gibi çocuklarına kabul/ilgi içeren anneleik davranışı sergilemesi ve

sıkı denetim/kontrol açısından farklılaşmaması ikinci hipotezle uyuşan bir bulgu değildir.

3.2.2. Anababalık Tutumları Ölçeği ile İlişki Ölçekleri Anketi'nin Birbirleriyle İlişkileri

Kabul/ilgi, denetim/gözlem altında tutma ve psikolojik özerklik altölçekleri ile annelerin bağlanma stilleri arasındaki korelasyonlar Tablo 3.21'de görülmektedir. Anababalık tutumlarından kabul/ilgi altölçeği ile annenin saplantılı bağlanması arasında anlamlı bir negatif ilişki görülmektedir. Ayrıca annelerin psikolojik olarak özerk çocuk yetiştirme tutumuyla korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stili arasında negatif bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 3.21. Kabul/ilgi, Denetim/gözlem Altında Tutma ve Psikolojik Özerklik Altölçekleri ile İlişki Ölçekleri Anketi'nin Dört Bağlanma Stili Arasındaki Korelasyonlar

<i>Anababalık Tutumu</i>	<i>Güvenli</i>	<i>Korkulu</i>	<i>Saplantılı</i>	<i>Kayıtsız</i>
Kabul/ilgi	-.026	-.041	-.207**	.027
Psikolojik Özerklik	.067	-.316**	-.349**	-.161*
Denetim	-.056	.086	.123	-.090

*p<.05

**p<.01

Araştırmanın birinci hipotezi, annelik tutumu açısından incelendiğinde, annelerin güvenli bağlanması ile çocuk yetiştirme sürecinde kabul/ilgi içeren annelik tutumunu benimsemesi arasında pozitif, sıkı denetim/kontrol içeren annelik tutumunu benimsemesi arasında negatif bir ilişkinin görülmesi beklenmekteydi. Tablo 3.21'de görüldüğü üzere İlişki Ölçekleri Anketi'nin Anababalık Stilleri Ölçeği ile olduğu gibi Anababalık Tutumları Ölçeği'yle de ilişkilerine bakıldığında araştırmanın birinci hipotezi desteklenmemiştir. Korelasyon hesaplamaları sonucunda, annenin güvenli bağlanma stili ile kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve denetim/gözlem altına almaya içeren çocuk yetiştirme tutumuyla, güvenli bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki

görülmemektedir. Araştırmanın ikinci hipotezine göre annelerin kayıtsız, saplantılı ve korkulu bağlanma stili ile çocuk yetiştirme sürecinde kabul/ilgi ve psikolojik özerklik içeren annelik tutumunu benimsemesi arasında negatif, denetim/denetim gözlem altında tutmayı içeren annelik tutumunu benimsemesi arasında pozitif bir ilişkinin görülmesi beklenmekteydi. Tablo 3.21’de görüldüğü gibi Anababalık Tutumları Ölçeği’nin denetim/gözetim altında tutma altölçeği ile annelerin bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Araştırmada Anababalık Tutumları Ölçeğinden kabul/ilgi içerikli annelik tutumu ile saplantılı bağlanma stili arasında da anlamlı bir negatif ilişki olduğu görülmüştür. Anababalık Tutumları ve Stilleri Ölçeklerinin her ikisinde de korkulu ve kayıtsız bağlanma stili ile kabul/ilgi içerikli annelik stili arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Fakat annenin kayıtsız, saplantılı ve korkulu bağlanma stili ile psikolojik özerklik içeren annelik tutumu arasında anlamlı bir negatif ilişkinin olduğu bulunmuştur. Annelerin bağlanma stillerinin her iki ölçekle ilişkisine baktığımızda saplantılı bağlanma stiline sahip annelerin, çocuk yetiştirme sürecinde çocuklarına kabul/ilginin, psikolojik özerkliğin düşük, sıkı denetim/kontrolün ve denetim/gözlem altında tutmanın yüksek olduğu annelik stilini ya da tutumunu benimsediği bulgusuyla, araştırmanın ikinci hipotezi uyumluluk göstermektedir. Diğer taraftan kayıtsız ve korkulu bağlanma stilleri ile Anababalık Tutumları ve Stilleri Ölçeklerinin her ikisi ile de kabul/ilgi içerikli annelik stili arasında negatif bir ilişki bulunmamıştır. Fakat annenin kayıtsız, saplantılı ve korkulu bağlanma stili ile psikolojik özerklik içeren annelik tutumu arasında anlamlı bir negatif ilişki ve sıkı denetim/kontrol içeren annelik stili ile arasında pozitif ilişki olduğu bulunmuştur. Bu bakımdan araştırmanın ikinci hipotezi analiz sonuçlarıyla kısmi olarak uyumluluk göstermiştir.

Annelerin kabul/ilgi, psikolojik olarak özerk ve denetim/gözlem altında tutma içeren çocuk yetiştirme tutumunun, bağlanma stiline göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini test etmek için uyguladığımız varyans analizleri sonuçlarına göre, annelerin psikolojik özerklik içeren çocuk yetiştirme tutumu ($F_{3,167} = 5.838, p < .01$), bağlanma stiline bağlı olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Annelerin kabul/ilgi

($F_{3,167} = 1.188$, $p > .05$) ve denetim/gözlem altında tutma içeren çocuk yetiştirme stili ($F_{3,167} = .523$, $p > .05$), bağlanma stiline bağlı olarak anlamlı bir fark göstermemektedir.

Annelerin psikolojik özerklik içeren çocuk yetiştirme tutumunun hangi bağlanma stiline sahip anneler arasında fark gösterdiğini bulmak amacıyla yaptığımız Tukey Testi sonuçları Tablo 3.22’de verilmiştir. Saplantılı bağlanan annelerin psikolojik özerklik ortalamaları güvenli ve kayıtsız bağlanan annelerin ortalamalarından daha düşüktür.

Tablo 3.22. Bağlanma Stillere göre Psikolojik Özerklik İçeren Çocuk Yetiştirme Puanları Ortalamaları

<i>Bağlanma Stili</i>	<i>Psikolojik Özerklik</i>
Güvenli	2.6282 ¹
Korkulu	2.3082 ^{1 2}
Saplantılı	2.0312 ²
Kayıtsız	2.4397 ¹

* Her sütunda aynı rakamla işaretlenmemiş ortalamalar Tukey Testi sonuçlarına göre anlamlı olarak birbirinden farklıdır.

Tablo 3.22’de görüldüğü gibi araştırmanın birinci hipotezi ve ikinci hipotezin, varyans analizi sonuçlarıyla, kısmi olarak uyumluluk gösterdiği bulunmuştur. Karşılaştırma sonuçlarına baktığımızda güvenli ve kayıtsız bağlanan annelerin saplantılı bağlanma stiline sahip annelere oranla daha fazla psikolojik özerklik içeren annelik davranışı sergilediklerini bulunmuştur. Fakat güvenli bağlanma stiline sahip annelerin denetim/gözlem altına alma boyutu açısından anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Annelerin kabul/ilgi, psikolojik olarak özerk ve denetim/gözlem altında tutma içeren çocuk yetiştirme tutumuyla korkulu bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı, kayıtsız bağlanan annelerin, saplantılı bağlanan annelerden daha fazla psikolojik özerklik içeren çocuk yetiştirme stilini benimsedikleri bulunmuştur. Saplantılı bağlanma stiline sahip annelerin diğer

bağlanma stiline sahip annelere oranla en az psikolojik özerklik içeren annelik stilini benimsedikleri bulunmuştur.

3.2.3. Anababalık Tutumları Ölçeğinin Anababalık Stilleri Ölçeğiyle İlişkileri

Anababalık Stilleri Ölçeği ile Anababalık Tutumları Ölçeğinden elde edilen korelasyonlar Tablo 3.23’de verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi Anababalık Stilleri Ölçeğinin kabul/ilgi altölçeği ile Anababalık Tutumları Ölçeğinin kabul/ilgi ölçeği arasında anlamlı bir pozitif ilişki görülmektedir. Bununla birlikte Anababalık Stilleri Ölçeğinin sıkı denetim/kontrol altölçeği, Anababalık Tutumları Ölçeğinin psikolojik özerklik altölçeği ile anlamlı bir negatif ilişki gösterirken, denetim/gözlem altında tutma altölçeği arasında pozitif bir ilişki görülmektedir.

Tablo 3.23. Anababalık Tutum Ölçeği ile Anababalık Stilleri Ölçeği arasındaki Korelasyonlar

<i>Anababalık Tutumu</i>	<i>Anababalık Stili</i>	
	<i>Kabul/ilgi</i>	<i>Sıkı Denetim</i>
Kabul/ilgi	.657**	.061
Psikolojik Özerklik	.144	-.543**
Denetim	-.077	.169*

*p<.05

**p<.01

3.2.4. Güvenli Bağlanma Ölçeğinin; İlişki Ölçekleri Anketi, Anababalık Stilleri Ölçeği ve Anababalık Tutumları Ölçeğiyle İlişkileri

Bu bölümde çocukların bağlanma stillerini belirlemek için çocuklara verdiğimiz Güvenli Bağlanma Ölçeği ile annelerin cevapladığı İlişki Ölçekleri Anketi, Anababalık Stilleri Ölçeği ve Anababalık Tutumları Ölçeği arasındaki ilişkileri test etmeye yönelik yaptığımız analiz sonuçları yer almıştır.

Araştırmanın üçüncü hipotezine göre çocuk yetiştirmede kabul/ilginin yüksek, sıkı denetim/kontrolün düşük olduğu annelik stilini benimseyen annelerin çocuklarının,

güvenli bağlanma sergilemesi beklenmektedir. Analizler sırasında Anababa Tutum Ölçeğinin kabul/ilgi ve psikolojik özerklik altölçeği ve Anababalık Stili Ölçeğinin kabul/ilgi altölçeği ile çocukların güvenli bağlanması arasında anlamlı bir pozitif ilişki görülmesi beklenmektedir. Çocukların güvenli bağlanmasıyla, annelerin denetim/gözlem altında tutma ve sıkı denetim/kontrol içeren çocuk yetiştirme stili arasında negatif bir ilişki görülmesi beklenmektedir. Ayrıca varyans analizi sonucunda, çocukların güvenli bağlanması ile annelerin bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenerek çocukların güvenli bağlanması ile annelerin bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki görülmesi beklenmektedir. Bu hipotezi test etmek için Güvenli Bağlanma Ölçeği ile Anababalık Stilleri ve Anababalık Tutumları Ölçekleri arasındaki ilişkileri test etmeye yönelik istatistiksel analizler sunulacaktır.

Tablo 3.24. Annelerin Bağlanma Stilleri ile Çocuk Güvenli Bağlanma Stilinin birbirleriyle Korelasyonları

<i>Bağlanma Stili</i>	<i>Çocuğun Güvenli Bağlanması</i>
Güvenli	-.079
Korkulu	.031
Saplantılı	.022
Kayıtsız	.005

*p<.05

**p<.01

Güvenli Bağlanma Ölçeği ile İlişki Ölçekleri Anketi'nin dört altölçeğiyle arasındaki korelasyonlar Tablo 3.24'de görülmektedir. Tabloya baktığımızda dikkati çeken bulgu, çocukların güvenli bağlanması ile annelerin bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki görülmemesidir.

Çocukların güvenli bağlanma stiline, annelerin İlişki Ölçekleri Anketi'nden aldıkları dört bağlanma stiline göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini test etmek için uyguladığımız varyans analizleri sonucunda, çocukların güvenli bağlanmasının, annelerin bağlanma stiline göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur ($F_{3,167} = .469, p > .05$).

Güvenli Bağlanma Ölçeği ile Anababalık Stilleri Ölçeğinin kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol altölçekleri arasındaki ilişkileri incelediğimizde, çocukların güvenli bağlanmasıyla annelerin kabul/ilgi içeren çocuk yetiştirme stili arasında anlamlı pozitif ilişki ($r = .324, p < .05$) görülmektedir. Fakat çocukların güvenli bağlanmasıyla annelerin denetim içeren çocuk yetiştirme stili benimsemesi arasında ilişki görülmemektedir ($r = .113, p > .05$).

Güvenli Bağlanma Ölçeği ile Anababa Tutum Ölçeğinin kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve denetim/gözlem altında tutma altölçeklerinin birbirleriyle korelasyonlarını incelediğimizde Anababa Tutum Ölçeğinin kabul/ilgi boyutuyla çocukların güvenli bağlanması arasında anlamlı pozitif ilişki ($r = .219, p < .05$) görülmektedir. Ayrıca çocukların güvenli bağlanmasıyla annelerin denetim/gözlem altında tutma içeren çocuk yetiştirme stili arasında anlamlı bir pozitif ilişki ($r = .176, p < .01$) görülmektedir. Fakat çocukların güvenli bağlanmasıyla annelerin psikolojik özerklik içeren çocuk yetiştirme stili arasında ilişki görülmemektedir ($r = .030, p > .05$).

Araştırmada Çocuk yetiştirmede kabul/ilginin yüksek, sıkı denetim/kontrolün düşük olduğu annelik stiline, çocuğun güvenli bağlanma stiline sahip olmasını belirlediğini varsaydığımız üçüncü hipotez, araştırma sonuçlarıyla kısmi uyumluluk göstermiştir. Analizler sonucunda annelik davranışlarının çocuğun güvenli bağlanma stili üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Araştırmada Anababa Tutum Ölçeğinin ve Anababalık Stili Ölçeğinin kabul/ilgi boyutuyla çocukların güvenli bağlanması arasında anlamlı pozitif bir ilişki görülmektedir. Ayrıca çocukların güvenli bağlanmasıyla, annelerin denetim/gözlem altında tutma içeren çocuk yetiştirme stili arasında da pozitif ilişki görülmektedir. Bu sonuçlar araştırmamızın üçüncü hipotezini

kısmi olarak doğrulamaktadır. Ayrıca çocukların bağlanma stilleri ölçen Güvenli Bağlanma Ölçeği ile İlişki Ölçekleri Anketi'nin dört altölçeğiyle arasındaki korelasyon sonuçlarına baktığımızda, çocukların güvenli bağlanması ile annelerin bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Bu iki ölçeğe uyguladığımız varyans analizleri sonucunda da, çocukların güvenli bağlanmasının, annelerin bağlanma stiline göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

BÖLÜM 4

TARTIŞMA

Bu çalışmanın temel amacı annenin bağlanma stilinin, çocuk yetiştirme sürecinde annelik davranışlarına etkisini incelemek ve annelik davranışlarının çocuğun bağlanma stiline etkisini görmektir. Bu amaçla araştırmamızın birinci bölümünde bağlanma kuramı ve çocuk yetiştirme stilleri ile ilgili olduğu düşünülen görüş ve araştırmalar sunulmuştur. Ayrıca araştırmanın amacı belirtilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde araştırmanın yöntemi, örnekleme hakkında bilgi verilmiş ve araştırmada kullanılan ölçekler tanıtılmıştır. Araştırmanın üçüncü bölümünde verilere uygulanan analizlerin sonuçları özetlenmiştir. Son bölümde ise analizler sonucunda ortaya çıkan bulgular tartışılacak, bu bulgular bağlanma kuramı ve anababalık stilleri konusunda yapılan araştırmalarla karşılaştırılacaktır.

4.1. Annelerin Bağlanma Stillerine ve Anababalık Stillerine Göre

Dağılımı

Örnekleme annelerin bağlanma stillerinin nasıl bir dağılım gösterdiği incelendiğinde, anneler arasında en yaygın bağlanma stilinin, kayıtsız ve korkulu bağlanma stil olduğu görülmektedir. Bunu güvenli bağlanma stili izlemektedir. Saplantılı bağlanma stili örnekleme en az görülen bağlanma stilidir.

Kültürler arasında bağlanmanın dağılımını karşılaştıran çalışmalarda, güvenli stilin hemen her kültürde en yaygın stil olduğunu, kültürler arası farklılığın güvensiz stillerin dağılımında ortaya çıktığını göstermektedir (van Ijzendoorn ve Kronenberg, 1988). Sümer ve Güngör (1999a) Türk üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerini Amerikalı akranlarıyla karşılaştırmışlardır. Çalışmalarında, güvenli stilin her iki kültürde en yaygın stil olduğu, Türk örnekleminde saplantılı stilin ikinci sırada yer

aldığı, kayıtsız stilin üçüncü sırada korkulu stilin dördüncü sırada yer aldığı, Amerika'da ise kayıtsız stilin ikinci sırada yer aldığını belirtmişlerdir.

Ülkemizde bağlanma stilleriyle ilişkili olarak yürütülen birkaç çalışmada bağlanma stillerinin dağılımlarında farklılık görülmektedir. Örneğin Güroğlu'nun (2002) yüksek lisans tezinde ve Güngör'ün (2000) doktora çalışmasında en yaygın bağlanma stili kayıtsız olduğu bulunmuştur. Güngör'ün çalışmasında, kayıtsız bağlanma stili sırasıyla; korkulu, saplantılı ve güvenli bağlanma stiline izlediği bulmuştur. Bu araştırmada da kayıtsız ve korkulu bağlanma stili, anneler arasında en yaygın stil olarak bulunmuştur. Kayıtsız ve korkulu bağlanma stiline özellikleri hatırlanacak olunursa, kayıtsız bağlanma stiline sahip bir kimse olumlu benlik algısına, olumsuz başkaları algısına sahiptir. Bu bireyler kendi benliklerini bağımsız ve güçlü olarak tasvir ederler (West ve George, 2002). Kaçınan bağlanana göre diğerlerinin desteğini kabul etmek genellikle bağımlılığı ve yakınlığı kabul etmek demektir (Bartholomew ve ark., 1997; akt. West ve George, 2002). Korkulu bağlananlar hem kendileri hem de diğerleri hakkında olumsuz modele sahiptir, yakınlık kurmak için hem arzuludurlar hem de bu yakınlıktan korkarlar (Bartholomew ve ark., 1997). Güngör'e (2000) göre kaygı ve kaçınma düzeylerinin genel olarak yüksek düzeyde olmasının nedeni, Türkiye'de özellikle son yıllarda gözlenen hızlı sosyal değişimlerden kaynaklanabilir. Sosyal hareketliliğin hızlı olduğu günümüzde, bu örüntülerdeki insanların kişiler arası ilişkilerinde, hayal kırıklığına uğramaktan ve yeni ilişki biçilmeden kaygı duymalarının, böylece yakınlık kurmak konusunda isteksizlik gösterme olasılıklarının bir payı olabilir.

Araştırmada annelik stillerini demokratik, otoriter, izin verici/ihmalkar ve izin verici/şımartıcı olarak dördü ayrımda ele aldığımızda en çok görülen stilin izin verici/şımartıcı olduğu görülmektedir. Bunu demokratik, otoriter ve izin verici/ihmalkar stil izlemektedir. Ayrıca güvenli bağlanan anneler arasında en fazla izin verici/şımartıcı çocuk yetiştirme stili, korkulu bağlanan anneler arasında en fazla demokratik çocuk yetiştirme stili, saplantılı bağlanan anneler arasında en fazla otoriter çocuk yetiştirme stili görülmektedir. Kayıtsız bağlanan anneler arasında anababalık stillerinin dağılımı açısından anlamlı bir fark görülmemiştir. Sümer ve Güngör

(1999a) çalışmasında Türk kültüründe en yaygın olarak uygulanan anababalık stillerinin birbirine karşıt iki stil olan otoriter ve izin verici/şımartıcı stiller olduğunu göstermiştir.

4.2. Annenin Bağlanma Stilinin Anababalık Boyutları Üzerinde Rolü

Araştırma sonuçlarına genel olarak baktığımızda annenin güvenli bağlanma stilinin annelik boyutlarına etkisi olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar araştırmanın birinci hipotezine paralellik göstermektedir. Güvenli bağlanan anneler, çocuk yetiştirme sürecinde diğer bağlanma stillerine oranla en fazla kabul/ilgi ve en az sıkı/denetim kontrolü içeren annelik yaklaşımı benimsemektedirler.

Crittenden'e (1992; akt. Güroğlu, 2002) göre başarılı bir bağlanma figürü olan yetişkinler sözel olmayan işaretleri etkili bir şekilde kullanarak iletişim kurabilen, diğerlerinin bakış açısından bakabilen, ilişkilerini düzenleme sorumluluğunu kabul edebilen, sıkıntısı olan birinin sıkıntısını anlayabilen kişilerdir. Güvenli bağlanan anneler sorunlar karşısında yapıcı stratejiler kullanırlar (Mikulincer ve Florian, 1998; akt. Alexandler, Feeney, Hohaus ve Noller, 2001). Aynı zamanda etkili idare ve sevgi içerisinde çocuğuna nedenler sunarak eğitirler (Neal ve Frick Horbury, 2001). Olumlu benlik algısına ve diğerlerinin kabul edici ve güvenilir olduğu hakkında olumlu diğerleri algısına sahip olan, çocuklarının davranışlarını kontrol altına almadan çocuklarını toplumun bir ferdi olmaya hazırlayan, güçlü benlik saygıları ve bireysel olmaya yönelik inançlarıyla, çocuklarının sınırlarına ve özerkliğine saygılı bir şekilde davranan annelerin, kabul/ilginin yüksek olduğu, sıkı denetim kontrolün düşük olduğu çocuk yetiştirme stilini benimsemeleri düşünülmektedir. Böylece güvenli annelerin, anababalık boyutlarından kabul/ilgi boyutunda diğer annelere oranla daha yüksek puan alması ve sıkı denetim/kontrol boyutunda düşük puan alması beklenen sonuçtur.

Analiz sonuçlarına baktığımızda araştırmanın ikinci hipotezi kısmi olarak desteklenmektedir. Saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma stillerinden sadece saplantılı bağlanma stili ile kabul/ilgi içerikli annelik stili arasında anlamlı bir negatif ilişki olduğunu görülmüştür. Araştırmada Anababalık Tutumları Ölçeğinden kabul/ilgi içerikli annelik tutumu ile saplantılı bağlanma stili arasında da anlamlı bir

negatif ilişki olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte annelerin saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma stili ile sıkı denetim/kontrol içerikli annelik davranışı arasında anlamlı bir pozitif ilişki bulunmuştur. Anababalık Tutumları Ölçeğinden denetim/gözetim altında tutma altölçeği ile annelerin bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Fakat annenin kayıtsız, saplantılı ve korkulu bağlanma stili ile psikolojik özerklik içerikli annelik tutumu arasında anlamlı bir negatif ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre annenin kayıtsız, saplantılı ve korkulu bağlanma stiline, annelik boyutlarına etkisi olduğu görülmektedir. Özellikle annenin güvensiz bağlanma stillerinden birine sahip olması çocuğa uygulanan sıkı denetim/kontrolü arttırmaktadır. MacPhee ve arkadaşları (1996; akt. Aunola, Nurmi, Onatsu-Arviolommi, ve Pulkkinen, 1999) ailelerin benlik saygılarını çocuk yetiştirme stilleriyle ilişkilendirdiği çalışmada, düşük benlik saygısının ebeveynleri, kabul/ilginin düşük, sıkı denetim/kontrolün yüksek olduğu otoriter stili benimsemelerine götürdüğünü bulmuştur. Bu çalışmada annenin saplantılı bağlanma stili ile kabul/ilgi içeren annelik davranışı arasında anlamlı bir negatif ilişki, sıkı denetim/kontrol içeren annelik davranışı arasında anlamlı bir pozitif ilişki, psikolojik özerklik içeren annelik davranışı ile arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Olumsuz benlik modeline olumlu başkaları modeline sahip saplantılı bağlanan annelerin, kabul/ilginin düşük, sıkı denetim/kontrolün yüksek olduğu çocuk yetiştirme stilini benimsemeleri açısından araştırmanın ikinci hipotezini doğrulanmıştır. Bartholomew ve Horowitz (1991) 'un tanımladığı benlik ve başkaları modeline göre korkulu ve saplantılı bağlanan bireyler yakın ilişkilerde başkalarının onayını almak ve onlarla yakınlığı korumak için başkaları üzerinde denetim kurma ve bu şekilde onları yakınlarında tutma çabası içine girerler (Bartholomew ve Horowitz 1991; Hazan ve Shaver, 1987). Bartholomew ve Horowitz (1991) saplantılı bireylerin arkadaşları tarafından dominant olarak algılandığını ifade etmiştir. Ayrıca saplantılı bireylerde kişiler arası sınırların yokluğu fikri hakimdir. (Byng-Hall, 1995a,b Akt. Kozłowska ve Hanney, 2002). Saplantılı annelerin, yaşadıkları yoğun kaygı ve bağımlılık hissiyle çocuklarını topluma hazırlamada çocuklarına karşı talepkar ve kontrolcü olması,

çocuklarına kendine güveni ve bireyselliği, sıcak ve destekleyici ortamda aşlamak yerine ilişkilerini sürdürmek için çocuklarının kendilerine bağımlı olmasını sağlamaya çalıştıkları düşünülmektedir. Bu yüzden saplantılı annelerin, anababalık boyutlarından kabul/ilgi altölçeğinde diğer annelere oranla daha az puan alması ve sıkı denetim/kontrol boyutunda yüksek puan alması beklenen sonuçtur.

Kayıtsız ve korkulu bağlanan annelerin, çocuk yetiştirme sürecinde kabul/ilgi düşük, sıkı denetim/kontrolün yüksek olduğu çocuk yetiştirme stilini sergilemesine yönelik beklentimiz kısmi olarak desteklenmiştir. Araştırmada güvenli ve kayıtsız bağlanan annelerin, saplantılı bağlanma stiline sahip annelere oranla daha fazla psikolojik özerklik içeren annelik davranışı sergiledikleri; aynı zamanda güvenli ve korkulu bağlanan annelerin, saplantılı bağlanma stiline sahip annelere oranla daha fazla kabul/ilgi içeren annelik davranışı sergiledikleri bulunmuştur.

Başkalarının ulaşılabilirliği ve güvenilirliği hakkında olumsuz başkaları modeline sahip olan korkulu ve kayıtsız bağlanma stiline sahip bireylerin, çocuk yetiştirme sürecinde kabul/ilginin düşük olduğu, çocuk yetiştirme stili sergilemeleri beklenmekteydi. Araştırma sonuçlarının bu doğrultuda çıkmamasının olası nedeni, kayıtsız ve korkulu bağlanma stiline sahip annelerin, diğerlerinin destekleyici ve kabul edici olduğuna ilişkin olumsuz algıya sahip olmaları ve diğer insanların güvenilmezliğini tolere etmek için daha destekleyici bir ortam sağlama çabası içerisinde olmalarından kaynaklanabileceği düşünülebilir. Sonuçlar bize annelerin kayıtsız ve korkulu bağlanma stili ile sıkı denetim/kontrol içeren annelik davranışı arasında anlamlı bir pozitif ilişki olduğunu, psikolojik özerklik içeren annelik davranışı arasında negatif ilişki olduğunu göstermiştir. Araştırmada korkulu ve kayıtsız annelerin, sıkı denetim/kontrolün yüksek olduğu çocuk yetiştirme stili sergiledikleri bulunmuştur.

Kayıtsız bireyler olumlu bir benlik modeline olumsuz başkaları modeline sahiptir. Kayıtsız stile sahip olanlar, başkaları tarafından aşırı kontrollü olarak algılanmaktadır (Kobak ve Sceery, 1988). Aynı zamanda araştırmalar kayıtsız bağlanan annelerin, çocuklarının olumsuz duygularını eleştirdiğini ve olumsuz ifadelerini bastırıldığını ortaya koymuştur (Cassidy ve Kobak, 1988; Main, 1999; akt.

Berlin ve Cassidy, 2003). Bu yüzden kayıtsız bağlanan bireylerin, çocuk yetiştirme sürecinde kurallara uymayan çocuklarını, baskı altına alma ve kontrol etme çabası içerisinde oldukları düşünülmektedir.

Bartholomew ve Horowitz (1991) 'un tanımladığı benlik ve başkaları modeline göre korkulu bağlanan bireyler, saplantılı bağlanan bireyler gibi yakın ilişkilerde başkalarının onayını almak ve onlarla yakınlığı korumak için başkaları üzerinde denetim kurma ve bu şekilde onları yakınlarında tutma çabası içine girerler. Korkulu kaçınanlar, yakınlık kurmak isterler fakat güvensiz bir şekilde ret edilmekten korktukları için yakın ilişkiye girmekten kaçınırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Korkulu kaçınanlar, hem kendileri hem de diğerleri hakkında olumsuz modele sahiptirler. Sahip oldukları içsel çalışan modelle tutarlı olarak, çocuk yetiştirme sürecinde korkulu bağlanan annelerin, çocuklarını topluma hazırlarken çocuktan yüksek taleplerde bulunması ve ilişkilerinde yaşadıkları yoğun kaygı ve bağımlılık hissiyle, çocuklarıyla ilişkilerinde yoğun düzeyde sıkı denetim/kontrol uyguladıkları düşünülmektedir. Bu yüzden korkulu bağlanan annelerin, çocuk yetiştirme sürecinde sıkı denetim/kontrolün yüksek olduğu çocuk yetiştirme stilini sergilemesi beklediğimiz bir sonuçtur.

Güngör (2000) Yakın İlişkilerde Yaşantı Envanterini kullanarak ergenlerin ve anababaların bağlanma stillerini, kaygı ve kaçınma boyutu temelinde, anababalık stilleriyle ilişkili olarak ele aldığı doktora çalışmasında, kaçınma düzeyi arttıkça annelerin kabul ve ilgisinin azaldığını, kaygı düzeyi arttıkça annelerin sıkı denetim/kontrol düzeylerinin arttığını bulmuştur. Buna göre en düşük düzeyde kabul/ilgi sergileyen annelerin, korkulu ve kayıtsız bağlanan anneler olduğunu, güvenli ve saplantılı bağlanan annelerin çocuklarına, diğer annelerden daha fazla kabul/ilgi gösterdiğini bulmuştur. Saplantılı bağlanan annelerin, güvenli bağlanan annelerden daha fazla kabul/ilgili olduğunu bulmuştur. Ayrıca korkulu ve saplantılı bağlanan annelerin, en fazla sıkı denetim/kontrol uyguladığını, korkulu bağlanan annelerin saplantılı bağlanan annelerden daha fazla sıkı denetim/kontrol içeren annelik davranışı sergiledikleri bulmuştur. En düşük düzeyde sıkı denetim/kontrolün, yüksek düzeyde kabul/ilginin güvenli bağlanan anneler tarafından uygulandığını

bulmuştur. Bu çalışma Güngör'ün çalışmasının bulgularını kısmi olarak desteklemektedir.

Sümer ve Güngör (1999a) tarafından yürütülen çalışmada gençlerin algıladıkları ana-babalık boyut ve stilleri ile bağlanma stilleri ve bazı temel benlik değişkenleri arasındaki ilişki incelenmiş ve kültürler arası farklılıklara değinilmiştir. Araştırmaya katılan deneklerin genel olarak anne ve babalarını daha çok ilgi gösteren ve daha az sınırlayan ebeveynler olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır. Araştırmada ele alınan bağlanma, benlik saygısı, benlik kavramı belirginliği, onaylanmama kaygısı, ayrılık kaygısı, başkalarını memnun etme, kişisel başarı, özgürlük ve yalnızlıktan hoşlanma gibi hemen hemen bütün sonuç değişkenlerinde tutarlı olarak kabul/ilgi boyutu olumlu sonuçlarla, sıkı denetim/kontrol de olumsuz sonuçlarla ilişkili bulunmuştur. Bu çalışmada kültürümüzde gençlerin sıkı denetim ve kontrolü olumsuz algıladıkları görülmüştür.

Sümer ve Güngör'ün (1999a) çalışmasında gençlerin sıkı denetim ve kontrolü olumsuz algıladıkları bulunmasına karşın ülkemizde kontrolün olumlu algılandığı gösteren çalışmalarda vardır. Kağıtçıbaşı, yürüttüğü karşılaştırmalı çalışmalardan birinde, Türk ve Amerikan gençlere, yetişme çağlarında ailelerinin onları ne kadar denetlediklerini ve onlara ne kadar şefkat gösterdiklerini sormuştur (Kağıtçıbaşı, 1970). Algılanan şefkat düzeyinde kültürler arası fark olmadığı halde, Türk gençlerinin Amerikalı gençlere göre daha fazla aile denetimini algıladıkları bulunmuştur. Kağıtçıbaşı (1998; akt, Yılmaz, 1999) aile denetiminin, kültürler arasında ve zaman içinde değişiklikler gösteren, sosyalleşme değerlerine ve amaçlarına bağlı olduğu belirtmiştir (Kağıtçıbaşı,1998). Küçük (1987; akt. Kayahan, 2002) Türk ailelerinde çocuğa yönelik tutumun kontrol etme ve koruma olduğunu belirtmiştir. Diğer taraftan Türkiye'de hızlı bir sosyal değişimin yaşandığı, buna bağlı olarak da kişilerarası ilişki örüntülerinin ve kişisel değerlerin son yıllarda bireyselleşme yönünde olduğu belirtilmektedir (Karadayı, 1998; İmamoğlu ve Karakitapoğlu Aygün, 1999). Son yıllarda bireysel olma yönünde değişimlerden dolayı, günümüzde çocukların kontrolü olumsuz algıladıkları düşünülmektedir.

4.3. Anababalık Boyutlarının, Çocukların Güvenli Bağlanması Üzerinde Rolü

Araştırma sonuçlarına genel olarak baktığımızda annelik davranışlarının çocuğun güvenli bağlanma stili üzerinde etkisi görülmektedir. Araştırmada Anababa Tutum Ölçeğinin ve Anababalık Stili Ölçeğinin kabul/ilgi boyutuyla çocukların güvenli bağlanması arasında anlamlı bir pozitif ilişki görülmektedir. Ayrıca çocukların güvenli bağlanmasıyla annelerin denetim/gözlem altında tutma eğilimlerini içeren çocuk yetiştirme stili arasında da pozitif ilişki görülmektedir. Bu sonuçlar araştırmamızın üçüncü hipotezini kısmi olarak doğrulamaktadır.

Araştırmada güvenli bağlanan çocuklarının annelerinin, denetim/gözlem altında tutan çocuk yetiştirme stilini benimsedikleri bulunmuştur. Araştırmada bu sonucun çıkmasının olası nedeni, Anababalık Tutumları Ölçeğinin denetim/gözlem altına alma boyutunun, çocuğunun boş zamanlarında ve okuldan çıktıktan sonra ne yaptığı hakkında annenin bilgisini ölçen maddeler içermesinden kaynaklanabilir. Fakat Anababa Stilleri Ölçeğinin sıkı denetim/kontrol altölçeği maddeleri annenin çocuğun davranışlarını sınırlandırmaya yönelik yaklaşımını ölçmeyi amaçlamaktadır. Araştırmada annelerin Anababalık Stilleri Ölçeğinin sıkı denetim/kontrol boyutuyla ve Anababalık Tutumları Ölçeğinin denetim/gözlem altına alma boyutuyla arasında, anlamlı bir ilişki görülmemiştir. İlkokula giden çocuğun, okuldan çıktıktan sonra ve boş zamanlarında ne yaptığını bilmek, annenin çocuk üzerinde denetim kurmak davranışlarını kontrol etmekten çok, annelerin çocuk hakkında daha fazla bilgi sahibi olma amacından kaynaklanabilir.

Güvenli bağlanma, annenin çocuğun ihtiyaçlarına uygun tepkileri sağladığında ve çocuklarına keşfetmek için ‘güvenli üs’ (Ainsworth, 1963) rolünü yerine getirdiğinde gerçekleşir. Çocuk yetiştirme sürecinde yüksek düzeyde kabul/ilgi ve düşük düzeyde sıkı denetim/kontrol içerikli annelik davranışı sergileyen anneler, çocuklarının ihtiyaç ve talepleri uyum sağlar, sıcak bir ortam içerisinde çocuğa bireyselliği ve kendine güveni aşılar ve çocuğun ailenin bir parçası olması için yüksek

düzeyde davranış kontrolü ve disiplin çabaları içine girmezler. Bu ortamda yetişen çocuklar, hem benlik algıları olumlu bir şekilde geliştiği, hem de ilk başta annesiyle daha sonra başkalarıyla ilişkileriyle diğer insanların ulaşılabilir ve destekleyici olduğuna dair, olumlu diğerleri algısının geliştiği düşünülmektedir. Böylece güvenli bağlanan çocukların, ailesiyle ilişkisinde kendini güvenli ve mutlu hissedeceği düşünülmektedir. İlişkilerde güvenin olduğu bir ortam, çocukların ailelerine doğru yönelmeye götürür ve çocuklar sosyalizasyon sürecinin istekli üyesi haline gelirler (Maccoby, 1983; Parpal ve Maccoby, 1985; Lay ve ark., 1989; akt. Kochanska, Aksan, Knaack, ve Rhines, 2004).).

4.4.Bağlanma Stillerinin Aktarımı

Araştırmanın başlıca amacını oluşturma da bağlanma literatüründeki çalışmalarla tutarlı olarak, annelerin güvenli bağlanmasının çocuğun güvenli bağlanmasını yordaması beklenmekteydi. Bağlanma teorisyenleri ve araştırmacılar, bağlanma organizasyonlarının anneden çocuğa geçtiğini ve bunun anne bakımının niteliğiyle gerçekleştiğini savunurlar. Anne ve bebek bağlanma stilleri arasında güçlü bir karşılıklık olduğunu gösteren çalışmalardan biri Zeanah ve Zeanah (1989) tarafından yapılmıştır. Çalışmasında anneyi Yetişkin Bağlanma Görüşmesi'yle sınıflaması ve bebeği Yabancı Durum Testi'yle sınıflaması sonucunda bebeğin ve annenin bağlanması arasında %76 ile %86 oranında karşılıklık olduğunu bulmuşlardır. Benoit ve Parker (1994) 3 nesil arasında bağlanmanın istikrarlılığı üzerine yaptıkları çalışmalarında yüksek oranda karşılıklık bulmuştur. Anne-bebek bağlanma organizasyonu arasında karşılıklık %81; anne ve büyük anne arasındaki karşılıklık ise %75 olarak bulunmuştur. Fakat bu çalışmada çocukların güvenli bağlanmasının, annelerin bağlanma stiline göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Korelasyon hesaplamaları sonucunda, çocukların güvenli bağlanma stili ile annelerin güvenli bağlanması arasında anlamlı bir ilişki görülmemektedir. Bu çalışmada, annelerin zihinsel örüntüleriyle tutarlı annelik davranışı sergilediği ve

annenın bağlanma stilinden daha çok annelik davranışının, çocuğun güvenli bağlanmasında rol oynadığı bulunmuştur.

İlişki Ölçekleri Anketinin güvenilirliğinin düşük olması, ülkemizde ya da yurt dışında bağlanma stilleriyle dağılımıyla ilişkili olarak yapılan çalışmalardan farklılık göstermesinin bir nedeni olabilir. Ülkemizde çocukların ve yetişkinlerin bağlanma stillerini değerlendirmek için çok az sayıda ölçek vardır. Bunlardan biri özellikle ergenlerin, annelerin ve babaların bağlanma stillerini ölçmeyi amaçlayan İlişki Ölçekleri Anketidir. Bu çalışmada İlişki Ölçekleri Anketinin güvenilirliğinin düşük olması, bağlanma stillerinin dağılımındaki farklılığın göstergesi olabilir.

4.5. Sonuç

Bu araştırmada annenin sahip olduğu bağlanma stilinin, çocukla kurduğu ilişkiyi etkilediği ve anne çocuk arasında karşılıklı bir birini besleyen ilişkinin, çocuğun güvenli bağlanmasını etkilediği bulunmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda bağlanma kalitesi ile anababalık kalitesinin birbirinden bağımsız olmadığını söylemek mümkündür. Bu çalışmada annelerin bağlanma stillerinin, annelik davranışını belirlediği, annenin bağlanma stilinin özellikle kontrol boyutunda etkili olduğu bulunmuştur. Güvenli bağlanan annelerin, çocuklara hem kabul/ilgi hem de sıkı olmayan denetim içeren annelik davranışları sergilediği, güvensiz bağlanan annelerin ise çocuk yetiştirme sürecinde, çocuklarına sıkı denetim ve sınırlamalar getiren bir yaklaşım içerisinde olduğu bulunmuştur. Olumsuz benlik ya da olumsuz başkaları algısına sahip olan annelerin; kendilerine ilişkin düşük benlik saygılarıyla ya da başkalarının güvenilmezliğine ilişkin olumsuz başkaları algıları nedeniyle, çocuklarıyla ilişki kurmada ve bu ilişkilerini sürdürmede sıkı denetim/kontrol içeren annelik davranışı sergiledikleri düşünülmektedir.

Araştırmada annelik davranışlarının çocuğun güvenli bağlanmasını belirlediği bulunmuştur. Çocuğun güvenli bağlanmasının özellikle kabul boyutundan etkilendiği bulunmuştur. Çocuk yetiştirme sürecinde, kabulün yüksek olduğu annelik davranışının, çocuğun ihtiyaçlarına ve taleplerine daha duyarlı olmaya götürdüğü

düşünülmektedir. Böylece kabulün yüksek olduğu annelik davranışının sergilendiği ortam içinde yetişen çocuklar, annelerinin gelecek olan tehlike durumlarında, onları koruyacağına ve ihtiyaçları olduğunda uygun olacaklarına dair bir güven duygusu geliştirmektedir.(Bowlby, 1969,1982). Annesinin elverişliliği hakkında güvene sahip olan çocuğun, endişe duygusundan, endişe uyarısından ve diğer kendi ilgilerinden göreceli olarak serbest kalarak, kendine güvenen, özerk bir birey olarak, güvenli bağlanma örüntüsüne sahip olduğu düşünülmektedir.

4.6. Araştırmanın Katkısı, Sınırlılıkları ve Öneriler

‘Annelerin bağlanma düzeyi ve çocuk yetiştirme sürecinin, çocuğun bağlanma düzeyine etkisi’ adlı tez çalışmasında; annelerin bağlanma stillerinin, çocuk yetiştirme sürecine etkisini, çocuk yetiştirme sürecinin çocuğun güvenli bağlanmasına etkisini inceledik. Araştırmada çocuk yetiştirme süreci, anababalık stillerinin altında yattığı öne sürülen kabul ve sıkı denetim boyutları temele alınarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda annelerin kendi bağlanma stiliyle tutarlı annelik davranışı sergilediği ve annelik davranışlarının, çocuğun güvenli bağlanmasına etki ettiği bulunmuştur. Psikoloji literatüründeki araştırmalara bakıldığında şimdiye kadar anababalık stillerinin altında yattığı öne sürülen bu iki boyutun, çocuklarla ilişkili olarak ele alındığı araştırmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın, bağlanma kuramı ve anababalık boyutlarının bir arada ele alınarak incelenmesi ile mevcut literatüre katkı sağlaması açısından önemli bir çalışma olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışma, güvensiz bağlanma stillerini ve çocuk yetiştirme sürecinde sıkı denetimin kaynağını anlamak için çocukla anne arasındaki ilişkiye odaklanılması gerektiği konusunda bize yararlı bilgiler sunmaktadır.

Araştırmada annenin çocuk yetiştirme yaklaşımını ölçmeye yönelik Anababalık Stilleri Ölçeği sadece anneler tarafından cevaplandırılmıştır. 6-11 yaş arasındaki çocukların Anababalık Stilleri Ölçeği’nin maddelerinin içeriğini algılamada zorluk yaşayabileceği ayrıca çocuğa yöneltilen soru sayısının fazla olacağı düşünüülerek çocuklardan bu ölçeğin cevaplandırılması istenmemiştir. Bundan sonraki

çalışmalar için anneler tarafından cevaplanan Anababa Stilleri Ölçeğinin, annelerin subjektif algılarıyla sınırlı kalmaması için anne ve çocuğa yakın olan üçüncü şahısların gözlemlerine başvurulması önerilebilir. Ya da anne davranışlarının anne-çocuk ilişkilerinin gözlenmesi önerilebilir. Böylece iki taraflı ölçümün karşılaştırılması araştırma adına daha yararlı olacaktır.

Araştırmada annelerin bağlanma stillerini ölçen İlişki Ölçekleri Anket'inin güvenilirliğinin oldukça düşük olduğu görülmüştür. Bu çalışmada İlişki Ölçekleri Anket'inin güvenilirliğinin düşük çıkmasının olası bir nedeni; bu ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlilik çalışmalarının Sümer ve Güngör (1999a) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılmış olması olabilir. Farklı gelişimsel dönemlerde ebeveyn çocuk etkileşiminin niteliksel olarak farklılaştığı dikkate alınır, bağlanma ve anababalık stiline ilişkin farklı yaş dönemlerine ait ayrı ayrı ölçekler geliştirilmesi ya da batı literatüründe kullanılan ölçeklerin uyarlanması, bu alana getirilecek önemli bir katkıdır.

KAYNAKLAR:

- Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., - Hilgard, E. R. (1995), "Psikolojiye Giriş",
çev. Kemal Atakay, Mustafa Atakay, Aysun Yavuz, Sosyal Yayınları, c. I,
İstanbul, ss. 99-101.
- Ainsworth, M. D. S. (1989). "Attachments Beyond Infancy". *American Psychologist*,
44, (4), 709-716.
- Alexandler, R., Feeney, J., Hohaus, L., - Noller, P. (2001). "Attachment Styles
and Coping Resources as Predictors of Coping Strategies in the Transition
to Parenthood". *Personal Relationships*, 8, 137-152.
- Aunola, K., - Nurmi, J.E. (2005). "The Role of Parenting Styles in Children's
Problem Behavior". *Child Development*, 76(6), 1144-1159.
- Aunola, K., Nurmi, J.E., Arvilommi, T.O., - Pulkinen, L. (1999). "The Role of
Parents' Self-Esteem, Mastery-Oriented and Social Background in
Their Parenting Styles". *Scandinavian Journal of Psychology*, 40, 307-
317.
- Ayoub, C. C., Fischer, Kurt. W., - O' Conner, E. E. (2003). "Analyzing
Development of Working Models for Disrupted Attachments: The Case of
Hidden Family Violence". *Attachment & Human Development*, 5, (2),
97-119.
- Bartholomew, K. - Horowitz, L. M. (1991). "Attachment Styles Among Young
Adults: A Test of a Four-Category Model". *Journal of Personality and Social
Psychology*, 61, 226-244.
- Baumrind, D. (1971). "Harmonious Parents and Their Preschool Children".
Developmental Psychology, 4(1), 99-102.
- Baumrind, D. (1972). "An Exploratory Study of Socialization Effects on Black
Children: Some Black-White Comparison". *Child Development*, 43, 261-267.
- Baumrind, D. (1980). "New Directions in Socialization Research". *American
Psychologist*, 35(7), 639-652.
- Benes, F. M. (2004). "Images in Psychiatry". *The American Journal of Psychiatry*,
161, 1967.
- Berlin, L. J. - Cassidy, J. (2003). "Mothers' Self-reported Control of Their
Preschool Children's Emotional Expressiveness: A Longitudinal Study of
Associations with Infant-Mother Attachment and Children's Emotion
Regulation". *Social Development*, 12, 477-495).

- Bowlby, J. (1969). "Attachment and Loss": Vol. I. Attachment. New York: <http://www.openacces.nl>, 06.05.2005.(Çevrimiçi)
- Bowlby, J. (1973). "Attachment and Loss": Vol. II. Separation. <http://www.openacces.nl>, 06.05.2005. .(Çevrimiçi)
- Bowlby, J. (1980). "Attachment and Loss": Vol. III. Loss. <http://www.openacces.nl>, 06.05.2005. .(Çevrimiçi)
- Bretherton, I. (1990). "Communication Patterns, Internal Working Models, and the Intergenerational Transmission of Attachment Relationships". *Infant Mental Health Journal*, 11(3), 237-252.
- Bretherton, I. (1992). "The Origins of Attachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth". *Developmental Psychology*, 28, 759-775.
- Chen, X., Chen, H., Wang, L., - Liu, M. (2002). "Non Compliance and Child-rearing Attitudes as Predictors of Aggressive Behavior: A longitudinal Study in Chinese Children". *International Journal of Behavioral Development*, 26(3), 225-233.
- Clarke-Stewart, K. A., Goossens, F. A., - Allhusen, V. D. (2001). "Measuring Infant-Mother Attachment: Is the Strange Situation Enough". *Social Development*, 10, (2), 143-168.
- Colins, N. L. (1996). "Working Models of Attachment: Implications for Explanation, Emotion and Behavior". *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(4), 810-832.
- Collins, N., - Read, S. (1990). "Adult Attachment, Working Models, and Relationship Quality in Dating Couples". *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 644-663.
- Cook, W. L. (2000). "Understanding Attachment Security in Family Context". *Journal of Personality and Social Psycholog*, 78, 285- 294.
- Crowell, J. A. - Feldman, S. S. (1988). "Mothers' Internal Models of Relationships and Children's Behavioral and Developmental Status: A Study of Mother-Child Interactions". *Child Developmental*, 59, 1273-1285.
- Crowell, J. ., O'Connor, E., Wollmers, G., Sprafkin, J. ., - Rao, U. (1991). "Mothers'

Conceptualizations of Parent-Child Relationships: Relation to Mother-Child Interaction and Child Behavior Problems". *Development and Psychopathology*, 4, 431-444.

- De Wolff, M. S. - Van Ijzendoorn, M. H. (1997). "Sensitivity and Attachment: A Meta-analysis on Parental antecedents of Attachment". *Child Development*, 68, 571-591.
- Feeney, J. - Noller, P. (1990). "Attachment Style as a Predictor of Adult Romantic Relationships". *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 281-291.
- Gander, M. - Gandier. (1993). "Çocuk ve Ergen Gelişimi" çev. Ali Dönmez, Nermin Çelen, Bekir Onur, der. Bekir Onur, 3 bs., İmge Yayınları ss. 197-198.
- Gardiner, H. W., Mutter, J. D., - Kosmitzki, C. (1997). "Lives Across Cultures: Cross-Cultural Human Development", ed. Sean W. Wakely-Corolyn Merrill-Amy Goldmacher, United States of America, ss.164.
- Goulet, C., Bell, L., St - Cry Tribble, D., Paul, D., - Lang, A. (1998). "A Concept Analysis of Parent-Infant Attachment". *Journal of Advanced Nursing*, 28(5), 1071-1081.
- Griffin, D. - Bartholomew, K. (1994). "Models of the Self and Other: Fundamental Dimensions Underlying Measures of Adult Attachment". *Journal of Personality and Social Psychology*, 67, 430-445.
- Güngör, D. (2000). *Bağlanma Stillerinin ve Zihinsel Modellerin Kuşaklararası Aktarımında Anababalık Stillerinin Rolü*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Güroğlu, B. (2002). *Prediction of Academic Achievement in Turkish Adolescents from Attachment Style and Mother's Parenting Variables*, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Hazan, C. - Shaver, P. R. (1987). "Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process". *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.
- Hortaçsu, N. - Cesur, S. (1993). "Relationship Between Depression and Attachment Styles in Parent-Child Institution-Reared Turkish Children". *Journal of Genetic Psychology*, 154(3), 329-338.
- İmamoğlu, E. O. - Karakitapoğlu Aygün, Z. (1999). "1970'lerden 1990'lara

değerler: Üniversite düzeyinde gözlenen zaman, Kuşak ve Cinsiyet Farklılıkları”. Türk Psikoloji Dergisi, 14(44), 1-18.

Jacobsen, T. (1998). “Delay Behavior at Age Six: Links to Maternal Expressed Emotion”. The Journal of Genetic Psychology, 159(1), 117-120.

Jacobson, J. L. - Wille, D. E. (1986). “The Influence of Attachment Pattern on Developmental Changes in Peer Interaction from the Toddler to Preschool Period”. Child Development, 57, 338-347.

Jeager, E., Hahn.N.B., - Weinraub, M. (2000). “Attachment in Adult Daughters of Alcoholic Fathers”. Addiction, 95(2), 267-276.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1970). “Social Norms and Authoritarianism: A Turkish- American Comparison”. Journal of Personality and Social Psychology, 16(39), 444-451.

Karadayı, F. (1994). “Üniversite Gençlerinin Algılanan Anababa Tutumları, Anababayla İlişkileri ve Bunların Bazı Kişilik Özellikleri ile Bağlantısı”. Türk psikoloji Dergisi, 9, 15-26.

Kart, N. M. (2002) Yetişkin Bağlanma Stilllerinin Bazı Bilişsel Süreçlerle Bağlantısı: Sağlık Personeliyle Yapılan Bir Çalışma, Ankara Üniversitesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

Kayahan, A. (2002). Annelerin Bağlanma Stilleri ve Çocukların Algıladıkları Kabul ve Reddin Çocuk Ruh Sağlığı ile İlişkileri, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir.

Kobak, R. R. - Sceery, A. (1988). “Attachment in Late Adolescence: Working models, affect regulation, and Representations of self and others”. Child Development, 59, 135-146.

Kochanska, G., Aksan, N., Knaack, A., - Rhines, H. M. (2004). “Maternal Parenting and Children’s Conscience: Early Security as Moderator”. Child Development, 75(4), 1229-1242.

Kozłowska, K. - Hanney, L. (2002). “The Network Perspective: An Integration of Attachment and Family Systems Theories”. Family Process, 41, 285-312.

Lamborn, S., Mounts, N., Steinberg, L., - Dornbusch, S. (1991). “Patterns of Competence and Adjustment among Adolescents from Authoritative, Authoritarian, Indulgent, and Neglectful Families”. Child Development, 62, 1049-1065.

- Lee, J. M. - Bell, N. J. (2003). "Individual Differences in Attachment-autonomy Configurations: Linkages with Substance Use and Youth Competencies". *Journal of Adolescence*, 26, 347-361.
- Leibowitz, J., Ramos-Marcuse, F., - Arsenio, W. F. (2002). "Parent-Child Emotion Communication, Attachment, and Affective Narratives". *Attachment & Human development*, 4(1), 55-67.
- Levy, K. N., Blatt, S. J., - Shaver, P. R. (1998). "Attachment Styles and Parental Representations". *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(2), 407-419.
- Lewis, M., Feiring, C., - Rosenthal, S. (2000). "Attachment Over Time". *Child Development*, 71(3), 707-720.
- Lopez, F. G. (1996) "Attachment Theory as an Integrative Framework for family Councelling". *Family Journal*, 3(1), 11-18.
- Lopez, F. G. (1996). "Attachment-Related Predictors of Constructive Thinking among College Students". *Journal of Councelling & Child Development*, 75(1), 58-64.
- McElwain, N. L., Cox, M. J., Burchinal, M. R., - Macfie, J. (2003). "Differentiating among Insecure Mother-Infant Attachment Classifications: A Focus on Child-Friend Interaction and Exploration during Solitary Play at 36 Months". *Attachment & Human Development*, 5(2), 136-164.
- McNally, S., Eisenberg, N., - Haris, J.D. (1991). "Consistency and Change in Maternal Child-Rearing Practices and Values: A longitudinal study". *Child Development*, 49, 547-556.
- Nair, H. - Nuray, A. D. (2005). "Predictors of Attachment Security in Preschool Children from Intact and Divorced Families". *The Journal of Genetic Psychology*, 166(3), 245-263.
- Neal, J. - Frick - Horbury, D. (2001). "The Effects of Parenting Styles and Childhood Attachment Patterns on Intimate Relationships". *Journal of Instructional Psychology*, 28(3), 178-183.
- Ognibene, T. C. - Collins, N. L. (1998). "Adult Attachment Styles, Perceived Social Support and Coping Strategies". *Journal of Social and Personal Relationships*. 15(3), 291-322.
- Page, T. (1999). "The Attachment Partnership as Conceptual Base for Exploring

- the Impact of Child Maltreatment". *Child and Adolescent Social Work*, 16, (6), 419-437.
- Peck, S. D. (2003). "Measuring Sensivity Moment-by-Moment: A Microanalytic Look at the Transmission of attachment". *Attachment & Human Development*, 5, 38-63.
- Pickover, S. (2002). "Breaking the Cycle: A Clinical Example of Disrupting an Insecure Attachment System". *Journal of Mental Health Counselling*, 24, 358-366.
- Repacholi, B. - Trapolini, T. (2004). "Attachment and Preschool Children's Understanding of Maternal versus Non-Maternal Psychological States". *British Journal Developmental Psychology*, 22, 395-415.
- Smith, P. B. - Pederson, D. R. (1988). "Maternal Sensivity and Patterns of Infant-Mother Attachment". *Child Development*, 59, 1097-1101.
- Someya, T., Uehara, T., Kadowaki, M., Tang, S. W., - Takahashi, S. (2000). "Effects of Gender Difference and Birth Order on Perceived Parenting Styles, Measured EMBU Scale, in Japanese Two-Sibling Subjects". *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 54, 77-81.
- Steele, H., Steele, M. - Fonagy, P. (1996). "Associations among Attachment Classifications of Mothers, Fathers and Their Infants". *Child Development*, 67, 541-555.
- Steingberg, L., Lamborn, S. D., Darling, N., Mounts, N. S., - Dornbusch, S. M. (1994). "Over-time Changes in Adjustment and Competence among Adolescents from Authoritative, Authoritarian, Indulgent, and Neglectful Families". *Child Development*, 65, 754-770.
- Sümer, N. - Güngör, D. (1999a). "Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örnekleme Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Bir Karşılaştırma". *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-109.
- Sümer, N. - Güngör, D. (1999b). "Çocuk Yetiştirme Stilleri Bağlanma Stilleri, Benlik Değerlendirmeleri ve Yakın İlişkiler Üzerindeki Etkisi". *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 35-62.
- Svanberg, O. G. (1998). "Attachment, Resilience and Prevention". *Journal of Mental Health*, 7,(6), 543-578.
- Üretmen, S. (2003). Yetişkin Bağlanma Stilleri, Mekana Bağlanma Eğilimi ve

Keşfetme Yönelimi Arasındaki İlişkiler, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

- Van Ijzendoorn, M. H. - Kroonenberg, P. M. (1988). "Cross-cultural Patterns of Attachment: A meta-analysis of Strange Situation". *Child Development*, 59, 147-156.
- Van Ijzendoorn, M. H. - Kroonenberg, P. M. (1990). "Cross-cultural Consistency of Coding the Strange Situation". *Infant Behavior and development*, 13, 469-485.
- Van Ijzendoorn, M. H. - Bakermans-Kranenburg, M.J. (2003). "Attachment Disorders and Disorganized Attachment: Similar and Different". *Attachment & Human development*, 5, 313-320.
- Vondra, J. I., Shaw, D. S. - Kevenides, M. C (1995). "Predicting Infant Attachment Classification from Multiple, Contemporaneous Measures of Maternal Care". *Infant Behavior and Development*, 18, 415-425.
- Weber, D. A. (2003). "A Comparison of Individual Psychology and Attachment Theory. *Journal of Individual Psychology*", 59, (3), 246-262.
- Weiss, B., Dodge, K. A., Bates, J. F. - Petit, G. S. (1992). "Some Consequences of Early Harsh Discipline: Child Aggression and a Maladaptive Social Information Processing Style". *Child Development*, 1321-1335.
- West, M. - George, C. (2002). "Attachment and Dysthymia: The Contributions of Preoccupied Attachment and Agency of Self to Depression in Women". *Attachment & Human Development*, 4, (3), 278-293.
- Yılmaz, A. (1999). "Çocuk Yetiştirme Tutumları: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Araştırmalar". *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(1) 99-118.
- Yılmaz, A. (2000). "Anne-baba Tutum Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlilik Çalışması". *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7(3), 160-172.
- Zeanah, C. H., Beonit, D., Barton, M., Regan, C., Hirshberg, L.M., - Lipsitt, L. P. (1993). "Representations of Attachment in Mothers and Their One-year Old Infants". *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 32, 278-286.
- Ziegenhain, U. - Jacobsen, T. (1999). "Assessing Children's Representational Attachment Models: Links to Mother-Child Attachment Quality in Infancy and Childhood". *The Journal of Genetic Psychology*, 160(1), 22-30.

EKLER

EK 1

BİLGİ FORMU

Bu formda sizinle ve çocuğunuzla ilgili bazı sorular vardır. Vereceğiniz bilgiler bilimsel amaçlarla sadece araştırmacılar tarafından kullanılacaktır. Kişilerin isimleri saklı tutulacaktır.

1- Adınız soyadınız:.....

2- Çocuğunuzun adı soyadı:.....

3- Çocuğunuzun cinsiyeti:.....

4- Çocuğunuzun devam ettiği okul:.....

5- Eğitim durumunuz:

- Okur-yazar değil
- İlk okul mezunu
- Orta okul mezunu
- Lise mezunu
- Üniversite mezunu
- Üniversite ve üstü

6- Mesleğiniz:.....

7- Anket verdiğimiz çocuğunuz dışında başka çocuğunuz var mı?

- Evet
- Hayır

8- Şayet varsa anket verdiğimiz dışında kaç çocuğa sahipsiniz?

.....

9-Ailenizin gelir durumunu aşağıdaki 5 noktalı ölçek üzerinde, genel olarak nasıl değerlendirirsiniz?

1.....2.....3.....4.....5

Ortalamanın
çok altında

Orta düzeyde

Ortalamanın
çok üstünde

9- Çocuğunuz doğduğunda siz kaç yaşındaydınız?.....

İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ

Aşağıda yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını aşağıdaki 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendiriniz.

1.....2.....3.....4.....5.....6.....7
Hiç Kararsızım/ Tamamen
katılmıyorum fikrim yok Katılıyorum

1. Başkalarına kolaylıkla güvenemem.	1	2	3	4	5	6	7
2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.	1	2	3	4	5	6	7
3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.	1	2	3	4	5	6	7
4. Bir başka kişiyle tam anlamıyla kaynaşıp bütünleşmek isterim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum.	1	2	3	4	5	6	7
6. Başkalarıyla çok yakın ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.	1	2	3	4	5	6	7
7. İhtiyacım olduğunda yardıma koşacakları konusunda başkalarına her zaman güvenebileceğimden emin değilim.	1	2	3	4	5	6	7
8. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.	1	2	3	4	5	6	7
9. Yalnız kalmaktan korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
10. Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.	1	2	3	4	5	6	7

11. Çoğu zaman, romantik ilişkide olduğum insanların beni gerçekten sevmediği konusunda endişelenirim.	1	2	3	4	5	6	7
12. Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
13. Başkalarının bana çok yakınlaşması beni endişelendirir.	1	2	3	4	5	6	7
14. Duygusal yönden yakın ilişkilerim olsun isterim.	1	2	3	4	5	6	7
15. Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
16. Başkalarının bana, benim onlara verdiğim kadar değer vermediğinden kaygılanırım.	1	2	3	4	5	6	7
17. İhtiyacınız olduğunda hiç kimseyi yanınızda bulamazsınız.	1	2	3	4	5	6	7
18. Başkalarıyla tam olarak kaynaşıp bütünleşme arzum bazen onları ürkütüp benden uzaklaştırıyor.	1	2	3	4	5	6	7
19. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.	1	2	3	4	5	6	7
20. Birisi bana çok fazla yakınlaştığında rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
21. Romantik ilişkide olduğum insanların benimle kalmak istemeyeceklerinden korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
22. Başkalarının bana bağlanmamasını tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
23. Terk edilmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
24. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.	1	2	3	4	5	6	7
25. Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
26. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
27. İhtiyacım olduğunda insanları yanımda bulacağımı biliyorum.	1	2	3	4	5	6	7
28. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
29. Romantik ilişkide olduğum insanlar, genellikle onlarla benim kendimi rahat hissettiğimden daha yakın olmamı isterler.	1	2	3	4	5	6	7
30. Başkalarıyla yakınlaşmayı nispeten kolay bulurum.	1	2	3	4	5	6	7

EK 3

ANABABALIK STİLLERİ ÖLÇEĞİ

Aşağıda kızınızla/ oğlunuzla ilişkilerinizle ilgili cümleler verilmiştir. Sizden istenen, genel olarak çocuğunuzla ilişkilerinizi düşünerek her bir cümlenin sizin için ne derece doğru olduğunu, cevaplardan uygun olanı işaretleyerek belirtmenizdir. Aşağıda görüldüğü gibi, her cümlenin dört aralıklı bir ölçek üzerinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu soruların doğru ya da yanlış cevapları yoktur. Önemli olan her cümle ile ilgili olarak kendi çocuklarınıza uyguladığınız çocuk yetiştirme yöntemini dikkate alarak kendinizi doğru bir şekilde yansıtmaktır.

	Hiç doğru değil	Doğru değil	Doğru	Çok doğru
1. Çocuğumla sık sık onu rahatlatıcı bir şekilde konuşurum.	1	2	3	4
2. Her davranışını sıkı sıkıya kontrol etmek isterim.	1	2	3	4
3. Çocuğuma nasıl davranacağı ya da ne yapacağı konusunda her zaman yararlı fikirler veririm.	1	2	3	4
4. Çocuğuma, sorunları olduğunda onları daha açık bir şekilde görmesinde her zaman yardımcı olurum.	1	2	3	4
5. Ne zaman ne yapması gerektiği konusunda talimat veririm.	1	2	3	4
6. Kurallarına aykırı davrandığında onu kolaylıkla affetmem.	1	2	3	4
7. Sorunlarını çözmesinde çocuğuma destek olurum.	1	2	3	4
8. Benimkinden farklı bir görüşe sahip olmasına genellikle tahammül edemem.	1	2	3	4
9. Çocuğum, sevgi ve yakınlığıma her zaman güvenir.	1	2	3	4
10. Benim düşüncelerime ters gelen bir şey yaptığında onu suçlamam.	1	2	3	4
11. Çocuğumla aramızda fazla yakın bir ilişkimiz yoktur.	1	2	3	4
12. Bir problemi olduğunda bana anlatmaktansa kendisine saklamayı tercih eder.	1	2	3	4
13. Onun ne hissettiğiyle veya düşündüğüyle pek ilgilenmem.	1	2	3	4
14. Çocuğumla birbirimize çok bağlıyız.	1	2	3	4
15. Onun, benim istediğim hayatı yaşaması konusunda ısrarlıyım.	1	2	3	4
16. Bir sorunu olduğunda bunu hemen anlarım.	1	2	3	4
17. Arkadaşlarıyla ilişkilerine karışırım.	1	2	3	4
18. Geç saatlere kadar oturmasına izin vermem.	1	2	3	4
19. Arkadaşlarıyla geç saate kadar dışarıda kalmasına izin vermem.	1	2	3	4
20. Hangi saatte hangi arkadaşıyla buluşacağını bilmek isterim.	1	2	3	4
21. Boş zamanlarını nasıl değerlendireceğine karışırım.	1	2	3	4
22. Arkadaşlarıyla dışarı çıkmasına nadiren izin veririm.	1	2	3	4

	Hiç doğru değil	Doğru değil	Doğru	Çok doğru
1. Bir sorunu olduğunda ona yardım edeceğimden emindir.	1	2	3	4
2. Çocuğuma büyüklerle tartışmaması gerektiğini söylerim.	1	2	3	4
3. Yaptığı her işin en iyisini yapması için onu zorlarım.	1	2	3	4
4. Çocuğuma, bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmaması için susması gerektiğini söylerim.	1	2	3	4
5. Bazı konularda kararı ona bırakırım.	1	2	3	4
6. Çocuğum düşük not aldığında ona kızarım.	1	2	3	4
7. Çocuğum ders çalışırken bildiğim konularda gerektiğinde ona yardım ederim.	1	2	3	4
8. Kendi görüşlerimi onunla paylaşmak isterim.	1	2	3	4
9. Bir şey yapmasını isteğimde bunu neden yapması gerektiğini de açıklarım.	1	2	3	4
10. Tartışmalarımız sırasında sıklıkla çocuğuma 'büyüdüğünde anlarsın' derim.	1	2	3	4
11. Düşük not aldığında daha çok çalışabilmesi için onu desteklerim.	1	2	3	4
12. İsteddiği konularda tek başına karar vermesine izin veririm.	1	2	3	4
13. Arkadaşlarını tanırım.	1	2	3	4
14. İstemediğim bir şey yaptığında ona karşı soğuk davranır ya da küserim.	1	2	3	4
15. Onunla konuşmak için zaman ayırırım.	1	2	3	4
16. Düşük not aldığında ona olan davranışlarım yüzünden suçluluk duyar, utanır.	1	2	3	4
17. Çocuğumla birlikte hoşça vakit geçiririz.	1	2	3	4
18. Beni kızdıracak bir şey yaptığında daha önce birlikte yaptığımız şeyleri pek yapmak istemem.	1	2	3	4

Çocuğunuz hakkında aşağıdakileri öğrenmek için ne kadar çaba gösterirsiniz?

	Hiç çaba göstermem	Çok az çaba gösteririm	Çok çaba gösteririm
19. Boş zamanlarda ne yaptığımı bilmek için	1	2	3
20. Okuldan çıktıktan onra ne yaptığını bilmek için	1	2	3

Çocuğunuz hakkında aşağıdaki konularda ne kadar bilginiz vardır?

	Bilgim yok	Çok az bilgim var	Bilgim vardır.
21. Boş zamanlarda ne yaptığı hakkında	1	2	3
22. Okuldan çıktıktan sonra nereye gittiği hakkında	1	2	3

EK 5

GÜVENLİ BAĞLANMA ÖLÇEĞİ

Burada anneniz hakkında sorular vardır. Birden beşe kadar sıralanan kutulardan sizin için en doğru olanı işaretleyiniz.

	Asla doğru değil	Nadiren doğru	Bazen Doğru	Sık sık doğru	Her zaman doğru
1-Annemin nerede olduğunu bilmek isterim; böylece ona ulaşmak zorunda olduğumda ulaşabilirim.	1	2	3	4	5
2-Hastalandığımda ya da yaralandığımda annemin yanında olmasını isterim.	1	2	3	4	5
3-Annemleyken sinirli ve üzgün hissederim.	1	2	3	4	5
4-Annem uzağa gittiğinde ya da nerede olduğunu bilmediğimde kötü hissederim.	1	2	3	4	5
5-Anneme ihtiyacım olduğunda ona ulaşabileceğim konusunda her zaman güven duyarım.	1	2	3	4	5
6-Annemin nerede olduğunu bilmemek beni rahatsız eder.	1	2	3	4	5
7-İhtiyacım olduğunda muhtemelen annemi arayamam.	1	2	3	4	5
8-Annem yaptığım her şeyi bilseydi, bundan sonra beni sevmeyebilirdi.	1	2	3	4	5
9-Yaşım ilerlediği için anneme her zamankinden daha fazla ihtiyacım var.	1	2	3	4	5
10-Annemle iletişim kurup kurmamak benim için sorun teşkil etmez.	1	2	3	4	5
11-Evden uzakta olduğumda bir problemle karşılaştığımda annemi ararım.	1	2	3	4	5
12-Annemin evden uzun süre ayrı kalmasından hoşlanmam.	1	2	3	4	5
13-Annemin beni çok sevdiğini biliyorum.	1	2	3	4	5
14-Pek çok şey için anneme ihtiyaç duymam.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Yeri ve Yılı : 21-06-1980

Öğr.Gördüğü Kurumlar	Başlama Yılı	Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lise	: 1994	1998	Süleyman Çelebi Lisesi
Lisans	: 1998	2002	Uludağ Üniversitesi Felsefe Bölümü
Yüksek Lisans	: 2003	-	Uludağ Üniversitesi Psikoloji Bölümü
Doktora	:		
Medeni Durum	:	Evli	

Çalıştığı Kurum (lar)	Başlama	ve	Ayrılma Tarihleri	Çalışılan Kurumun Adı
1.	2002		2002	Bursa Anadolu İmam Hatip Lisesi
2.	2003		2003	Yavuz Selim İlköğretim Okulu

Cansu ÇAMURLU KESER